

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (veľká komora)
z 28. júna 2005 *

Obsah

I — Právny rámec	I - 5495
Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd	I - 5495
Nariadenie č. 17	I - 5495
Usmernenia	I - 5497
Oznámenie o spolupráci	I - 5498
II — Skutkové okolnosti	I - 5499
III — Žaloby pred Súdom prvého stupňa a napadnuté rozsudky	I - 5508
IV — Návrhy účastníkov konania v odvolaní	I - 5512
V — Odvolacie dôvody na zrušenie napadnutých rozsudkov	I - 5517
VI — O odvolaniach	I - 5525
A — O procesných odvolacích dôvodoch	I - 5525
1. O odvolacom dôvode založenom na porušení článku 68 ods. 1 Rokovacieho poriadku Súdu prvého stupňa, spočívajúcom v tom, že Súd prvého stupňa zamietol návrh skupiny Henss/Isoplus vykonať ako dôkazný prostriedok výsluch niektorých svedkov	I - 5525
2. O odvolacom dôvode ABB založenom na porušení článkov 44 ods. 1 písm. c) a 48 ods. 2 Rokovacieho poriadku Súdu prvého stupňa z dôvodu, že Súd prvého stupňa zamietol predloženie právneho stanoviska priloženého k replike	I - 5531

* Jazyky konania: dánčina, nemčina a angličtina.

B — O odvolacích dôvodoch vo veci samej, ktoré sa týkajú prisúdenia porušenia ...	I - 5537
1. O odvolacom dôvode založenom na porušení článku 85 ods. 1 Zmluvy, z dôvodu zaradenia určitých podnikov do skupiny Henss/Isoplus a prisúdenia porušenia tejto skupine ako „podniku“ v zmysle predmetného ustanovenia	I - 5538
2. O odvolacích dôvodoch založených na porušení článku 85 ods. 1 Zmluvy, ktoré spočíva v prisúdení porušenia pravidiel hospodárskej súťaže skupine Henss/Isoplus a Brugg z dôvodu ich účasti na stretnutí s protisúťažným predmetom	I - 5545
C — O odvolacích dôvodoch vo veci samej, ktoré sa týkajú určenia výšky pokút	I - 5551
1. O odvolacích dôvodoch, ktoré sa týkajú porušenia zásad ochrany legitímnej dôvery a zákazu retroaktivity z dôvodu uplatnenia usmernení na predmetné porušenia	I - 5551
a) O odvolacích dôvodoch založených na porušení zásady ochrany legitímnej dôvery	I - 5552
b) O odvolacích dôvodoch založených na porušení zásady zákazu retroaktivity	I - 5563
2. O odvolacích dôvodoch, ktoré sa týkajú zákonnosti metódy stanovovania výšky pokút, zavedenej usmerneniami alebo uplatnenej v spornom rozhodnutí	I - 5572
a) O odvolacích dôvodoch založených na porušení článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17 pri určení výšky pokút v spornom rozhodnutí podľa metódy výpočtu ustanovenej usmerneniami	I - 5573
b) O odvolacích dôvodoch založených na porušení zásad proporcionality a rovnosti zaobchádzania pri určení výšky pokút v spornom rozhodnutí podľa metódy výpočtu ustanoveného v usmerneniach	I - 5591
	I - 5489

c) O odvolacích důvodech skupiny Henss/Isoplus založených na porušení práva na obhajobu při posouzení přitěžujících okolností	I - 5605
d) O odvolacom důvode LR A/S založenom na nezohľadnení poľahčujúcich okolností	I - 5608
e) O odvolacích důvodech skupiny Henss/Isoplus a LR A/S založených na nezohľadnení alebo nedostatočnom zohľadnení ich spolupráce počas správneho konania	I - 5611
D — O odvolacích důvodech, které sa týkajú práva byť vypočutý a povinnosti odôvodnenia	I - 5622
1. O odvolacích důvodech založených na porušení práva být vypočutý	I - 5622
2. O odvolacích důvodech založených na porušení povinnosti odôvodnenia výpočtu pokút	I - 5630
VII — O trovách	I - 5635

V spojených veciach C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P až C-208/02 P a C-213/02 P,

ktorých predmetom sú odvolania podľa článku 49 Štatútu Súdneho dvora Európskych spoločností, podané 17. mája 2002 v prvej veci, 29. mája 2002 v druhej veci, 3. júna 2002 v ďalších štyroch veciach a 5. júna 2002 v poslednej veci,

Dansk Rørindustri A/S, so sídlom vo Fredericii (Dánsko), v zastúpení: K. Dyekjær-Hansen a K. Høegh, advokaterne (C-189/02 P),

Isoplus Fernwärmtechnik Vertriebsgesellschaft mbH, so sídlom v Rosenheime (Nemecko),

Isoplus Fernwärmtechnik Gesellschaft mbH, so sídlom v Hohenbergu (Rakúsko),

Isoplus Fernwärmetechnik GmbH, so sídlom v Sondershausene (Nemecko),

v zastúpení: P. Krömer, Rechtsanwalt, s adresou na doručovanie v Luxemburgu (C-202/02 P),

KE KELIT Kunststoffwerk GmbH, so sídlom v Linzi (Rakúsko), v zastúpení: W. Löbl, Rechtsanwalt, s adresou na doručovanie v Luxemburgu (C-205/02 P),

LR af 1998 A/S, predtým Løgstør Rør A/S, so sídlom v Løgstøre (Dánsko), v zastúpení: D. Waelbroeck, advokát, a H. Peytz, advokat, (C-206/02 P),

Brugg Rohrsysteme GmbH, so sídlom vo Wunstorfe (Nemecko), v zastúpení: T. Jestaedt, H.-C. Salger a M. Sura, Rechtsanwälte, s adresou na doručovanie v Luxemburgu (C-207/02 P),

LR af 1998 (Deutschland) GmbH, predtým Løgstør Rør (Deutschland) GmbH, so sídlom vo Fulde (Nemecko), v zastúpení: H.-J. Hellmann, Rechtsanwalt, s adresou na doručovanie v Luxemburgu (C-208/02 P),

ABB Asea Brown Boveri Ltd, so sídlom v Zürichu (Švajčiarsko), v zastúpení:

A. Weitbrecht, Rechtsanwalt, J. Ruiz Calzado, abogado, a M. Bay, avvocato, s adresou na doručovanie v Luxemburgu (C-213/02 P),

odvolatelia,

ďalší účastníci konania:

Komisia Európskych spoločností, v zastúpení: W. Mölls, P. Oliver a H. Støvlbæk, splnomocnení zástupcovia, za právnej pomoci A. Böhlke, Rechtsanwalt (C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P a C-208/02 P), a R. Thompson, QC (C-206/02 P a C-213/02 P), s adresou na doručovanie v Luxemburgu,

žalovaná v prvostupňovom konaní,

HFB Holding für Fernwärmetechnik Beteiligungsgesellschaft mbH & Co. KG,

HFB Holding für Fernwärmetechnik Beteiligungsgesellschaft mbH Verwaltungsgesellschaft,

v zastúpení: P. Krömer, Rechtsanwalt, s adresou na doručovanie v Luxemburgu (C-202/02 P),

žalobcovia v prvostupňovom konaní,

SÚDNY DVOR (veľká komora),

v zložení: predseda V. Skouris, predsedovia komôr P. Jann, C. W. A. Timmermans (spravodajca) a R. Silva de Lapuerta, sudcovia C. Gulmann, R. Schintgen, N. Colneric, S. von Bahr a J. N. Cunha Rodrigues,

generálny advokát: A. Tizzano,

tajomník: H. von Holstein, zástupca tajomníka, a M.-F. Contet, hlavná referentka,

so zreteľom na písomnú časť konania a po pojednávaní zo 16. marca 2004,

po vypočutí návrhov generálneho advokáta na pojednávaní 8. júla 2004,

vyhlásil tento

Rozsudok

- 1 Predmetné odvolania boli podané podnikmi Dansk Rørindustri A/S (ďalej len „Dansk Rørindustri“) (C-189/02 P), Isoplus Fernwärmetechnik Vertriebsgesellschaft mbH, Isoplus Fernwärmetechnik Gesellschaft mbH a Isoplus Fernwärmetechnik

GmbH (ďalej spoločne len „skupina Henss/Isoplus“) (C-202/02 P), KE KELIT Kunststoffwerk GmbH (ďalej len „KE KELIT“) (C-205/02 P), LR af 1998 A/S, predtým Løgstør Rør A/S (ďalej len „LR A/S“) (C-206/02 P), Brugg Rohrsysteme GmbH (ďalej len „Brugg“) (C-207/02 P), LR af 1998 (Deutschland) GmbH, predtým Løgstør Rør (Deutschland) GmbH (ďalej len „LR GmbH“) (C-208/02 P) a ABB Asea Brown Boveri Ltd (ďalej len „ABB“) (C-213/02 P).

- 2 V odvolaniach tieto podniky navrhujú zrušiť príslušné rozsudky Súdu prvého stupňa Európskych spoločností z 20. marca 2002, konkrétne, jednotlivo rozsudky Dansk Rørindustri/Komisia (T-21/99, Zb. s. II-1681), HFB a i./Komisia (T-9/99, Zb. s. II-1487), KE KELIT/Komisia (T-17/99, Zb. s. II-1647), LR AF 1998/Komisia (T-23/99, Zb. s. II-1705), Brugg Rohrsysteme/Komisia (T-15/99, Zb. s. II-1613), Løgstør Rør/Komisia (T-16/99, Zb. s. II-1633) a ABB Asea Brown Boveri/Komisia (T-31/99, Zb. s. II-1881) (ďalej len, v prípade odkazu na niektorý z týchto rozsudkov, napríklad „napadnutý rozsudok Dansk Rørindustri/Komisia“ a v prípade odkazu na všetky tieto rozsudky „napadnuté rozsudky“).

- 3 Napadnutými rozsudkami Súd prvého stupňa najmä znížil výšku pokuty uloženú ABB rozhodnutím Komisie 1999/60/ES z 21. októbra 1998 týkajúceho sa konania o uplatnení článku 85 Zmluvy ES (IV/35.691/E-4 — mestské vykurovacie potrubie) (Ú. v. ES L 24, 1999, s. 1, ďalej len „sporné rozhodnutie“), a v podstate zamietol žaloby na zrušenie tohto rozhodnutia.

I — Právny rámec

Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd

- 4 Článok 7 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, podpísaného v Ríme 4. novembra 1950 (ďalej len „EDLP“), s názvom „Uloženie trestu výlučne na základe zákona“ v odseku 1 stanovuje:

„Nikoho nemožno odsúdiť za konanie alebo opomenutie, ktoré v čase, keď bolo spáchané, nebolo podľa vnútroštátneho alebo medzinárodného práva trestným činom. Takisto nesmie byť uložený trest prísnejší, než aký bolo možné uložiť v čase spáchania trestného činu.“

Nariadenie č. 17

- 5 Článok 15 nariadenia Rady (EHS) č. 17 zo 6. februára 1962 Prvé nariadenie implementujúce články 85 a 86 zmluvy (Ú. v. ES 1962, 13, s. 204; Mim. vyd. 08/001, s. 3) stanovuje:

„1. Komisia môže rozhodnutím uložiť podnikom alebo združeniam podnikov pokuty od 100 do 5 000 účtovných jednotiek, keď úmyselne alebo z neobanlivosti:

...

b) poskytli nesprávne informácie v odpovedi na žiadosť podanú podľa článku 11 (3) alebo (5)

...

2. Komisia môže rozhodnutím uložiť podnikom alebo združeniam podnikov pokuty od 1 000 do 1 000 000 účtovných jednotiek alebo viac, ale nepresahujúcej 10 % obratu v predchádzajúcom obchodnom roku každého podniku, ktorý sa zúčastnil porušenia, ak buď úmyselne, alebo z nedbalosti:

a) porušili článok 85 (1) alebo článok 86 zmluvy,...

...

Pri stanovení pokuty sa bude posudzovať jednak závažnosť porušenia a tiež jeho trvanie.“

Usmernenia

- 6 Oznámenie Komisie s názvom „Usmernenia k metóde stanovovania pokút uložených podľa článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17 a článku 65 ods. 5 Zmluvy o ESUO“, uverejnené v *Úradnom vestníku Európskych spoločenstiev* 14. januára 1998 (Ú. v. ES C 9, s. 3; Mim. vyd. 08/001, s. 171, ďalej len „usmernenia“), vo svojej preambule uvádza:

„Zásady tu načrtnuté by mali zabezpečiť priehľadnosť a nestrannosť rozhodnutí Komisie rovnako v očiach podnikov, ako aj v očiach Súdneho dvora, pričom právomoci Komisie stanovovať pokuty v rozmedzí 10 % celkového obratu, ktoré jej prislúchajú na základe relevantnej legislatívy, ostávajú zachované. Tieto právomoci sa však musia riadiť koherentnou a nediskriminačnou politikou, konzistentnou s cieľmi sledovanými penalizáciou porušení pravidiel súťaže.

Nová metóda určovania výšky pokuty sa bude pridržať nasledujúcich pravidiel, ktoré začínajú od základnej čiastky, ktorá sa bude zvyšovať s ohľadom na priťažujúce okolnosti, alebo znižovať s ohľadom na poľahčujúce okolnosti.“

Oznámenie o spolupráci

- 7 V oznámení o neuložení alebo znížení pokút v prípadoch kartelov, uverejnenom v *Úradnom vestníku Európskych spoločenstiev* 18. júla 1996 (Ú. v. ES C 207, s. 4, ďalej len „oznámenie o spolupráci“), ktorého návrh bol uverejnený 19. decembra 1995 (Ú. v. ES C 341, s. 13, ďalej len „návrh oznámenia o spolupráci“), Komisia definovala podmienky, za ktorých podnikom nemusí byť uložená pokuta, ak s ňou spolupracujú počas vyšetrovania kartelu, alebo môžu požívať výhodu zníženia výšky pokuty, ktorú by inak museli uhradiť, ako to vyplýva z časti A bodu 3 tohto oznámenia.
- 8 Podľa časti A bodu 5 tohto oznámenia:

„Spolupráca podniku s Komisiou je len jeden z faktorov, ktoré Komisia berie do úvahy pri stanovení pokuty. ...“ [*neoficiálny preklad*]

- 9 Časť E bod 3 tohto istého oznámenia, ktorý sa týka konania, najmä uvádza:

„Komisia si je vedomá skutočnosti, že toto oznámenie vytvorí legitímne očakávania, z ktorých budú vychádzať podniky majúce v úmysle informovať ju o existencii kartelu“. [*neoficiálny preklad*]

II — Skutkové okolnosti

- 10 Skutočnosti predchádzajúce žalobám podaným na Súd prvého stupňa a tie, ktoré sú uvedené v napadnutých rozsudkoch, môžu byť na účely tohto rozsudku zhrnuté takto.
- 11 Odvolatelia sú spoločnosti, ktoré sú činné na trhu mestského vykurovania. Vyrábajú a uvádzajú na trh mestské vykurovacie potrubia určené pre tento sektor.
- 12 V nadväznosti na sťažnosť švédskeho podniku Powerpipe AB (ďalej len „Powerpipe“) z 18. januára 1995 vykonala Komisia a zástupcovia orgánov pre hospodársku súťaž dotknutých členských štátov 28. júna 1995 určité šetrenia, na základe článku 14 nariadenia č. 17, v desiatich podnikoch alebo združeniach pôsobiacich v sektore mestského vykurovania vrátane odvolateľov a v niektorých im patriacich zariadeniach.

- 13 Komisia na základe článku 11 nariadenia č. 17 zaslala väčšine podnikov, ktorých sa týkali sporné skutočnosti, žiadosť o informácie.
- 14 Dňa 20. marca 1997 zaslala Komisia niektorým odvolateľom a dotknutým podnikom oznámenie o výhradách v súlade s článkom 2 ods. 1 nariadenia Komisie č. 99/63/EHS z 25. júla 1963 o vypočutiach ustanovených v článku 19 ods. 1 a 2 nariadenia Rady č. 17 (Ú. v. ES 1963, 127, s. 2268).
- 15 Vypočutia dotknutých podnikov sa konali 24. a 25. novembra 1997.
- 16 Dňa 21. októbra 1998 prijala Komisia sporné rozhodnutie, v ktorom skonštatovala účasť rôznych podnikov, a najmä niektorých odvolateľov, na komplexe dohôd a zosúladených postupoch v zmysle článku 85 ods. 1 Zmluvy ES (teraz článok 81, ods. 1 ES) (ďalej len „kartel“).
- 17 Podľa tohto rozhodnutia uzavreli štyria dánski výrobcovia mestských vykurovacích potrubí koncom roku 1990 dohodu založenú na zásade všeobecnej spolupráce na ich národnom trhu. Táto dohoda združila ABB IC Møller A/S, dánsku dcérsku spoločnosť spoločnosti ABB, Dansk Rørindustri, tiež známu pod menom Starpipeline, LR A/S a Tarco Energi A/S (ďalej len „Tarco“ a pre všetky štyri spoločnosti naraz „dánski výrobcovia“).

- 18 Jedno z prvých opatrení pozostávalo zo zosúladenia zvýšenia cien pre dánsky trh, ako aj pre trhy vývozu. Na účely rozdelenia dánskeho trhu boli stanovené kvóty, ktoré boli následne uplatňované a kontrolované kontaktnou skupinou zoskupujúcou osoby zodpovedné v dotknutých podnikoch za predaj.
- 19 Podľa tohto istého rozhodnutia sa dvaja nemeckí výrobcovia, skupina Henss/Isoplus a Pan-Isovit GmbH [ktorá sa neskôr stala Lögstör Rør (Deutschland) GmbH a následne LR GmbH] začali od jesene 1991 zúčastňovať na pravidelných stretnutiach dánskych výrobcov. V rámci týchto stretnutí sa viedli rokovania o rozdelení nemeckého trhu. Rokovania vyústili v auguste 1993 do dohôd stanovujúcich predajné kvóty pre každý zúčastnený podnik.
- 20 Podľa predmetného rozhodnutia bola ďalej roku 1994 uzatvorená dohoda medzi všetkými výrobcami na účely stanovenia kvót pre celý európsky trh. Tento kartel s dimenziou Spoločenstva bol štruktúrovaný v rámci dvoch úrovní. Spolok riaditeľov, ktorý zoskupoval prezidentov a generálnych riaditeľov podnikov zúčastnených na karteli, prideloval kvóty každému podniku pre celý trh, ako aj pre každý z národných trhov, najmä dánsky, nemecký, taliansky, holandský, rakúsky, fínsky a švédsky. Pre niektoré národné trhy bola vytvorená kontaktná skupina zložená z osôb zodpovedných na lokálnej úrovni, ktorej bola zverená úloha spravovať dohody s cieľom pridelovať projekty a zosúladať predkladanie ponúk v rámci verejných súťaží.
- 21 Pokiaľ ide o nemecký trh, sporné rozhodnutie uvádza, že po stretnutí šiestich hlavných európskych výrobcov 18. augusta 1994, konkrétne ABB, Dansk

Rørindustri, skupiny Henss/Isoplus, LR A/S, LR GmbH a Tarco, ku ktorým sa pridala Brugg, sa konalo prvé stretnutie kontaktnej skupiny v Nemecku 7. októbra 1994. Tieto stretnutia sa uskutočňovali aj dlho po šetreniach Komisie koncom júna 1995, aj keď od tohto okamihu sa konali mimo Európskej únie, v Zürichu (Švajčiarsko). Stretnutia sa v tomto meste uskutočňovali až do 25. marca 1996, teda niekoľko dní po tom, ako niektoré podniky dostali žiadosti o informácie, ktoré im boli adresované Komisiou.

- 22 Predmetné rozhodnutie uvádza ako znak kartelu najmä prijatie a zavedenie zosúladených opatrení smerujúcich k vylúčeniu jediného dôležitého podniku, ktorý netvoril jeho súčasť, a to Powerpipe. Komisia upresňuje, že niektorí účastníci kartelu zamestnali „kľúčových zamestnancov“ tejto spoločnosti a dali jej pocítiť, že sa má stiahnuť z nemeckého trhu.
- 23 Po tom, ako bol Powerpipe pridelený dôležitý nemecký projekt v marci 1995, konalo sa v Düsseldorfe (Nemecko) stretnutie siedmich podnikov, ktoré sa združili 18. augusta 1994. Na tomto stretnutí sa rozhodlo o uskutočnení kolektívneho bojkotu klientov a dodávateľov Powerpipe. Tento bojkot sa následne začal realizovať.
- 24 V spornom rozhodnutí Komisia uvádza dôvody, na základe ktorých je možné nielen výslovnú dohodu o rozdelení trhu uzavretú medzi dánskymi výrobcami koncom roku 1990, ale aj dohody uzavreté od októbra 1991, v ich celku považovať za vytvárajúce dohodu zakázanú článkom 85 ods. 1 Zmluvy.

- 25 Komisia navyše zdôrazňuje, že kartel v Dánsku a kartel s dimenziou Spoločenstva predstavujú iba jediný kartel, ktorý začal v Dánsku, ale ktorého cieľom bolo od začiatku z dlhodobejšieho hľadiska rozšíriť kontrolu účastníkov na celý spoločný trh. Podľa Komisie mala trvalá dohoda medzi výrobcami citeľný dosah na obchod medzi členskými štátmi.
- 26 V napadnutých rozsudkoch Súd prvého stupňa zdôraznil, že nebola spochybnená skutočnosť, že v spornom rozhodnutí bola výška pokút stanovená podľa metódy ustanovenej v usmerneniach, ako to vyplýva najmä z bodov 222 a 275 napadnutého rozsudku LR AF 1998/Komisia.
- 27 Okrem iného je nepochybné, že sporné rozhodnutie neobsahuje žiaden odkaz na usmernenia, že podniky neboli počas správneho konania informované o uplatňovaní metódy ustanovenej týmito usmerneniami a že táto metóda nebola ani uvedená v oznámení o výhradách, ani spomenutá pri vypočutí podnikov.
- 28 Tiež je vhodné zdôrazniť, že s výnimkou skupiny Henss/Isoplus Komisia všetkým dotknutým podnikom znížila pokuty na základe oznámenia o spolupráci. Toto zníženie priznané v percentuálnej forme uplatnenej na výšku pokuty, ktorá bola pôvodne vyrubená, im bolo udelené ako protihodnota za ich spoluprácu počas správneho konania. Predmetná spolupráca spočívala v tom, že upustili od spochybňovania základných náležitostí porušení alebo že prispeli v rozličnej miere k preukázaniu porušení.

29 Sporné rozhodnutie obsahuje tieto ustanovenia:

„Článok 1

ABB..., Brugg..., Dansk Rørindustri..., skupina Henss/Isoplus, [KE KELIT], Oy KWH Tech AB, Løgstør Rør A/S, Pan-Isovit GmbH, Sigma Technologie di rivestimento Srl a Tarco... porušili ustanovenia článku 85 ods. 1 Zmluvy tým, že sa zúčastnili, spôsobom a v rozsahu uvedenom v odôvodnení, na komplexe dohôd a zosúladených postupoch zavedenom približne v novembri alebo decembri 1990 štyrmi dánskymi výrobcami, následne rozšírenom na ďalšie národné trhy, ku ktorému sa neskôr pripojili Pan-Isovit a Henss/Isoplus; komplex dohôd a zosúladených postupov bol zavŕšený koncom roku 1994 vytvorením všeobecného kartelu pokrývajúceho celý spoločný trh.

Dĺžka trvania porušenia bola takáto:

— v prípade ABB, Dansk Rør[industri], Løgstør, Pan-Isovit...: približne od novembra — decembra 1990 a aspoň do marca alebo apríla 1996,

— v prípade [skupiny] Henss/Isoplus: približne od októbra 1991 do toho istého dátumu,

- v prípade Brugg: približne od augusta 1994 do toho istého dátumu,

- v prípade [KE KELIT]: približne od januára 1995 do toho istého dátumu,

...

Základné znaky kartelu boli:

- rozdelenie rôznych národných trhov medzi výrobcov a následne celého európskeho trhu prostredníctvom systému kvót,

- pridelenie národných trhov určitým výrobcom a zorganizovanie stiahnutia sa iných výrobcov,

- stanovenie cien tovaru a každého projektu,

- pridelenie projektov určeným výrobcom a manipulácia procesov predkladania ponúk, aby boli príslušné zákazky pridelené týmto výrobcom,

- s cieľom ochrany kartelu pred konkurenciu jediného dôležitého podniku, ktorý netvoril jeho súčasť, Powerpipe..., prijatie a zavedenie zosúladených opatrení smerujúcich k brzdeniu jeho podnikateľskej činnosti, poškodzovaniu riadneho chodu jeho obchodných záležitostí alebo jednoducho k jeho vytlačeniu z trhu.

...

Článok 3

Podnikom vymenovaným v článku 1 sú z dôvodu porušenia skonštatovaného v tomto článku uložené tieto pokuty:

a) ABB..., pokuta 70 000 000 ECU;

b) Brugg..., pokuta 925 000 ECU;

c) Dansk Rørindustri..., pokuta 1 475 000 ECU;

d) skupina Henss/Isoplus, pokuta 4 950 000 ECU,

za ktorú sú spoločne a nerozdielne zodpovedné podniky:

— HFB Holding für Fernwärmetechnik Beteiligungsgesellschaft mbH & Co. KG,

— HFB Holding für Fernwärmetechnik Beteiligungsgesellschaft mbH Verwaltungsgesellschaft,

— Isoplus Fernwärmetechnik Vertriebsgesellschaft mbH (predtým Dipl.-Kfm Walter Henss GmbH Rosenheim),

— Isoplus Fernwärmetechnik GmbH, Sondershausen,

— Isoplus Fernwärmetechnik Ges.mbH - stille Gesellschaft,

— Isoplus Fernwärmetechnik Ges.mbH, Hohenberg;

e) [KE KELIT], pokuta 360 000 ECU;

...

g) Løgstør Rør A/S, pokuta 8 900 000 ECU;

h) Pan-Isovit GmbH, pokuta 1 500 000 ECU;

...“ [*neoficiálny preklad*]

III — Žaloby pred Súdom prvého stupňa a napadnuté rozsudky

³⁰ Žalobami podanými do kancelárie Súdu prvého stupňa navrhuje osem z desiatich podnikov sankcionovaných sporným rozhodnutím, medzi ktorými je sedem

odvolateľov, zrušiť v celom rozsahu alebo sčasti toto rozhodnutie a subsidiárne zrušiť pokutu, ktorá im bola uložená, alebo znížiť jej výšku.

31 V napadnutom rozsudku Dansk Rørindustri/Komisía Súd prvého stupňa:

— zrušil článok 1 tohto rozhodnutia v rozsahu, v akom stanovil účasť Dansk Rørindustri na dotknutom porušení v období od apríla do augusta 1994,

— v zostávajúcej časti žalobu zamietol,

— zaviazal Dansk Rørindustri na náhradu vlastných trov konania a 90 % trov konania vynaložených Komisiou,

— zaviazal Komisiu nahradiť vlastné trovy konania vo výške 10 %.

32 V napadnutom rozsudku HFB a i./Komisia Súd prvého stupňa:

- zrušil článok 3 písm. d) a článok 5 písm. d) sporného rozhodnutia vo vzťahu k skupine HFB Holding für Fernwärmetechnik Beteiligungsgesellschaft mbH & Co. KG a HFB Holding für Fernwärmetechnik Beteiligungsgesellschaft mbH Verwaltungsgesellschaft,

- v zostávajúcej časti žalobu zamietol,

- zaviazal spoločnosti tvoriace túto skupinu na náhradu vlastných trov konania vrátane tých, ktoré sa týkajú konania o nariadení predbežného opatrenia, a 80 % trov konania vynaložených Komisiou,

- zaviazal Komisiu na náhradu vlastných trov konania vo výške 20 % vrátane tých, ktoré sa týkajú konania o nariadení predbežného opatrenia.

33 V napadnutých rozsudkoch KE KELIT/Komisia, LR AF 1998/Komisia, Brugg Rohrsysteme/Komisia a Lögstör Rör/Komisia Súd prvého stupňa:

- zamietol žaloby,

— zaviazal dotknutých odvolateľov na náhradu trov konania.

34 V napadnutom rozsudku ABB Asea Brown Boveri/Komisnia Súd prvého stupňa:

— znížil výšku pokuty uloženú ABB v článku 3 sporného rozhodnutia na 65 miliónov eur,

— v zostávajúcej časti žalobu zamietol,

— zaviazal tohto odvolateľa na náhradu svojich vlastných trov konania a náhradu 90 % trov konania vynaložených Komisiou,

— zaviazal Komisiu na náhradu vlastných trov konania vo výške 10 %.

IV — Návrhy účastníkov konania v odvolaní

35 Dansk Rørindustri navrhuje, aby Súdny dvor:

- znížil výšku pokuty, ktorá mu bola uložená sporným rozhodnutím,

- subsidiárne zrušil napadnuté rozhodnutie Dansk Rørindustri/Komisia a vrátil vec Súdu prvého stupňa na opätovné rozhodnutie o výške pokuty,

- zaviazal Komisiu na náhradu trov konania vynaložených odvolateľom v rámci konaní pred Súdom prvého stupňa a Súdny dvorom.

36 Skupina Henss/Isoplus navrhuje, aby Súdny dvor:

- zrušil napadnutý rozsudok HFB a i./Komisia s výnimkou prvého bodu výroku, ako aj sporné rozhodnutie,

- subsidiárne zrušil napadnutý rozsudok s výnimkou prvého bodu jeho výroku a vrátil vec Súdu prvého stupňa na ďalšie konanie a vydanie nového rozsudku,

- subsidiárne zrušil druhý bod výroku napadnutého rozsudku a znížil výšku pokuty, ktorá bola uložená spoločnostiam tejto skupiny sporným rozhodnutím,

- zaviazal Komisiu na náhradu trov konania vynaložených týmito spoločnosťami v rámci konaní pred Súdom prvého stupňa a pred Súdny dvorom.

37 KE KELIT navrhuje, aby Súdny dvor:

- zrušil napadnutý rozsudok KE KELIT/Komisia,

- subsidiárne zrušil tento rozsudok a vrátil vec Súdu prvého stupňa na ďalšie konanie,

- subsidiárne zrušil výšku pokuty, ktorá mu bola uložená sporným rozhodnutím,

- v každom prípade zaviazal Komisiu na náhradu trov konania vynaložených v konaniach pred Súdom prvého stupňa a pred Súdny dvorom.

38 LR A/S žiada, aby Súdny dvor:

- zrušil napadnutý rozsudok LR AF 1998/Komisia,
- zrušil sporné rozhodnutie, ktorým mu bola uložená pokuta alebo aspoň podstatne znížil jej výšku alebo, subsidiárne, vrátil vec Súdu prvého stupňa,
- vyhlásil usmernenia za nezákonné na základe článku 184 Zmluvy ES (teraz článok 241 ES),
- zaviazal Komisiu na náhradu trov konania.

39 Brugg žiada, aby Súdny dvor:

- zrušil napadnutý rozsudok Brugg Rohrsysteme/Komisia a články 1 a 3 sporného rozhodnutia,

- subsidiárne znížil výšku pokuty, ktorá mu bola uložená týmto rozhodnutím,

- v každom prípade zaviazal Komisiu na náhradu trov konania vynaložených odvolateľom v rámci konaní pred Súdom prvého stupňa a Súdny dvorom.

40 LR GmbH žiada, aby Súdny dvor:

- zrušil napadnutý rozsudok Lögstör Rör/Komisia a s konečnou platnosťou rozhodol takto: zrušil sporné rozhodnutie v rozsahu, v akom sa týka odvolateľa, alebo, subsidiárne, znížil výšku pokuty a zaviazal Komisiu na náhradu trov konania,

- subsidiárne zrušil napadnuté rozhodnutie a vrátil vec Súdu prvého stupňa na opätovné rozhodnutie.

41 ABB žiada, aby Súdny dvor:

- zrušil body 2 a 3 výroku napadnutého rozsudku ABB Asea Brown Boveri/Komisía,

- zrušil článok 3 sporného rozhodnutia v rozsahu, v akom sa týka tohto odvolateľa,

- viac znížil výšku pokuty, ktorá mu bola uložená týmto rozhodnutím,

- subsidiárne vrátil vec Súdu prvého stupňa, aby rozhodol v súlade s rozsudkom Súdneho dvora,

- zaviazal Komisiu na náhradu trov konania vynaložených vo všetkých konaniach vrátane trov konania vynaložených ABB v rámci odvolania.

42 Komisia navrhuje vo všetkých prejednávanych veciach, aby Súdny dvor:

- potvrdil napadnuté rozsudky,
- zaviazal odvolateľov na náhradu trov konania v tomto stupni.

V — Odvolacie dôvody na zrušenie napadnutých rozsudkov

43 Dansk Rørindustri uvádza tri odvolacie dôvody na zrušenie:

- porušenie nariadenia č. 17 a zásad proporcionality a rovnosti zaobchádzania, pretože Súd prvého stupňa neprihliadol na skutočnosť, že výška uloženej pokuty je neprimeraná k spáchanému porušeniu,

- porušenie nariadenia č. 17 a zásad ochrany legitímnej dôvery a zákazu retroaktivity, pretože Súd prvého stupňa neprihliadol na skutočnosť, že výška pokuty uložená odvolateľovi bola stanovená podľa zásad určených v usmerneniach, hoci tie sa citeľne odlišujú od zásad platných v období inkriminovaných konaní, oznámení o výhradách a vypočutí,

- porušenie práva na obhajobu, pretože Súd prvého stupňa neprihliadol na skutočnosť, že počas správneho konania nemal Dansk Rørindustri možnosť vyjadriť sa k zmenám v postupe Komisie pri určovaní výšky pokuty za porušenie pravidiel hospodárskej súťaže, ktoré boli zavedené usmerneniami.

44 Skupina Henss/Isoplus uvádza sedem odvolacích dôvodov na zrušenie, z ktorých niektoré obsahujú viacero častí:

- nezákonnosť usmernení z dôvodu:

- nedostatku právomoci Komisie,

- porušenie článku 85 ods. 1 Zmluvy z dôvodu vyvodenia dôsledkov z účasti dotknutých spoločností na stretnutí s protisúťažným predmetom,

- porušenie článku 85 ods. 1 Zmluvy z dôvodu zaradenia dotknutých spoločností do skupiny Henss/Isoplus a prisúdenie porušenia tejto skupine ako „podniku“,

- procesná vada, pretože Súd prvého stupňa odmietol nariadiť výsluch svedka ako dôkazný prostriedok navrhnutý odvolateľom,

- procesná vada z dôvodu niektorých rozporov medzi napadnutým rozsudkom a spisom.

45 KE KELIT uvádza päť odvolacích dôvodov na zrušenie:

- porušenie zásad rovnosti zaobchádzania a ochrany legitímnej dôvery z dôvodu určenia pokuty podľa usmernení,

- porušenie zásady rovnosti zaobchádzania v dôsledku skutočnosti, že nebola znížená základná suma stanovená pre určenie pokuty Brugg,
- pochybenia v uplatnení článku 85 ods. 1 Zmluvy, pokiaľ ide o účasť odvolateľa na bojkote spoločnosti Powerpipe.

48 LR GmbH uvádza štyri odvolacie dôvody na zrušenie:

- porušenie zásad zákazu retroaktivity a ochrany legitímnej dôvery z dôvodu retroaktívneho uplatnenia usmernení,
- porušenie článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17 a zásady zákonnosti úradného postupu, pretože Komisia pri výkone svojej voľnej úvahy nedodržala mieru voľnej úvahy, stanovenú predmetným ustanovením, ako aj nesprávny výkon tejto úvahy pri uplatnení toho istého ustanovenia v prejednávanej veci v dôsledku porušenia zásad proporcionality a rovnosti zaobchádzania v neprospech LR GmbH,
- porušenie povinnosti odôvodnenia uvedenej v článku 190 Zmluvy v tom, že sporné rozhodnutie neobsahuje odôvodnenie týkajúce sa retroaktívneho uplatnenia usmernení,

- porušenie práva na obhajobu, pretože Komisia neumožnila odvolateľovi uplatniť právo byť vypočutý vo veci takéhoto retroaktívneho uplatnenia.

49 ABB uvádza tri odvolacie dôvody na zrušenie:

- porušenie článku 44 ods. 1 písm. c) a článku 48 ods. 2 Rokovacieho poriadku Súdu prvého stupňa, pokiaľ ide o jeho rozhodnutie odmietnuť ako neprípustné právne stanovisko priložené k replike,
- porušenie zásady ochrany legitímnej dôvery, najmä so zreteľom na oznámenie o spolupráci, pretože odvolateľ sa mohol s dôverou spoliehať na postup stanovený Komisiou v oblasti výpočtu výšky pokuty v tom, že táto inštitúcia sa nemôže svojvoľne odkloniť od daného postupu,
- porušenie článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17, pretože Súd prvého stupňa potvrdil stupeň závažnosti porušenia spoločnosťou ABB, určený Komisiou, bez toho, aby prihliadol na jej obrat na relevantnom trhu.

VI — O odvolaniach

- 50 Po vypočutí účastníkov konania a generálneho advokáta je potrebné z dôvodu súvislosti spojiť tieto veci na účely vyhlásenia rozsudku v súlade s článkom 43 Rokovacieho poriadku Súdneho dvora.

A — O procesných odvolacích dôvodoch

- 51 V prvom rade je potrebné zaoberať sa odvolacími dôvodmi uvedenými skupinou Henss/Isoplus a spoločnosťou ABB, ktoré sa týkajú niektorých porušení Rokovacieho poriadku Súdu prvého stupňa.

1. O odvolacom dôvode založenom na porušení článku 68 ods. 1 Rokovacieho poriadku Súdu prvého stupňa, spočívajúcom v tom, že Súd prvého stupňa zamietol návrh skupiny Henss/Isoplus vykonať ako dôkazný prostriedok výsluch niektorých svedkov

- 52 Šiestym odvolacím dôvodom skupina Henss/Isoplus vytýka Súdu prvého stupňa, že zamietol, v bodoch 36 až 38 napadnutého rozhodnutia HFB a i./Komisia, jej návrh

nariadiť výsluch pánov Boysen, B. Hansen, N. Hansen, Hybschmann, Jespersen a Volandt ako svedkov v súlade s článkom 68 ods. 1 Rokovacieho poriadku Súdu prvého stupňa. Tieto body sú postihnuté procesnou vadou.

53 V rozpore s bodom 37 tohto napadnutého rozsudku v návrhu na výsluch šiestich vyššie uvedených osôb boli riadne uvedené skutočnosti, o ktorých malo byť nariadené dokazovanie prostredníctvom výsluchu svedkov. V bode 72 žaloby skupiny Henss/Isoplus, podanej na Súd prvého stupňa, bolo uvedené, že návrh bol predložený s cieľom preukázať, že podniky tejto skupiny sa nezúčastnili kartelu pred októbrom 1994.

54 Tento odvolací dôvod musí byť zamietnutý.

55 Z bodu 34 toho istého napadnutého rozsudku totiž vyplýva, že Súd prvého stupňa zobral na vedomie, že výsluch bolo navrhnutý „s cieľom preukázať, že odvolatelia alebo skupina Henss/Isoplus sa nezúčastnili na nezákonnom postupe/opatrení alebo na podobnom konaní v zmysle článku 85 ods. 1 Zmluvy... pred októbrom 1994“.

56 Súd prvého stupňa však v bode 36 rozsudku pripomenul, že podľa článku 68 ods. 1 posledného pododseku jeho rokovacieho poriadku musí byť v návrhu účastníka konania na výsluch svedka presne uvedené, akých skutočností sa má výsluch týkať a z akých dôvodov majú byť svedkovia vypočutí.

- 57 V ďalšom bode tohto rozsudku Súd prvého stupňa zdôraznil, že najmä v bodoch 20, 40, 50, 66 až 71, 94, 96, 125 a 142 žaloby boli spomenuté určité osoby, ktoré mohli prichádzať do úvahy ako svedkovia, pokiaľ ide o skutočnosti predostreté v každom z dotknutých bodov, ale že mená šiestich osôb, ktorých svedectvo bolo výslovne navrhované pred Súdom prvého stupňa, neboli v týchto bodoch spomenuté. Súd prvého stupňa preto skonštatoval, že pokiaľ ide o týchto šesť osôb, skupina Henss/Isoplus opomenula akýmkoľvek spôsobom upresniť skutočnosti, s ohľadom na ktoré malo byť nariadené dokazovanie vypočutím svedkov.
- 58 Súd prvého stupňa v bode 38 toho istého rozsudku na základe vyššie uvedených skutočností vyvodil, že nie je na mieste vyhovieť návrhu na výsluch svedkov, a to aj bez toho, aby bolo potrebné skúmať vhodnosť vypočutia šiestich spomínaných osôb.
- 59 Je potrebné skonštatovať, že Súd prvého stupňa bol konfrontovaný na jednej strane so značným množstvom konkrétnych skutočností, na ktorých preukázanie skupina Henss/Isoplus vo svojej žalobe označila dokazovanie možným vypočutím viacerých osôb, a na strane druhej s formálnym návrhom na výsluch šiestich osôb ako svedkov v súlade s článkom 68 ods. 1 Rokovacieho poriadku Súdu prvého stupňa, takisto uvedeným v tejto žalobe, s cieľom všeobecným spôsobom preukázať, že dotknuté podniky tejto skupiny sa nezúčastnili kartelu pred októbrom 1994, žaloba však neodkazuje na konkrétne skutočnosti, pre ktoré sa navrhlo vykonať dokazovanie.
- 60 Vzhľadom na zjavný nedostatok zrozumiteľnosti v tomto bode inak rozsiahlej žaloby Súd prvého stupňa správne rozhodol, že v návrhu na výsluch šiestich dotknutých osôb neboli presne označené skutočnosti, s ohľadom na ktoré by mali byť tieto osoby vypočuté ako svedkovia.

- 61 Skupina Henss/Isoplus okrem iného tvrdí, že výsluch ostatných osôb okrem týchto šiestich by sa mal chápať nie ako jednoduché označenie dôkazov, ale ako návrh na výsluch svedkov v súlade s článkom 68 ods. 1 Rokovacieho poriadku Súdu prvého stupňa.
- 62 Týmto odvolacím dôvodom skupina Henss/Isoplus vytyka Súdu prvého stupňa, že v predmetnom bode prekrútil zmysel jej žaloby.
- 63 Uvedený odvolací dôvod nie dôvodný.
- 64 Zo žaloby totiž vyplýva, a najmä z jej bodu 145, na ktorý sa odvolateľ osobitne odvoláva, že on sám rozlišoval medzi označením dôkazov v zmysle článku 44 ods. 1 Rokovacieho poriadku Súdu prvého stupňa a formálnym návrhom dôkazného prostriedku, ktorým je výsluch ostatných šiestich osôb ako svedkov podľa článku 68 ods. 1 toho istého rokovacieho poriadku. Prekrútenie v predmetnom bode preto nie je preukázané.
- 65 Subsidiárne skupina Henss/Isoplus tvrdí, že aj za predpokladu, že by jej návrh na výsluch dotknutých osôb ako svedkov nebol podaný v súlade s článkom 68 ods. 1, Súd prvého stupňa mal v každom prípade nariadiť tento výsluch bez návrhu.

- 66 Keďže pokuty uložené na základe práva hospodárskej súťaže musia byť kvalifikované ako „trestnoprávne“ v zmysle článku 6 EDĽP, Súd prvého stupňa je v každom prípade povinný, v súlade s odsekom 3 tohto ustanovenia a všeobecnou zásadou práva Spoločenstva na spravodlivé súdne konanie, predvolať a vypočuť svedkov menovite označených odvolateľom.
- 67 V tejto súvislosti je vhodné pripomenúť, že Súd prvého stupňa je jediný oprávnený posúdiť prípadnú potrebu doplniť informácie, ktorými disponuje v ním prejednávaných veciach (pozri najmä rozsudky z 30. septembra 2003, Freistaat Sachsen a i./Komisia, C-57/00 P a C-61/00 P, Zb. s. I-9975, bod 47, a zo 7. októbra 2004, Mag Instrument/ÚHVT, C-136/02 P, Zb. s. I-9165, bod 76).
- 68 Navyše, ako rozhodol Súdny dvor v jednej veci týkajúcej sa práva hospodárskej súťaže, aj keď návrh na výsluch svedkov uvedený v žalobe presne označuje skutočnosti, s ohľadom na ktoré má byť vypočutý svedok alebo svedkovia a dôvody odôvodňujúce ich výsluch, prináleží Súdu prvého stupňa posúdiť dôležitosť návrhu vo vzťahu k predmetu konania a potrebe vykonať výsluch označených svedkov (rozsudok zo 17. decembra 1998, Baustahlgewebe/Komisia, C-185/95 P, Zb. s. I-8417, bod 70).
- 69 V tejto súvislosti nemôže byť existencia miery voľnej úvahy Súdu prvého stupňa popieraná, ako sa o to snaží skupina Henss/Isoplus, odvolávaním sa na všeobecnú zásadu práva Spoločenstva inšpirovanú článkom 6 ods. 1 EDĽP, podľa ktorého má

každý právo na spravodlivé súdne konanie, a konkrétnejšie zásadu vyplývajúcu z odseku 3 písm. d) toho istého článku, podľa ktorého každý, kto je obvinený z trestného činu, má najmä právo dosiahnuť predvolanie a výsluch svedkov vo svoj prospech za rovnakých podmienok ako svedkov proti sebe, ktorá predstavuje osobitný aspekt práva na spravodlivé súdne konanie.

70 Z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva totiž vyplýva, že toto posledné ustanovenie nepriznáva obvinenému z trestného činu absolútne právo dosiahnuť predvolanie svedkov pred súd a v zásade prináleží vnútroštátnemu sudcovi, aby rozhodol o potrebe alebo vhodnosti predvolať svedka (pozri najmä rozsudky ESLP *Pisano v. Taliansko* z 27. júla 2000, neverejnený v *Zbierke súdnych rozhodnutí*, § 21; *S.N. v. Švédsko* z 2. júla 2002, *Zbierka súdnych rozhodnutí*, 2002-V, § 43 a *Destrehem v. Francúzsko* z 18. mája 2004, zatiaľ neverejnený v *Zbierke súdnych rozhodnutí*, § 39).

71 Podľa tejto judikatúry nezakladá článok 6 ods. 3 EDLP povinnosť predvolať každého svedka, ale vzťahuje sa na úplnú rovnosť zbraní, ktorá zaručuje, že sporné konanie vo svojom celku vytvorilo obvinenému z trestného činu primeranú a dostatočnú príležitosť spochybníť podozrenia, ktoré boli proti nemu vznesené (pozri najmä rozsudok *Pisano v. Taliansko*, už citovaný, § 21).

72 V prejednávanej veci je nepochybné a z bodu 21 napadnutého rozsudku HFB a i./Komisia vyplýva, že Súd prvého stupňa opatrením na zabezpečenie priebehu konania požiadal skupinu Henss/Isoplus odpovedať na písomné otázky a predložiť určité dokumenty a že účastníci konania týmto žiadosťiam vyhovelí. Nemôže byť preto Súdu prvého stupňa vytýkané, že porušil svoju povinnosť zisťovať skutočnosti (pozri v tomto zmysle rozsudok *Baustahlgeewebe/Komisia*, už citovaný, bod 76).

- 73 Okrem iného je vhodné skonštatovať, že v bodoch 137 až 181 napadnutého rozhodnutia Súd prvého stupňa skúmal veľké množstvo dokumentov uložených v spise pred vyvodením záveru, že Komisia oprávnene vytkla skupine Henss/Isoplus účasť na karteli od októbra 1991 do októbra 1994.
- 74 Z uvedeného vyplýva, že tento odvolateľ mal dostatočnú príležitosť preukázať, že podniky tvoriace skupinu sa nezúčastnili kartelu pred októbrom 1994.
- 75 V rozpore s tvrdením odvolateľa Súd prvého stupňa teda nebol povinný nariadiť výsluch dotknutých svedkov v prospech odvolateľa.
- 76 Vzhľadom na vyššie uvedené je potrebné skúmaný odvolací dôvod zamietnuť.

2. O odvolacom dôvode ABB založenom na porušení článkov 44 ods. 1 písm. c) a 48 ods. 2 Rokovacieho poriadku Súdu prvého stupňa z dôvodu, že Súd prvého stupňa zamietol predloženie právneho stanoviska priloženého k replike

- 77 Svojím prvým odvolacím dôvodom ABB tvrdí, že tým, že Súd prvého stupňa rozhodol, v bodoch 112 až 114 napadnutého rozsudku ABB Asea Brown Boveri/

Komisia, že právne stanovisko profesora J. Schwarze (ďalej len „právne stanovisko“), priložené v prílohe jeho repliky predloženej Súdu prvého stupňa, nemôže byť zobrať do úvahy v celom rozsahu alebo sčasti, porušil tento článok 44 ods. 1 písm. c) a 48 ods. 2 svojho rokovacieho poriadku.

78 Prvou časťou tohto odvolacieho dôvodu ABB vytýka Súdu prvého stupňa, že sa dopustil nesprávneho právneho posúdenia, keď rozhodol v bode 112 tohto napadnutého rozsudku, že v súlade s článkom 48 ods. 2 Rokovacieho poriadku Súdu prvého stupňa nemôže byť právne stanovisko prijaté, pokiaľ toto stanovisko obsahuje určité všeobecné zásady tvoriace žalobné dôvody neuvedené v žalobe podanej na Súd prvého stupňa.

79 Vzhľadom na to, že body 115 až 136 predmetného rozsudku sa zaoberajú iba zásadou ochrany legitímnej dôvery, Súd prvého stupňa vychádzal z predpokladu, že odvolací dôvod sa týka len tejto zásady, a teda každá iná zásada správneho práva analyzovaná v právnom stanovisku predstavuje nový, a teda neprípustný dôvod v zmysle článku 48 ods. 2 Rokovacieho poriadku Súdu prvého stupňa.

80 Právne stanovisko odvolávajúce sa na určité zásady správneho práva rozvíja iba tvrdenia osvetľujúce právny základ a hlavne význam zásady ochrany legitímnej dôvery. Tieto tvrdenia majú v zásade za cieľ preukázať, že diskrečná právomoc Komisie pri stanovení výšky pokuty bola obmedzená okolnosťami prejednávaných prípadov.

- 81 Právne stanovisko teda obsahuje iba tvrdenia uvedené na podporu žalobného dôvodu už spomenutého v žalobe podanej na Súd prvého stupňa a nie na podporu nového odvolacieho dôvodu.
- 82 V tejto súvislosti je vhodné skonštatovať, že spomenuté právne stanovisko obsahujúce v celku 101 odsekov rozvíja najmä 6 zásad práva Spoločenstva, konkrétne zásadu ochrany legitímnej dôvery, zásadu vlastného obmedzenia správnych orgánov („self-binding“), zásadu *estoppel*, zásadu spravodlivej administratívy, zásadu „*venire contra factum proprium*“, právo na spravodlivé súdne konanie a ochranu práva na obhajobu.
- 83 Z odseku 19 právneho stanoviska vyplýva, že tieto zásady sú skúmané na účely preukázania, či právo Spoločenstva obsahuje pravidlá obmedzujúce diskrečnú právomoc Komisie pri ukladaní pokút v oblasti práva hospodárskej súťaže a či by tieto pravidlá bránili tomu, aby predmetná inštitúcia zmenila postup pri stanovovaní výšky pokút a uplatnila nový postup v prípade, akým je aj tento.
- 84 Odsek 43 právneho stanoviska uvádza, že každá z týchto zásad môže rozličným spôsobom a prípadne v rôznom rozsahu obmedziť diskrečnú právomoc Komisie.
- 85 V odsekoch 44 až 96 právneho stanoviska sa každá z týchto zásad analyzuje zvlášť a uplatňuje sa na prejednávaný prípad.

- 86 V odsekoch 97 až 101 toho istého stanoviska sa vyvodzuje záver, že v prejednávanej veci bola diskrečná právomoc Komisie účinne obmedzená v tom zmysle, že Komisia nebola oprávnená odchyliť sa od pôvodného postupu.
- 87 V odseku 98 stanoviska sa uvádza, že tieto zásady sú si vzhľadom na svoj záväzný charakter podobné.
- 88 Zo štruktúry a z obsahu právneho stanoviska vyplýva, že ak existujú určité spoločné prvky medzi zásadami správneho práva uvedenými v tomto stanovisku a žalobnými dôvodmi uvedenými v žalobe, cieľ tohto stanoviska nie je zjavne zúžený na predstretie tvrdení upresňujúcich alebo posilňujúcich žalobný dôvod týkajúci sa ochrany legitímnej dôvery, ako tvrdí ABB, ale rozoberá množstvo autonómnych zásad, ktorých cieľom je preukázať, že v prejednávanej veci Komisia nebola oprávnená odchyliť sa od svojho predchádzajúceho postupu pri určovaní výšky pokút. V tejto súvislosti je vhodné skonštatovať, že zásada ochrany legitímnej dôvery predstavuje iba jednu zo šiestich zásad rozoberaných s týmto cieľom.
- 89 Zo znenia právneho stanoviska teda vyplýva, ako tvrdila Komisia, že v ňom boli po prvýkrát obsiahnuté určité zásady, ktoré neboli uvedené v žalobe podanej na Súd prvého stupňa.
- 90 Vzhľadom na vyššie uvedené musí byť prvá časť prvého odvolacieho dôvodu uvedeného spoločnosťou ABB zamietnutá.

- 91 Druhou časťou prvého odvolacieho dôvodu odvolateľ tvrdí, že sa Súd prvého stupňa dopustil nesprávneho právneho posúdenia keď rozhodol v bode 113 napadnutého rozsudku ABB Asea Brown Boveri/Komisía, že právne stanovisko nemožno zobrať do úvahy v celom rozsahu alebo sčasti, keďže podľa článku 44 ods. 1 písm. c) Rokovacieho poriadku Súdu prvého stupňa musí žaloba obsahovať predmet konania a zhrnutie dôvodov, na ktorých je návrh založený.
- 92 Súd prvého stupňa nenašiel žiadnu vadu v žalobe alebo v replike, ktorá by mohla odôvodniť uplatnenie tohto ustanovenia. V dôsledku toho by nebolo správne, ak by rozhodol, že spoločnosť ABB chcela vyvážiť nedostatočný žalobný dôvod celkovým odvolaním sa na právne stanovisko. Okrem iného nič neumožňuje dovoľávať sa prostredníctvom analógie tohto ustanovenia Rokovacieho poriadku Súdu prvého stupňa, ako to urobil odvolateľ v tom istom bode napadnutého rozhodnutia.
- 93 V tejto súvislosti je potrebné zopakovať úvahu Súdu prvého stupňa v bode 113 napadnutého rozsudku ABB Asea Brown Boveri/Komisía.
- 94 Súd prvého stupňa pripomenul, že z článku 44 ods. 1 písm. c) jeho rokovacieho poriadku vyplýva, že právne a skutkové okolnosti, na ktorých sa zakladá žaloba, sa musia vyskytnúť v texte samotnej žaloby aspoň vo forme zhrnutia a že nestačí, ak sa bude žaloba na predmetné okolnosti uvedené v jej prílohe iba odvolávať.

- 95 Súd prvého stupňa poukázal najmä na ustálenú judikatúru Súdneho dvora týkajúcu sa povinnosti Komisie označiť v každej žalobe predloženej na základe článku 226 ES presné žalobné dôvody, o ktorých má Súdny dvor rozhodnúť, ako aj označiť, aspoň formou zhrnutia, právne a skutkové okolnosti, na ktorých sa žalobné dôvody zakladajú.
- 96 V tejto súvislosti tiež z judikatúry vyplýva, že spomenutá povinnosť nie je splnená, ak sú žalobné dôvody Komisie uvedené v žalobe iba formou jednoduchého odkazu na dôvody označené v liste s výzvou a v odôvodnenom stanovisku alebo v časti žaloby týkajúcej sa právneho rámca (pozri v tomto zmysle najmä rozsudky z 31. marca 1992, Komisia/Dánsko, C-52/90, Zb. s. I-2187, body 17 a 18; z 23. októbra 1997, Komisia/Grécko, C-375/95, Zb. s. I-5981, bod 35, a z 29. novembra 2001, Komisia/Taliansko, C-202/99, Zb. s. I-9319, body 20 a 21).
- 97 Súd prvého stupňa tiež pripomenul, že mu neprináleží vyhľadávať a identifikovať v prílohách dôvody, ktoré by mohli byť považované za základ žaloby, keďže tie majú čisto dôkaznú a inštrumentálnu funkciu.
- 98 Vzhľadom na tieto okolnosti Súd prvého stupňa vyvodil záver, že mu takisto neprináleží vzhľadom na skutočnosť, že časť právneho stanoviska nemôže byť zobrať do úvahy, vyhľadávať a identifikovať v tomto stanovisku časti, ktoré by mohli byť vzaté do úvahy ako prílohy podporujúce a dopĺňajúce písomné vyjadrenia ABB v konkrétnych bodoch.

- 99 So zreteľom na vyššie uvedené dôvody sa má tento záver vykladať v tom zmysle, že čisto dôkazná a inštrumentálna funkcia príloh znamená, že ak právne stanovisko obsahuje okrem nových, a teda neprípustných dôvodov, aj právne okolnosti, na ktorých sú založené niektoré žalobné dôvody uvedené v žalobe, takéto dôvody sa musia vyskytovať v samotnom texte repliky, ku ktorej je stanovisko priložené, alebo toto stanovisko musí byť v replike aspoň dostatočne identifikované.
- 100 Vzhľadom na tieto kritériá a skutočnosť, že v prejednáwanej veci sa nenaplnili, Súd prvého stupňa sa nedopustil žiadneho nesprávneho právneho posúdenia.
- 101 Súd prvého stupňa v tejto súvislosti tiež neprekrútil význam repliky, ktorá mu bola predložená. V skutočnosti sa bod 31 repliky zúžil len na celkové odvolanie sa na právne stanovisko. Okrem iného skutočnosť uvedená ABB, že v niektorých bodoch repliky sú vykonané odkazy na niektoré časti tohto stanoviska formou poznámok pod čiarou, nie je spôsobilá spochybniť záver, ku ktorému v tomto bode dospel Súd prvého stupňa.
- 102 Za týchto okolností musí byť skúmaný odvolací dôvod zamietnutý.

B — O odvolacích dôvodoch vo veci samej, ktoré sa týkajú prisúdenia porušenia

- 103 Na poslednom mieste je potrebné skúmať odvolacie dôvody vo veci samej uvedené skupinou Henss/Isoplus a Brugg, ktorými odvolatelia spochybňujú príslušné

napadnuté rozsudky v určitých bodoch týkajúcich sa prisúdenia porušenia v ich neprospech, ktoré bolo uvedené v spornom rozhodnutí a potvrdené Súdom prvého stupňa.

1. O odvolacom dôvode založenom na porušení článku 85 ods. 1 Zmluvy, z dôvodu zaradenia určitých podnikov do skupiny Henss/Isoplus a prisúdenia porušenia tejto skupine ako „podniku“ v zmysle predmetného ustanovenia

104 Svojím piatym odvolacím dôvodom skupina Henss/Isoplus vytyka Súdu prvého stupňa, že rozhodol, v bodoch 54 až 68 napadnutého rozsudku HFB a i./Komisia, že Komisia oprávnene začlenila v spornom rozhodnutí určité podniky do tejto skupiny a prisúdila jej porušenie.

105 Tento odvolateľ tvrdí, že v bode 66 predmetného napadnutého rozsudku sa Súd prvého stupňa dopustil nesprávneho právneho posúdenia v tom, že zamietol jeho tvrdenie, podľa ktorého musia mať podniky v zmysle ustanovení Zmluvy týkajúcich sa hospodárskej súťaže právnu subjektivitu.

106 To by totiž nebol prípad ani skupiny „Henss/Isoplus“ za predpokladu, že by predstavovala hospodársku entitu, ani pána Henss ako osoby, ktorá podľa napadnutého rozsudku kontrolovala rôzne podniky patriace do skupiny.

- 107 Skupina Henss/Isoplus uvádza, že jej tvrdenie sa opiera o článok 1 protokolu 22 k Dohode o Európskom hospodárskom priestore z 2. mája 1992 (Ú. v. ES L 1, 1994, s. 3), z ktorého vyplýva, že pojem „podnik“ v zmysle ustanovení Zmluvy v oblasti hospodárskej súťaže označuje právnu entitu („Rechtssubjekt“ v nemeckej verzii) vykonávajúcu činnosti obchodného a hospodárskeho charakteru.
- 108 Toto bolo osobitne potvrdené judikatúrou Súdneho dvora, ktorá sa týka ustanovení Zmluvy ESUO v oblasti hospodárskej súťaže (rozsudok z 13. júla 1962, Klöckner-Werke a Hoesch/Vysoký úrad, 17/61 a 20/61, Zb. s. 617, a Mannesmann/Vysoký úrad, 19/61, Zb. s. 675).
- 109 V ostatných rozsudkoch, najmä v tých, ktoré uvádza Súd prvého stupňa v bode 66 napadnutého rozsudku, Súdny dvor ešte s konečnou platnosťou nevyriešil principiálnu otázku, či pojem podnik v zmysle práva hospodárskej súťaže vyžaduje za všetkých okolností, aby mala dotknutá entita právnu subjektivitu (rozsudky zo 14. júla 1972, ICI/Komisia, 48/69, Zb. s. 619; z 21. marca 1973, Europemballage a Continental Can/Komisia, 6/72, Zb. s. 215; z 12. júla 1984, Hydrotherm, 170/83, Zb. s. 2999, a z 23. apríla 1991, Höfner a Elser, C-41/90, Zb. s. I-1979, bod 21).
- 110 Ak je pravda podľa odvolateľa, že porušenie, ktorého sa dopustil podnik s vlastnou právnou subjektivitou, môže byť prisúdené jeho materskej spoločnosti, holdingovej spoločnosti, ak nad ním táto vykonáva kontrolu a ak teda ide o ten istý hospodársky celok (pozri najmä rozsudky ICI/Komisia a Europemballage už citovaný, a Continental Can/Komisiám, už citovaný), vyžadovalo by potom takéto prisúdenie porušenia, aby aj ovládajúca entita mala právnu subjektivitu.

111 Fyzická osoba, ako v tomto prípade pán Henss, však nemôže byť ako jediný spoločník alebo držiteľ podielov kvalifikovaný ako „podnik“ v zmysle článku 85 ods. 1 Zmluvy. Predmetná judikatúra teda v prejednávanej veci nie je relevantná.

112 V tejto súvislosti je potrebné pripomenúť, že podľa ustálenej judikatúry v oblasti práva hospodárskej súťaže pojem podnik zahŕňa každý subjekt vykonávajúci hospodársku činnosť nezávisle od svojho právneho statusu a spôsobu financovania (pozri najmä rozsudok z 19. februára 2002, Wouters a i., C-309/99, Zb. s. I-1577, bod 46 a citovanú judikatúru).

113 Z tejto judikatúry jasne vyplýva, že pojem podnik v zmysle ustanovení Zmluvy týkajúcich sa hospodárskej súťaže nevyžaduje, aby dotknutý hospodársky celok mal právnu subjektivitu. Tiež nejde o výklad, ako tvrdí skupina Henss/Isoplus, zúžený len na prejednané veci, v ktorých Súdny dvor vydal predmetné rozsudky, konkrétne Hydrotherm alebo Höfner a Elser, už citované, ale o výklad, ktorý má všeobecnú platnosť.

114 Argument založený na nemeckej verzii článku 1 protokolu č. 22 Dohody o Európskom hospodárskom priestore a osobitne tam uvedený pojem „subjekt práva“ („Rechtssubjekt“) neumožňuje spochybniť takýto výklad.

- 115 Pojem „subjekt práva“ nevyhnutne nevyklučuje fyzické osoby. V každom prípade sa však tento pojem nevyskytuje v žiadnej z ostatných jazykových verzií, ktoré obsahujú iba pojem „entita“.
- 116 Skupina Henss/Isoplus ďalej tvrdí, že podniky, ktoré nie sú vzájomne prepojené ani kapitálovo, ani z hľadiska práva spoločností a ktoré z tohto dôvodu nie sú závislé od ovládajúcej osoby, sa nemôžu stať skupinou iba na základe jedinej skutočnosti, a to prípadnej existencie prepojenia medzi fyzickými osobami, ktoré nie sú podnikmi.
- 117 V tejto súvislosti je potrebné pripomenúť, že podľa ustálenej judikatúry môže byť protisúťažné konanie jedného podniku prisúdené druhému podniku v prípade, ak ten neuskutočňoval svoje konanie na trhu autonómny spôsobom, ale v podstate realizoval pokyny vydané druhým podnikom, najmä so zreteľom na hospodárske a právne väzby, ktoré ich spájajú (pozri najmä rozsudok zo 16. novembra 2000, Metsä-Serla a i./Komisia, C-294/98 P, Zb. s. I-10065, bod 27).
- 118 Je pravda, že základné imanie dvoch samostatných obchodných spoločností patriace tej istej osobe alebo tej istej rodine nie je skutočnosť, ktorá by bola ako taká dostatočná na preukázanie existencie hospodárskeho celku utvoreného týmito dvoma spoločnosťami, majúceho z hľadiska práva hospodárskej súťaže Spoločenstva za následok, že konanie prvého podniku by mohlo byť pripísané druhému podniku a že prvý podnik by mohol byť povinný uhradiť pokutu za druhý podnik (pozri rozsudok z 2. októbra 2003, Aristrain/Komisia, C-196/99 P, Zb. s. I-11005, bod 99).

- 119 V prejednávanej veci však Súd prvého stupňa nevyvodil existenciu hospodárskeho celku, ktorá zakladá skupinu Henss/Isoplus iba na základe jedinej skutočnosti, a to že dotknuté podniky boli ovládané z hľadiska základného imania jedinou osobou, konkrétne pánom Henss.
- 120 Z bodov 56 až 64 napadnutého rozhodnutia HFB a i./Komisia vyplýva, že Súd prvého stupňa vyvodil existenciu tohto hospodárskeho celku na základe súboru okolností, ktoré preukazujú, že pán Henss dotknuté spoločnosti ovládal, konkrétne, okrem toho, že priamo alebo nepriamo držal pán Henss alebo jeho manželka všetky alebo takmer všetky obchodné podiely, zastával kľúčové funkcie v rámci riadiacich orgánov týchto spoločností, a tiež skutočnosti, že táto osoba zastupovala pri stretnutiach spolku riaditeľov spomenutých v bode 20 tohto rozsudku rôzne podniky a týmto podnikom bola kartelom pridelená len jediná kvóta.
- 121 Skupina Henss/Isoplus nakoniec subsidiárne tvrdí, že rôzne podniky, ktoré Komisia zoskupila, netvoria tú istú hospodársku entitu, pretože nie sú pozbavené autonómie a nie sú závislé od vonkajších pokynov. Týmto tvrdením odvolateľ tvrdí, že dotknuté spoločnosti neboli nijakým spôsobom fakticky ovládané pánom Henss.
- 122 V tejto súvislosti je potrebné zdôrazniť, že úvahy uvedené Súdom prvého stupňa v bodoch 56 až 64 napadnutého rozsudku HFB a i./Komisia, smerujúce k preukázaniu existencie hospodárskeho celku, sa zakladajú na súbore konštatovaní faktickej povahy, ktoré nie je možné rozoberať v rámci odvolania, s výnimkou

prípade prekrútenia dôležitých skutočností alebo dôkazov predložených Súdu prvého stupňa alebo iba v prípade vecných nepresností v jeho zisteniach vyplývajúcich z dokumentov priložených k spisu (pozri v tomto prípade najmä rozsudky *Metsä-Serla a i./Komisia*, bod 37, už citovaný, a *Mag Instrument/ÚHVT*, už citovaný, body 39 a 76).

- 123 Pokiaľ ide o bod 57 tohto napadnutého rozsudku, Súd prvého stupňa neskonšatoval, ako tvrdí skupina *Henss/Isoplus*, že počas dotknutého obdobia, teda počas trvania porušenia uvedeného Komisiou, konkrétne od októbra 1991 do marca/apríla 1996, pán *Henss* bol nielen riaditeľom, ale aj akcionárom spoločnosti *Isoplus Fernwärmetechnik Vertriebsgesellschaft mbH*. V tomto bode neexistuje žiaden rozpor so spisom, a teda procesná vada namietaná v tejto súvislosti odvolateľom ako časť jeho siedmeho odvolacieho dôvodu musí byť zamietnutá.
- 124 Pokiaľ ide o bod 58 toho istého napadnutého rozsudku, Súd prvého stupňa tiež nerozhodol, ako tvrdí odvolateľ, že počas dotknutého obdobia pán *Henss* mal väčšinový podiel v spoločnosti *Isoplus Fernwärmetechnik Gesellschaft mbH* prostredníctvom splnomocnencov, ale že nikdy nevykonával funkciu riaditeľa.
- 125 Je teda potrebné uviesť, že osobitná kritika bodov 57 a 58 v žiadnom prípade nepotvrdzuje prekrútenie dôležitých skutočností alebo dôkazov zo strany Súdu

prvého stupňa ani existenciu vecných nepresností v jeho úvahách vyplývajúcich z dokumentov priložených v spise.

126 Pokiaľ ide o Isoplus Fernwärmetechnik GmbH, skupina Henss/Isoplus tvrdí, že pán Henss a manželka Papsdorf nikdy neboli riaditeľmi a že okrem iného tretinový podiel v tejto spoločnosti vlastnila v dotknutom období spoločnosť Isoplus Fernwärmetechnik Gesellschaft mbH vo vlastnom mene, tretinový podiel vlastnili manželka Papsdorf prostredníctvom tejto spoločnosti a tretinový podiel fyzické osoby tiež prostredníctvom tohto splnomocnenca.

127 Tieto skutočnosti sú rovnaké ako tie, ktoré uviedol Súd prvého stupňa v bode 59 napadnutého rozsudku, a teda prekrútenie dôležitých skutočností alebo dôkazov nie je ani v tomto bode preukázané. Žiadne vecné nepresnosti v úvahách Súdu prvého stupňa z dokumentov priložených v spise nevyplývajú.

128 Skupina Henss/Isoplus dopĺňa, že z uvedených skutočností vyplýva, že spoločnosť Isoplus Fernwärmetechnik GmbH nebola pod vplyvom ani pána Henss, ani manželov Papsdorf.

129 Uvedený odvolací dôvod nie je prípustný, pretože z neho vyplýva otázka, či boli v prejednávanej veci skutočne naplnené všetky podmienky potrebné pre existenciu

hospodárskeho celku. Preskúmanie založené na posúdení skutkových okolností však nemôže byť ako také spochybnené v rámci odvolania (pozri rozsudok Metsä-Serla a i./Komisia, už citovaný, bod 30).

130 Za týchto podmienok nie je možné Súdu prvého stupňa vytýkať, že na základe celkového a v zásade nezávislého posúdenia všetkých skutkových údajov rozhodol, že jednotlivé podniky tvoriace skupinu Henss/Isoplus musia byť považované za podniky, ktoré tvoria jeden hospodársky celok.

131 Tento odvolací dôvod musí byť preto zamietnutý.

2. O odvolacích dôvodoch založených na porušení článku 85 ods. 1 Zmluvy, ktoré spočíva v prisúdení porušenia pravidiel hospodárskej súťaže skupine Henss/Isoplus a Brugg z dôvodu ich účasti na stretnutí s protisúťažným predmetom

132 Štvrtým a piatym odvolacím dôvodom skupina Henss/Isoplus a Brugg vytýkajú Súdu prvého stupňa, každý v rozsahu, aký sa ho týka, že v bodoch 223 až 227 napadnutého rozsudku HFB a i./Komisia a 52 až 66 napadnutého rozsudku Brugg Rohrsysteme/Komisio rozhodol, že Komisia im právom pripísala v spornom rozhodnutí porušenie v celom rozsahu alebo v časti z dôvodu ich účasti na stretnutiach s protisúťažným predmetom.

133 Skupina Henss/Isoplus najmä spochybňuje, že účasť pána Henss pred októbrom 1994 na stretnutiach s protisúťažným predmetom odôvodňuje záver, že skupina sa zúčastnila na karteli, ktorý bol výsledkom predmetných stretnutí konajúcich sa v období od októbra 1991 až 1994.

134 Brugg tvrdí, že Súd prvého stupňa nesprávne vyvodil, že jeho účasť na stretnutí 24. marca 1995, počas ktorého bol spomenutý bojkot Powerpipe, preukazuje jeho skutočnú účasť na bojkote.

135 Skupina Henss/Isoplus prostredníctvom analógie vychádza z judikatúry, podľa ktorej Komisia môže odmietnuť prístup k niektorým dokumentom, pretože podnik s dominantným postavením je spôsobilý prijať odvetné opatrenia proti podniku, ktorý spolupracoval na vyšetrovaní vedenom Komisiou (rozsudok Súdneho dvora zo 6. apríla 1995, BPB Industries a British Gypsum/Komisia, C-310/93 P, Zb. s. I-865, body 26 a 27, a rozsudok Súdu prvého stupňa z 1. apríla 1993, BPB Industries a British Gypsum/Komisia, T-65/89, Zb. s. II-389, bod 33).

136 Z uvedeného vyplýva, že aj v prípade, ak sa hospodársky slabšie podniky verejne nedištancujú od obsahu stretnutí so zjavne protisúťažným predmetom, na ktoré boli prizvané podnikmi s dominantným postavením alebo hospodársky vplyvnejšími, tieto podniky, ak nezrealizujú výsledky týchto stretnutí, musia byť zbavené zodpovednosti za účasť na nezákonnom karteli.

- 137 V prejednávanej veci skupina Henss/Isoplus neoznámila obsah stretnutí, na ktorých bola prítomná, pretože na karteli sa zúčastnili najmä ABB, podnik s dominantným postavením, a LR A/S, podnik oveľa silnejší ako skupina.
- 138 Skupina Henss/Isoplus však nezrealizovala výsledky týchto stretnutí, o čom svedčí stále znižovanie ceny na trhu s mestským vykurovacím potrubím medzi októbrom 1991 a októbrom 1994.
- 139 Brugg tvrdí, že v pozícii predajcu dotknutých produktov nemohol bojkot realizovať.
- 140 Súd prvého stupňa navyše nesprávne v bode 62 napadnutého rozsudku Brugg Rohrsysteme/Komisia uviedol, že vzhľadom na skutočnosť, že Powerpipe je priamym konkurentom Brugg na nemeckom trhu, mal Brugg záujem na všetkých opatreniach týkajúcich sa bojkotu uplatnených proti Powerpipe ostatnými účastníkmi kartelu.
- 141 Súd prvého stupňa však oprávnene zamietol predmetné žalobné dôvody.
- 142 Podľa ustálenej judikatúry ako dostatočný dôkaz účasti podniku na karteli stačí, ak Komisia preukáže, že dotknutý podnik sa zúčastnil na stretnutiach, počas ktorých boli uzatvorené dohody protisúťažného charakteru, bez toho, aby ich zjavným

spôsobom odmietol. Ak je dokázaná účasť podniku na takých stretnutiach, podniku prináleží predostrieť skutočnosti potvrdzujúce, že jeho účasť na daných stretnutiach nemá protisúťažný charakter, a preukázať, že oznámil svojim konkurentom, že sa zúčastnil na týchto stretnutiach z iných dôvodov ako oni (pozri najmä rozsudok zo 7. januára 2004, Aalborg Portland a i./Komisia, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P a C-219/00 P, Zb. s. I-123, bod 81 a citovanú judikatúru).

143 Z tohto pohľadu tacitné schválenie nezákonnej iniciatívy, bez verejného dištancovania sa od jej obsahu alebo bez jej oznámenia úradom, vedie k podpore porušovania a sťažuje jeho odhalenie. Takáto podpora predstavuje pasívny spôsob účasti na porušení, a teda je spôsobilá založiť zodpovednosť podniku v rámci jedinej dohody (pozri rozsudok Aalborg Portland a i./Komisia, už citovaný, bod 84).

144 Navyše okolnosť, že podnik následne nerealizuje výsledky stretnutia s protisúťažným predmetom, nie je spôsobilá zbaviť ho zodpovednosti za skutočnosť, že sa zúčastnil kartelu, ak sa verejne nedištancoval od jeho obsahu (pozri rozsudok Aalborg Portland a i./Komisia, už citovaný, bod 85 a citovanú judikatúru).

145 Na uplatnenie článku 85 ods. 1 Zmluvy stačí, ak mala dohoda za cieľ obmedziť, vylúčiť alebo skresliť hospodársku súťaž bez ohľadu na jej konkrétne účinky. Preto v prípade dohôd uzavretých počas stretnutí konkurenčných podnikov nastane porušenie tohto ustanovenia vtedy, ak stretnutia majú uvedený cieľ, a teda smerujú k umelému ovplyvňovaniu fungovania trhu. V takomto prípade je zodpovednosť z porušenia vyvodená voči danému podniku platne vtedy, ak sa zúčastnil takýchto

stretnutí a vedel o ich celi, a to aj napriek tomu, že následne nezrealizoval niektoré z opatrení dohodnutých na stretnutiach. Miera účasti podniku na stretnutiach a miera zrealizovania dohodnutých opatrení nemajú dôsledky pre existenciu zodpovednosti, ale na jej rozsah, a teda na výšku sankcie (pozri rozsudok z 15. októbra 2002, Limburgse Vinyl Maatschappij a i./Komisia, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P až C-252/99 P a C-254/99 P, Zb. s. I-8375, body 508 až 510).

146 Z uvedeného vyplýva, že okolnosť uvedená Brugg, že nezrealizoval a dokonca ani nemohol zrealizovať opatrenie bojkotu dohodnutého počas stretnutia 24. marca 1995, nie je spôsobilá vylúčiť zodpovednosť založenú na jeho účasti na uvedenom opatrení s výnimkou, ak by sa verejne dištancoval od jeho obsahu, čo tento odvolateľ neuviedol.

147 Je pravda, čo tvrdí Brugg a v rozpore s rozhodnutím Súdu prvého stupňa v bode 62 napadnutého rozsudku Brugg Rohrsysteme/Komisia, že v tomto prípade nie je dôležité, že odvolateľ mal záujem na všetkých opatreniach týkajúcich sa bojkotu proti jednému z jemu priamo konkurujúcich podnikov prijatých inými účastníkmi kartelu (pozri v tomto zmysle rozsudok Aalborg Portland a i./Komisia, už citovaný, bod 335).

148 Ide však o odvolací dôvod namierený proti nadbytočnému dôvodu tohto rozsudku, ktorý nemôže viesť k jeho zrušeniu, a je teda neúčinný (pozri najmä rozsudok zo

7. novembra 2002, Hirschfeldt/AEE, C-184/01 P, Zb. s. I-10173, bod 48 a citovanú judikatúru).

149 Zo sporného rozhodnutia vo veci Brugg okrem iného vyplýva, v rozpore s tvrdením odvolateľa, že Komisia nepovažuje jeho účasť na bojkote Powerpipe za priťažujúcu okolnosť, pretože jediná priťažujúca okolnosť uvedená v jeho neprospech je založená na tom, že pokračoval v porušovaní pravidiel aj po vyšetrovaní.

150 Tiež so zreteľom na judikatúru spomenutú v bodoch 142 až 145 tohto rozsudku, okolnosť vyzdvihnutá skupinou Henss/Isoplus, teda účasť na karteli dominantných alebo osobitne vplyvných podnikov, schopných prijať odvetné opatrenia proti ostatným menej vplyvným účastníkom, ak by sa tieto verejne dištancovali od obsahu stretnutí s protisúťažným predmetom, nemá vplyv na existenciu zodpovednosti týchto menej vplyvných podnikov za účasť na protisúťažnom opatrení, ale môže mať prípadné dôsledky pri určení výšky sankcie.

151 Ako správne zdôraznila Komisia, protikladná téza by bola neprijateľná, pretože by z nej vyplývalo, že podmienky uplatnenia článku 85 ods. 1 Zmluvy by boli rozdielne v závislosti od veľkosti podnikov, pričom menej vplyvné podniky by boli zvýhodnené.

152 Skúmané odvolacie dôvody musia byť preto zamietnuté.

C — O odvolacích dôvodoch vo veci samej, ktoré sa týkajú určenia výšky pokút

153 Všetci odvolatelia kritizujú napadnuté rozsudky, pokiaľ ide o stanovovanie výšky uložených pokút.

154 V prvom rade je potrebné zaoberať sa odvolacími dôvodmi založenými na porušení niektorých zásad z dôvodu uplatnenia usmernení na porušenia, ktoré sú predmetom prejednávanej veci, a v druhom rade odvolacími dôvodmi, ktoré sa týkajú zákonnosti metódy stanovovania pokút uvedenej v usmerneniach alebo uplatnenej v spornom rozhodnutí.

1. O odvolacích dôvodoch, ktoré sa týkajú porušenia zásad ochrany legitímnej dôvery a zákazu retroaktivity z dôvodu uplatnenia usmernení na predmetné porušenia

155 Väčšina odvolateľov vytýka Súdu prvého stupňa, že rozhodol, že uplatnením usmernení na prejednávané prípady v spornom rozhodnutí Komisia neporušila zásady ochrany legitímnej dôvery a zákazu retroaktivity.

a) O odvolacích důvodech založených na porušení zásady ochrany legitimní důvěry

- 156 Svojimi odvolacími důvody Dansk Rørindustri (druhý odvolací důvod), KE KELIT (první odvolací důvod), LR A/S (druhý odvolací důvod), Brugg (první odvolací důvod), LR GmbH (první odvolací důvod, druhá část) a ABB (druhý odvolací důvod) v podstatě tvrdí, že svou legitimní důvěru mohli založit na předcházející rozhodovací praxi Komise při výpočtu výšky pokut, který se uplatňoval v období spáchání porušení.
- 157 Išlo o koherentní a dlouhodobý postup pozostávající z výpočtu výšky pokut na základě obrátov dosiahnutých s dotknutým výrobkom na geograficky relevantnom trhu (ďalej len „relevantný obrat“), výška pokuty však nemohla v žiadnom prípade presiahnuť maximálnu výšku pokuty uvedenú v článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17, konkrétne 10 % svetového obrátu podniku pre všetky výrobky (ďalej len „celkový obrat“).
- 158 Z tohto postupu tiež vyplývalo, že maximálna výška pokuty nepresiahne 10 % relevantného obrátu.
- 159 Podľa odvolateľov Komisia nemohla bez toho, aby bola porušená ich legitimná dôvera v predcházejúci postup, uplatniť metódu stanovovania pokuty uvedenú

v usmerneniach, ktoré boli prijaté následne po spáchaní porušení a po vypočutiach tvoriacich poslednú etapu správneho konania pred Komisiou, pretože táto metóda je radikálne nová.

160 Nový charakter predmetnej metódy spočíva najmä v tom, že východiskovým bodom pre stanovenie pokuty sú dopredu definované určité základné sumy odrážajúce závažnosť porušení, ktoré ako také nemajú súvislosť s relevantným obratom, pričom tieto základné sumy je následne možné znížiť alebo zvýšiť v závislosti od dĺžky trvania porušení a prípadných priťažujúcich alebo poľahčujúcich okolností a v poslednej fáze môžu byť ešte viac znížené z dôvodu prípadnej spolupráce s Komisiu počas správneho konania.

161 Odvolatelia upresňujú, že Komisia sa nemôže svojvoľne odchýliť od svojej predchádzajúcej rozhodovacej praxe alebo je aspoň povinná v primeranom čase upozorniť na takúto zmenu alebo osobitne odôvodniť uplatnenie tejto novej metódy.

162 Okrem iného tvrdia, že dôvera, ktorú mohli mať v predchádzajúcu rozhodovaciu prax Komisie v oblasti stanovovania pokút, bola o to viac legitímna, že ich rozhodnutie spolupracovať s Komisiou bolo nevyhnutne založené na tomto postupe a osobitne na výhodách, s ktorými mohli vzhľadom na tento postup v prípade spolupráce počítať.

- 163 Legitímna dôvera vyvodená z oznámenia o spolupráci sa vzťahuje, v zmysle ustanovení samotného oznámenia, na stanovovanie výšky pokuty, ktorá bude slúžiť ako základ pre výpočet, teda na stanovovanie sumy, na ktorú sa následne uplatní percentuálne zníženie uložené v dôsledku spolupráce.
- 164 Odvolacie dôvody Dansk Rørindustri a KE KELIT spočívajúce v porušení zásady legitímnej dôvery musia byť odmietnuté ako neprípustné.
- 165 Podľa ustálenej judikatúry by totiž umožnenie účastníkovi konania vzniesť pred Súdny dvorom po prvýkrát odvolací dôvod, ktorý nebol vznesený pred Súdom prvého stupňa, znamenalo, že mu je umožnené obrátiť sa na Súdny dvor, ktorého právomoc je pri odvolaní obmedzená, s rozsiahlejším predmetom konania, ako bol predmet konania prejednaný Súdom prvého stupňa. V rámci odvolania je teda právomoc Súdneho dvora obmedzená na preskúmanie toho, ako posúdil Súd prvého stupňa žalobné dôvody, ktoré boli pred ním vznesené (pozri najmä rozsudok z 3. októbra 2000, *Industrie des poudres sphériques/Rada*, C-458/98 P, Zb. s. I-8147, bod 74).
- 166 Je totiž potrebné uviesť, že Dansk Rørindustri a KE KELIT nevzniesli pred Súdom prvého stupňa žalobný dôvod založený na porušení zásady ochrany legitímnej dôvery v dôsledku uplatnenia usmernení.
- 167 V prípade týchto odvolateľov ide teda o nové odvolacie dôvody, ktoré nie sú v rámci odvolania prípustné.

168 Čo sa týka veci samej, LR A/S, Brugg, LR GmbH a ABB vytýkajú Súdu prvého stupňa, že v bodoch 241 až 248 napadnutého rozsudku LR AF 1998/Komisía, v bodoch 137 až 144 napadnutého rozsudku Brugg Rohrsysteme/Komisía, v bodoch 248 až 257 napadnutého rozsudku Lögstör Rør/Komisía a v bodoch 122 až 136 napadnutého rozsudku ABB Asea Brown Boveri/Komisía porušil zásadu ochrany legitímnej dôvery tým, že zamietol žalobné dôvody predložené Súdu prvého stupňa založené na tejto zásade.

169 V tejto súvislosti je potrebné zdôrazniť, že Súd prvého stupňa správne pripomenul, že skutočnosť, že Komisia uplatnila v minulosti pokuty určitej výšky na určité typy porušení, ju nezavaruje možnosti zvýšiť výšku pokuty v rozsahu stanovenom v nariadení č. 17, ak je to potrebné na zabezpečenie realizovania politiky Spoločenstva v oblasti hospodárskej súťaže, ale naopak, že účinné uplatňovanie pravidiel Spoločenstva v oblasti hospodárskej súťaže vyžaduje, aby Komisia mohla kedykoľvek upraviť výšku pokút pre potreby tejto politiky (rozsudky zo 7. júna 1983, Musique Diffusion française a i./Komisía, 100/80 až 103/80, Zb. s. 1825, bod 109, a Aristrain/Komisía, už citovaný, bod 81).

170 Úloha dohľadu zverená Komisii článkom 85 ods. 1 Zmluvy a článkom 86 Zmluvy ES (teraz článok 82 ES) nepozostáva totiž iba z povinnosti vyšetrovania a stíhania individuálnych porušení, ale zahŕňa tiež povinnosť sledovať všeobecnú politiku smerujúcu k uplatňovaniu zásad v oblasti hospodárskej súťaže stanovených Zmluvou a orientovať týmto smerom aj konanie podnikov (pozri rozsudok Musique Diffusion française a i./Komisía, už citovaný, bod 105).

171 Ako správne zdôraznil Súd prvého stupňa, hospodárske subjekty nemôžu mať legitímnu dôveru v zachovanie existujúcej situácie, ktorá môže byť zmenená

Komisiou v rámci miery voľnej úvahy, ktorou disponuje (rozsudok zo 14. februára 1990, Delacre a i./Komisia, C-350/88, Zb. s. I-395, bod 33 a citovaná judikatúra).

172 Táto zásada sa jasne uplatňuje v rámci politiky hospodárskej súťaže, ktorá sa vyznačuje tým, že Komisia disponuje širokou mierou voľnej úvahy, najmä pokiaľ ide o určenie výšky pokút.

173 Súd prvého stupňa tiež v súlade s právom vyvodil, že podniky zúčastnené na správnom konaní, na základe ktorého im môže byť uložená pokuta, nemôžu nadobudnúť legitímnu dôveru v skutočnosť, že Komisia neprekročí výšku pokút uložených v minulosti a v prejednávanej veci odvolatelia nemôžu najmä založiť legitímnu dôveru na výške pokút obsiahnutých v rozhodnutí Komisie 94/601/ES z 13. júla 1994, ktoré sa týka konania na základe článku 85 Zmluvy ES (IV/C/33.833 — Carton) (Ú. v. ES L 243, s. 1). Legitímna dôvera, ako zdôraznila Komisia, nemôže byť teda založená na metóde stanovovania pokút.

174 Viacerí odvolatelia tvrdia, že uvedená judikatúra je spochybnená rozsudkom z 12. novembra 1987, Ferriere San Carlo/Komisia (344/85, Zb. s. 4435, body 12 a 13). V tomto rozsudku Súdny dvor v podstate rozhodol, že preto, že dotknutý hospodársky subjekt nebol individuálne upozornený v primeranom čase na zrušenie

postupu Komisie uplatňovaného počas obdobia dvoch rokov, ktorý spočíval v tolerovaní určitého prekročenia kvót, bola uložením pokuty inštitúciou za takéto prekročenie porušená zásada legitímnej dôvery, ktorú operátor mohol mať v zachovanie predmetného postupu.

- 175 Ako zdôraznila Komisia, v žiadnom prípade nie je možné dovoľávať sa prípadného záveru z tohto rozsudku v špecifickom kontexte právomocí dohľadu, ktoré jej prináležia v oblasti práva hospodárskej súťaže, na ktoré sa vzťahujú zásady uvedené v bodoch 169 a 170 tohto rozsudku.
- 176 Súd prvého stupňa okrem iného v súlade s právom zdôraznil, že predchádzajúca rozhodovacia prax Komisie nebola založená výlučne na relevantnom obrate a že legitímna dôvera teda nemohla vychádzať z tejto praxe.
- 177 V tejto súvislosti je potrebné pripomenúť, že Súd prvého stupňa je jediný oprávnený zistiť a posúdiť relevantné skutočnosti a tiež posúdiť dôkazy. Posúdenie týchto skutočností a dôkazov nepredstavuje, s výnimkou prípadu ich prekrútenia, právnu otázku, na ktorú samotnú by sa vzťahovalo preskúmanie Súdneho dvora v rámci odvolania (pozri najmä rozsudok *Mag Instrument/ÚHVT*, už citovaný, bod 39).
- 178 LR A/S, Brugg, LR GmbH a ABB nespochybňujú existenciu rozhodnutí, na ktoré sa odvoláva Súd prvého stupňa, ale tvrdia, že ide o samostatné prípady. V tejto súvislosti sa odvolávajú na viaceré rozhodnutia a stanoviská Komisie, z ktorých

naopak vyplýva, že bola zavedená dostatočne koherentná a jasná rozhodovacia prax týkajúca sa stanovovania výšky pokút v závislosti od percenta z relevantného obratu.

179 Toto tvrdenie, aj keby bolo správne, však neumožňuje preukázať akékoľvek prekrútenie skutočností alebo dôkazov predložených Súdu prvého stupňa. V skutočnosti ide o kritiku jeho skutkového, a teda suverénneho posúdenia. Uvedené tvrdenie teda nemôže v rámci odvolania uspieť.

180 Pokiaľ ide o tvrdenie odvolateľov, že z predchádzajúcej rozhodovacej praxe Komisie vyplýva, že maximálna výška pokuty nemôže presiahnuť hranicu 10 % relevantného obratu, ide tiež o otázku skutkovej povahy, o ktorej Súdny dvor nemôže v rámci odvolania rozhodnúť.

181 Treba však zdôrazniť, ako to urobila Komisia, že táto hranica nevyplýva v žiadnom prípade z článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17, keďže hranica stanovená týmto ustanovením sa týka celkového obratu (pozri v tomto zmysle rozsudok *Musique Diffusion française* a i./Komisia, už citovaný, bod 119).

182 Odvolatelia okrem iného tvrdia, že mohli mať legitímnu dôveru v predchádzajúcu rozhodovaciu prax Komisie v oblasti stanovovania pokút, pretože ich rozhodnutie

spolupracovať s touto inštitúciou bolo nevyhnutne založené na takejto praxi a osobitne na výhodách, s ktorými mohli vzhľadom na túto prax v prípade spolupráce počítať.

183 Ďalej uvádzajú, analogicky najmä s rozsudkom z 28. apríla 1988, Mulder (120/86, Zb. s. 2321, bod 24), že Komisia podnikla túto spoluprácu uverejnením oznámenia o spolupráci a príležitostne z nej profitovala tým, že sa zaviazala nezmeniť základ, na ktorom bola táto spolupráca ponúknutá.

184 Tvrdia, že ak by bola Komisia oprávnená zmeniť svojvoľne výpočet výšky pokút, existuje riziko, že legitímna dôvera, ktorú hospodárske subjekty môžu vyvodiť z oznámenia o spolupráci, konkrétne právo na zníženie pokuty, sa stanú iluzórnymi.

185 Hospodárske subjekty by teda mali mať možnosť posúdiť výhody prípadnej spolupráce a mali by byť schopné dopredu si vypočítať celkovú výšku pokuty podľa toho, či sa rozhodnú pre spoluprácu alebo nie.

186 V tejto súvislosti je potrebné konštatovať, ako to urobil Súd prvého stupňa v bode 143 napadnutého rozsudku Brugg Rohrsysteme/Komisia a v bodoch 127 a 128

napadnutého rozsudku ABB Asea Brown Boveri/Komisia, že z oznámenia o spolupráci nie je možné vyvodiť, že toto oznámenie môže založiť legitímnu dôveru v metódu stanovovania pokuty alebo vo výšku pokút.

187 Z časti E bod 3 oznámenia o spolupráci totiž vyplýva, že Komisia si bola vedomá skutočnosti, že uvedené oznámenie vytvorí legitímne očakávania, o ktoré sa oprú podniky majúce v úmysle informovať ju o karteli. Časť A bod 5 oznámenia uvádza, že spolupráca podniku s touto inštitúciou je iba jeden z viacerých faktorov, na ktorý sa prihliadne pri určení výšky pokuty.

188 Zo znenia predmetných bodov vo vzájomnej súvislosti vyplýva, že legitímna dôvera, ktorú môžu hospodárske subjekty vyvodiť z oznámenia, je obmedzená na ubezpečenie o možnosti požívať určité percentuálne zníženie, ale že toto sa nevzťahuje na metódu stanovovania pokút, a tým skôr ani na stanovenú výšku pokuty, ktorá môže byť vypočítaná v okamihu, keď sa subjekt rozhodne konkretizovať svoj zámer spolupracovať s Komisiou.

189 Navyše LR A/S a LR GmbH vytýkajú Súdu prvého stupňa, že rozhodol, v bodoch 244 až 246 napadnutého rozsudku LR AF 1998/Komisia a v bodoch 255 až 257 napadnutého rozsudku Lögstör Rör/Komisia, že Komisia nebola povinná pridržať sa svojho postupu pri znižovaní pokuty v prípade spolupráce týchto odvolateľov, uplatňovanej v období, keď sa táto spolupráca konkretizovala, teda postupu

uvedeného v návrhu oznámenia o spolupráci, o ktorom sa predpokladá, že zodpovedá už prijatému postupu v rozhodnutí 94/601. Odvolatelia okrem iného vytýkajú Súdu prvého stupňa, že v týchto bodoch rozhodol, že Komisia musela uplatňovať oznámenie o spolupráci, hoci bolo prijaté až po konkretizácii spolupráce a bolo pre odvolateľov menej výhodné ako uvedený postup.

190 Odvolatelia sa v podstate domnievajú, že mohli mať legitímnu dôveru v takýto postup Komisie a že Komisia teda nebola oprávnená uplatniť konečnú verziu oznámenia o spolupráci, ktorá je pre nich menej výhodná.

191 Súd prvého stupňa však oprávnene zamietol tento odvolací dôvod, pretože hospodárske subjekty nemôžu mať legitímnu dôveru v zachovanie takéhoto postupu, keďže Komisia má v oblasti stanovovania výšky pokút priestor pre voľnú úvahu, ktorý jej umožňuje kedykoľvek zvýšiť všeobecnú výšku pokút v rozsahu uvedenom v nariadení č. 17, ak je to potrebné na zabezpečenie realizácie politiky Spoločenstva v oblasti hospodárskej súťaže, ako pripomínajú body 169 a 170 tohto rozsudku.

192 Z uvedeného vyplýva, ako v súlade s právom rozhodol Súd prvého stupňa, že samotná skutočnosť, že Komisia uložila v rámci svojej predchádzajúcej rozhodovacej praxe určité zníženie pokuty za stanovené konanie, neznamená, že je povinná uložiť rovnaké pomerné zníženie pri posúdení podobného konania v rámci neskoršieho správneho konania.

- 193 Súd prvého stupňa takisto v súlade s právom uviedol, že LR A/S a LR GmbH nemohli v žiadnom prípade očakávať, že v okamihu, keď nadviazali kontakt s Komisiou, bude Komisia uplatňovať na ich prípad metódu uvedenú v návrhu oznámenia o spolupráci vzhľadom na skutočnosť, že z tohto textu jasne vyplýva, že ide o návrh.
- 194 Nakoniec Súd prvého stupňa nemôže byť kritizovaný za to, že v bode 245 napadnutého rozsudku LR AF 1998/Komisia rozhodol, že oznámenie o spolupráci môže založiť legitímnu dôveru, ktorá Komisiu zaväzuje uplatňovať od daného okamihu toto oznámenie.
- 195 Časť E bod 3 oznámenia výslovne uvádza, že: „Komisia si je vedomá skutočnosti, že toto oznámenie vytvorí legitímne očakávania, z ktorých budú vychádzať podniky majúce v úmysle informovať ju o existencii kartelu“ [*neoficiálny preklad*].
- 196 Bod 245 napadnutého rozsudku LR AF 1998/Komisia musí byť pochopený v tom zmysle, že hospodárske subjekty môžu mať legitímnu dôveru v uplatnenie oznámenia o spolupráci, ale nie sú oprávnené mať legitímnu dôveru v predchádzajúci postup Komisie.

197 Z uvedeného vyplýva, že skúmané odvolacie dôvody musia byť zamietnuté v celom rozsahu.

b) O odvolacích dôvodoch založených na porušení zásady zákazu retroaktivity

198 Svojimi odvolacími dôvodmi Dansk Rørindustri (druhý odvolací dôvod), skupina Henss/Isoplus (prvý odvolací dôvod, štvrtá časť), KE KELIT (tretí odvolací dôvod), LR A/S (druhý odvolací dôvod), Brugg (prvý odvolací dôvod) a LR GmbH (prvý odvolací dôvod) vytýkajú Súdu prvého stupňa, každý v rozsahu, aký sa ho týka, že v bodoch 162 až 182 napadnutého rozsudku Dansk Rørindustri/Komisía, v bodoch 487 až 496 napadnutého rozsudku HFB a i./Komisia, v bodoch 108 až 130 napadnutého rozsudku KE KELIT/Komisía, v bodoch 217 až 238 napadnutého rozsudku LR AF 1998/Komisía, 106 až 129 napadnutého rozsudku Brugg Rohrsystem/Komisía a v bodoch 215 až 238 napadnutého rozsudku Løgstør Rør/Komisía rozhodol, že uplatnením metódy stanovovania výšky pokút uvedenej v usmerneniach v prejednávanych veciach Komisia neporušila zásadu zákazu retroaktivity.

199 Na úvod je potrebné zaoberať sa odvolacím dôvodom uvádzaným LR A/S, ktorým Súdu prvého stupňa vytýka, že nespochybnil sporné rozhodnutie, pretože je zaťažené vadou spočívajúcou v údajne retroaktívnom uplatnení oznámenia o spolupráci.

200 Je potrebné skonštatovať, že tento dôvod nebol vznesený pred Súdom prvého stupňa. V súlade s judikatúrou citovanou v bode 165 tohto rozsudku teda ide o nový odvolací dôvod a v dôsledku toho neprípustný v rámci odvolania.

201 V jednotlivých napadnutých rozsudkoch Súd prvého stupňa zamietol tieto dôvody na základe v podstate rovnakej úvahy. Tá môže byť zhrnutá nasledujúcim spôsobom.

202 Súd prvého stupňa najskôr a oprávnene uviedol, že zásada zákazu retroaktivity trestných zákonov, zakotvená v článku 7 EDĽP ako základné právo, predstavuje všeobecnú zásadu práva Spoločenstva, ktorá sa musí dodržiavať pri ukladaní pokút za porušenie pravidiel hospodárskej súťaže, a že táto zásada vyžaduje, aby uložené sankcie zodpovedali sankciám stanoveným v čase spáchania porušenia.

203 Súd prvého stupňa následne rozhodol, že usmernenia sú súčasťou právneho rámca upravujúceho stanovovanie výšky pokút, ktorý bol definovaný v článku 15 nariadenia č. 17 pred spáchaním porušenia.

204 Metóda stanovovania pokút uvedená v usmerneniach naďalej vychádza zo zásad ustanovených týmto ustanovením, keďže výpočet sa stále vykonáva na základe závažnosti a dĺžky trvania porušenia a pokuta nesmie presiahnuť 10 % celkového obratu.

205 Usmernenia teda nemenia právny rámec sankcií, tento zostáva definovaný výlučne nariadením č. 17. Predchádzajúca rozhodovacia prax Komisie nebol súčasťou tohto právneho rámca.

206 Nakoniec, podľa Súdu prvého stupňa nejde o retroaktívne sprísnenie pokút, aj keď usmernenia môžu v niektorých prípadoch viesť k ich zvýšeniu. Uvedené vyplýva z priestoru pre voľnú úvahu pri stanovení výšky pokút, ktoré Komisii prináleží v súlade s nariadením č. 17. Z judikatúry citovanej v bode 169 tohto rozsudku vyplýva, že uvedená inštitúcia môže kedykoľvek zvýšiť výšku pokút pre potreby politiky hospodárskej súťaže pod podmienkou, že budú zachované obmedzenia stanovené v nariadení č. 17.

207 V tejto súvislosti je potrebné skonštatovať, že predmetná analýza sa zakladá hlavne na predpoklade, podľa ktorého usmernenia netvorí súčasť právneho rámca stanovujúceho výšku pokút, keďže tento rámec je vytvorený výlučne článkom 15 nariadenia č. 17, a teda uplatnenie usmernení na porušenia spáchané pred ich prijatím nie je v rozpore so zásadou zákazu retroaktivity.

208 Takýto predpoklad je nepresný.

209 Súdny dvor už v rámci rozhodovania vo veci interných opatrení prijatých administratívou rozhodol, že ak aj tieto opatrenia nemôžu byť kvalifikované ako právne pravidlá, ktoré by bola administratíva povinná v každej situácii dodržiavať, vyjadrujú konvenčné pravidlá postupu, ktorých sa administratíva musí vo svojej praxi pridržiavať a od ktorých sa nemôže v individuálnom prípade odkloniť bez udania dôvodov, ktoré by neboli v súlade so zásadou rovnosti zaobchádzania. Tieto opatrenia následne zakladajú akt všeobecnej povahy, ktorého nezákonnosť môžu namietať dotknutí funkcionári a zamestnanci na podporu žaloby podanej proti individuálnym rozhodnutiam, ktoré boli prijaté na ich základe (pozri rozsudok z 15. januára 2002, Libéros/Komisia, C-171/00 P, Zb. s. I-451, bod 35).

- 210 Táto judikatúra sa o to viac uplatňuje na pravidlá postupu, ktoré majú vonkajšie účinky, ako je to v prípade usmernení týkajúcich sa hospodárskych subjektov.
- 211 Dotknutá inštitúcia sa prijatím takýchto pravidiel postupu a zverejnením, že ich odteraz bude uplatňovať na príslušné prípady, sama obmedzuje pri výkone svojej voľnej úvahy a nemôže sa od týchto pravidiel odchýliť bez toho, aby nebola prípadne sankcionovaná z dôvodu porušenia všeobecných právnych zásad, akými sú zásada rovnosti zaobchádzania alebo zásada ochrany legitímnej dôvery. Nie je preto vylúčené, že takéto pravidlá postupu všeobecnej platnosti za určitých podmienok a v závislosti od ich obsahu môžu vykazovať právne účinky.
- 212 Navyše, ako to v podstate uviedol generálny advokát v bode 59 svojich návrhov, judikatúra citovaná v bode 209 tohto rozsudku týkajúca sa právnych účinkov pravidiel postupu potvrdzuje opodstatnenosť záveru, ku ktorému dospel Súd prvého stupňa v bodoch 420 napadnutého rozsudku HFB a i./Komisia a 276 napadnutého rozsudku LR AF 1998/Komisia, podľa ktorého usmernenia, aj keď nepredstavujú právny základ sporného rozhodnutia, ktoré sa zakladá na článku 3 a 15 ods. 2 nariadenia č. 17, však môžu byť predmetom námietky nezákonnosti na základe článku 184 Zmluvy.
- 213 Súdny dvor správne zdôraznil v bode 418 napadnutého rozsudku HFB a i./Komisia a v bode 274 napadnutého rozsudku LR AF 1998/Komisia, že ak aj usmernenia netvoria právny základ sporného rozhodnutia, všeobecným a abstraktným spôsobom

stanovujú metodológiu, ktorú sa Komisia zaviazala uplatňovať pri stanovení výšky pokút uložených týmto rozhodnutím a v dôsledku toho zaisťujú právnu istotu podnikov.

- 214 Tak ako prípustnosť námietky nezákonnosti vznesenej proti pravidlám postupu, akými sú usmernenia, nie je podriadená požiadavke, aby tieto tvorili právny základ aktu, ktorého nezákonnosť sa namieta, ani relevancia usmernení vo vzťahu k zásade zákazu retroaktivity nepredpokladá, že usmernenia budú tvoriť právny základ pre uloženie dotknutých pokút.
- 215 V tomto kontexte je potrebné pripomenúť judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva týkajúcu sa článku 7 ods. 1 EDĽP, ktorej sa dovolávajú viacerí odvolatelia (pozri najmä rozsudky ESLP *S.W. a C.R. v. Spojené kráľovstvo* z 22. novembra 1995, séria A čísla 335-B a 335-C, § 34 až 36 a § 32 až 34; *Cantoni v. Francúzsko* z 15. novembra 1996, *Zbierka súdnych rozhodnutí*, 1996-V, § 29 až 32 a *Coëme a i. v. Belgicko* z 22. júnu 2000, *Zbierka súdnych rozhodnutí*, 2000-VII, § 145).
- 216 Z tejto judikatúry totiž vyplýva, že pojem „právo“ v zmysle článku 7 ods. 1 zodpovedá pojmu „zákon“ použitého v iných ustanoveniach ESLP a zahŕňa právo, ktoré má pôvod v legislatívnej činnosti, ako aj v súdnej praxi.

- 217 Toto ustanovenie zakotvujúce najmä zásadu zákonnosti trestných činov a trestov (*nullum crimen, nulla poena sine lege*), ak aj nemôže byť vykladané v tom zmysle, že vylučuje postupné ujasňovanie pravidiel trestnej zodpovednosti, môže podľa tejto judikatúry brániť retroaktívnemu uplatneniu nového výkladu normy ustanovujúcej porušenie.
- 218 Podľa tej istej judikatúry ide osobitne o prípad súdneho výkladu, ktorého výsledok nebolo odôvodnene možné v čase spáchania porušenia predvídať najmä vzhľadom na výklad, ktorého sa v danej dobe pridržala judikatúra týkajúca sa dotknutého právneho ustanovenia.
- 219 Z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva tiež vyplýva, že význam pojmu predvídateľnosť závisí vo veľkej miere od obsahu dotknutého textu, oblasti, na ktorú sa vzťahuje, ako aj od počtu a charakteru osôb, ktorým je určený. Predvídateľnosť zákona však nebráni tomu, aby dotknutá osoba požiadala o radu odborne spôsobilé osoby s cieľom posúdiť spôsobom primeraným okolnostiam prípadu dôsledky, ktoré môžu z daného aktu vyplynúť. Ide najmä o profesionálov navyknutých na vykazovanie veľkej obozretnosti pri výkone ich profesie. Tiež je možné od nich očakávať, že s osobitnou obozretnosťou posúdia riziká, ktoré tento zahŕňa (pozri rozsudok *Cantoni v. Francúzsko*, už citovaný, § 35).
- 220 Tieto zásady sa tiež odrážajú v ustálenej judikatúre Súdneho dvora, podľa ktorej je povinnosť vnútroštátneho sudcu vychádzať pri výklade relevantných pravidiel

vnútroštátneho práva z obsahu smernice obmedzená všeobecnými právnymi zásadami, ktoré sú súčasťou práva Spoločenstva, najmä zásadami právnej istoty a zákazu retroaktivity (pozri najmä rozsudok z 8. októbra 1987, Kolpinghuis Nijmegen, 80/86, Zb. s. 3969, bod 13).

- 221 Podľa predmetnej judikatúry takýto výklad totiž nemôže viesť k tomu, aby bola jednotlivcovi uložená povinnosť zakotvená neprebratou smernicou, ani navyše viesť k určeniu alebo sprísneniu, na základe smernice a pri absencii zákona, ktorý by ju vykonal, trestnej zodpovednosti tých, ktorí svojím konaním porušujú ustanovenia Spoločenstva (pozri najmä rozsudok Kolpinghuis Nijmegen, už citovaný, bod 14, a rozsudok z 26. septembra 1996, Arcaro, C-168/95, Zb. s. I-4705, bod 42).
- 222 Podľa judikatúry týkajúcej sa nového vývoja v súdnej praxi zmena represívnej politiky, v tomto prípade všeobecnej politiky hospodárskej súťaže Spoločenstva v oblasti pokút, osobitne ak sa vykoná prijatím pravidiel postupu, akými sú usmernenia, môže mať dôsledky vo vzťahu k zásade zákazu retroaktivity.
- 223 Zo zreteľom najmä na právne účinky a všeobecnú platnosť pravidiel postupu, ako bolo uvedené v bode 211 tohto rozsudku, sa na tieto pravidlá vzťahuje pojem „právo“ v zmysle článku 7 ods. 1 EDLP.

224 Ako bolo zdôraznené v bode 219 tohto rozsudku, na účely preskúmania zásady zákazu retroaktivity je potrebné preveriť, či predmetná zmena bola primerane predvídateľná v čase, keď boli spáchané príslušné porušenia.

225 V tejto súvislosti je potrebné skonštatovať, ako zdôraznili viacerí odvolatelia, že zásadná inovácia usmernení spočíva v tom, že ako východiskový bod pre výpočet sa zobrala základná suma určená podľa rozpätia stanoveného na tento účel usmerneniami, pričom toto rozpätie odráža rôzne stupne závažnosti porušenia, ale ako také nemá vzťah k relevantnému obratu. Táto metóda teda spočíva v podstate na tarifikácii pokút, hoci relatívnej a pružnej.

226 Je teda dôležité preskúmať, či táto nová metóda výpočtu pokút za predpokladu, že v jej dôsledku sa uložené pokuty sprísnilo, bola primerane predvídateľná v čase, keď boli spáchané príslušné porušenia.

227 Ako bolo pripomenuté v bode 169 tohto rozsudku, pokiaľ ide o odvolacie dôvody založené na porušení zásady ochrany legitímnej dôvery, z judikatúry Súdneho dvora vyplýva, že skutočnosť, že Komisia uplatnila v minulosti pokuty v určitej výške na rôzne typy porušení, ju nezbavuje možnosti zvýšiť túto výšku v rozsahu stanovenom

v nariadení č. 17, ak je to potrebné na implementáciu politiky hospodárskej súťaže Spoločenstva; práve naopak, efektívne uplatnenie pravidiel Spoločenstva v oblasti hospodárskej súťaže vyžaduje, aby Komisia mohla kedykoľvek prispôsobiť výšku pokút potrebám tejto politiky.

- 228 Z uvedeného vyplýva, ako bolo rozhodnuté v bode 173 tohto rozsudku, že podniky zúčastnené na správnom konaní, na základe ktorého im môže byť uložená pokuta, nemôžu nadobudnúť legitímnu dôveru v skutočnosť, že Komisia neprekročí výšku pokút uložených v minulosti ani v metódu ich stanovovania.
- 229 Podniky preto musia počítať s možnosťou, že Komisia môže kedykoľvek rozhodnúť o zvýšení výšky pokút v porovnaní s výškou uplatňovanou v minulosti.
- 230 Uvedené platí nielen vtedy, keď Komisia pristúpi k zvýšeniu pokút stanovením pokút v individuálnych rozhodnutiach, ale tiež vtedy, ak sa zvýšenie v konkrétnych prípadoch uskutoční uplatnením pravidiel postupu všeobecnej platnosti, ako sú napríklad usmernenia.
- 231 Z uvedeného sa má vyvodiť záver, najmä so zreteľom na judikatúru citovanú v bode 219 tohto rozsudku, že usmernenia a osobitne nová, v nich obsiahnutá metóda

stanovovania pokút, za predpokladu, že sa v jej dôsledku uložené pokuty sprísnilo, bola primerane predvídateľná podnikmi, ako sú odvolatelia v čase, keď boli spáchané príslušné porušenia.

- 232 Uplatnením usmernení v spornom rozhodnutí na porušenia spáchané pred prijatím týchto usmernení Komisia teda neporušila zásadu zákazu retroaktivity.
- 233 Vzhľadom na všetko vyššie uvedené je namieste zamietnuť všetky skúmané odvolacie dôvody.

2. O odvolacích dôvodoch, ktoré sa týkajú zákonnosti metódy stanovovania výšky pokút, zavedenej usmerneniami alebo uplatnenej v spornom rozhodnutí

- 234 Svojimi odvolacími dôvodmi Dansk Rørindustri (prvý odvolací dôvod), skupina Henss/Isoplus (prvý a tretí odvolací dôvod), KE KELIT (prvý a druhý odvolací dôvod), LR A/S (prvý a tretí odvolací dôvod), Brugg (štvrtý odvolací dôvod), LR GmbH (druhý odvolací dôvod) a ABB (tretí odvolací dôvod) vytýkajú Súdu prvého stupňa, že zamietol ich žalobné dôvody smerujúce k preukázaniu, že niektoré aspekty metódy stanovovania výšky pokuty, zavedené usmerneniami alebo uplatnené v spornom rozhodnutí, sú v rozpore s článkom 15 ods. 2 nariadenia č. 17 a niektorými všeobecnými zásadami, osobitne so zásadou proporcionality, rovnosti zaobchádzania, a dokonca s právom na obhajobu.

- 235 V tejto súvislosti skupina Henss/Isoplus a LR GmbH principiálne a LR A/S subsidiárne popierajú zákonnosť usmernení, pretože nezákonnosť metódy výpočtu uplatnená v prejednávanej veci sa spája s týmito usmerneniami.
- 236 Prípustnosť námietky nezákonnosti vznesená v tejto súvislosti predmetnými odvolateľmi a prijatá Súdom prvého stupňa nemôže byť spochybnená.
- 237 Vzhľadom na právne účinky, ktoré môžu vykazovať pravidlá postupu, akými sú usmernenia, a pokiaľ tieto obsahujú ustanovenia všeobecnej platnosti, ktoré bezpochyby uplatnila Komisia v spornom rozhodnutí, čo bolo zdôraznené v bodoch 209 až 214 tohto rozsudku, je potrebné skonštatovať, že existuje priamy vzťah medzi týmto rozhodnutím a usmerneniami.
- a) O odvolacích dôvodoch založených na porušení článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17 pri určení výšky pokút v spornom rozhodnutí podľa metódy výpočtu ustanovenej usmerneniami
- 238 Dansk Rørindustri, skupina Henss/Isoplus, LR A/S, LR GmbH a ABB tvrdia, že Súd prvého stupňa sa dopustil nesprávneho právneho posúdenia, keď rozhodol, že metóda stanovovania pokút uplatnená v spornom rozhodnutí nie je v rozpore s článkom 15 ods. 2 nariadenia č. 17.

239 Skupina Henss/Isoplus, LR A/S a LR GmbH z uvedenej skutočnosti vyvodzujú, že Komisia nemala na prijatie usmernení právomoc.

240 Na úvod je v prvom rade potrebné pripomenúť, že podľa judikatúry Súdneho dvora je pri stanovení výšky pokút vhodné zobrať do úvahy dĺžku trvania a všetky faktory, na ktoré treba prihliadať pri posúdení závažnosti porušení (pozri rozsudok *Musique Diffusion française* a i./Komisia, už citovaný, bod 129).

241 Závažnosť porušení musí byť vyvodená na základe veľkého množstva faktorov, akými sú osobitné okolnosti prípadu, jeho kontext a odradzujúci dosah pokút, pričom tu nejde o závažný alebo vyčerpávajúci zoznam kritérií, ktoré musia byť povinne vzaté do úvahy (pozri najmä rozsudok *Limburgse Vinyl Maatschappij* a i./Komisia, už citovaný, bod 465).

242 Medzi faktory, na ktoré treba prihliadať pri posúdení závažnosti porušení, patrí konanie každého podniku, úloha každého z nich pri zavádzaní zosúladených postupov, zisk, ktorý mohli mať z týchto postupov, ich veľkosť a hodnota dotknutých tovarov, ako aj riziko, ktoré porušenia tohto typu predstavujú pre ciele Spoločenstva (pozri rozsudok *Musique Diffusion française* a i./Komisia, už citovaný, bod 129).

243 Z uvedeného na jednej strane vyplýva, že pre stanovenie pokuty je dovolené prihliadať tak na celkový obrat podniku, ktorý poukazuje, hoci približne a neúplne, na veľkosť podniku a jeho hospodársku silu, ako aj len na časť tohto obratu, ktorý je

dosiahnutý z tovarov tvoriacich predmet porušenia a ktorý teda môže napovedať o rozsahu porušenia. Na strane druhej z uvedeného vyplýva, že ani jednému, ani druhému z týchto obratov netreba pripisovať neprimeranú dôležitosť vo vzťahu k iným faktorom, ktoré je potrebné posúdiť, v dôsledku čoho teda stanovenie vhodnej pokuty nemôže byť výsledkom jednoduchého výpočtu založeného na celkovom obrate. Osobitne to platí v prípade, ak dotknuté tovary generujú iba nepatrný zlomok tohto obratu (pozri rozsudok *Musique Diffusion française* a i./Komisia, už citovaný, bod 121, a rozsudok z 9. novembra 1983, *Michelin/Komisia*, 322/81, Zb. s. 3461, bod 111).

244 Po druhé je vhodné pripomenúť, že cieľom preskúmania Súdneho dvora je v rámci odvolania preskúmať na jednej strane, akým spôsobom Súd prvého stupňa vzal do úvahy, z právneho hľadiska správne, všetky faktory podstatné pre posúdenie závažnosti konania vo svetle článkov 85 Zmluvy a 15 nariadenia č. 17, a na strane druhej overiť, či Súd prvého stupňa odpovedal, z právneho hľadiska dostatočne, na všetky tvrdenia uvedené odvolateľom, ktorých cieľom je zrušenie alebo zníženie pokuty (pozri najmä rozsudok *Baustahlgewebe/Komisia*, už citovaný, bod 128, a rozsudok z 29. apríla 2004, *British Sugar/Komisia*, C-359/01 P, Zb. s. I-4933, bod 47).

245 Na strane druhej je dôležité pripomenúť, pokiaľ ide o údajný neprimeraný charakter pokuty, že Súdnemu dvoru neprináleží pri rozhodovaní o otázkach práva v rámci odvolania nahrádzať z dôvodov spravodlivosti svojím posúdením posúdenie Súdu prvého stupňa, ktorý rozhoduje o výške pokút uložených podnikom za porušenie práva Spoločenstva v rámci plnej rozhodovacej právomoci (pozri najmä rozsudky *Baustahlgewebe/Komisia*, už citovaný, bod 129, a *British Sugar/Komisia*, už citovaný, bod 48).

246 Z uvedeného vyplýva, že odvolací dôvod musí byť označený za neprípustný, pretože jeho cieľom je opätovne všeobecne preskúmať pokuty (pozri rozsudky Baustahlge-webe/Komisia, už citovaný, bod 129, a British Sugar/Komisia, už citovaný, bod 49).

247 Dansk Rørindustri, skupina Henss/Isoplus, LR A/S, LR GmbH a ABB tvrdia, že metóda stanovovania pokút, ktorá sa uplatnila v prejednávanej veci, je v rozpore s článkom 15 ods. 1 nariadenia č. 17 tak, ako ho vykladá Súdny dvor, z dôvodu, že za východiskový bod berie základné sumy definované usmerneniami, ktoré nie sú určené v závislosti od relevantného obratu.

248 Ide o mechanickú metódu výpočtu, ktorá neberie do úvahy, alebo ak áno, tak nedostatočne, relevantný obrat a požiadavku individuálneho prispôsobenia pokút pre každý dotknutý podnik.

249 Skupina Henss/Isoplus, LR A/S a LR GmbH na základe tohto tvrdia, že Komisia prijatím takejto metódy výpočtu v usmerneniach prekročila mieru svojej diskrečnej právomoci, ktorá jej prináleží podľa nariadenia č. 17, a dané usmernenia sú teda nezákonné z dôvodu nedostatku právomoci tejto inštitúcie.

250 Z hlbšej analýzy obsahu usmernení vykonanej najmä v bodoch 223 až 232 napadnutého rozsudku LR AF 1998/Komisia vyplýva, ako je ustanovené aj v bode 1 prvého pododseku týchto usmernení, že základná suma pre výpočet výšky pokút je určená v závislosti od závažnosti a dĺžky trvania porušenia, čo sú jediné kritériá

uvedené v článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17, a teda je v súlade s právnym rámcom sankcií definovaným týmto ustanovením.

251 Najmä z bodov 225 až 230 predmetného napadnutého rozsudku vyplýva, že Súd prvého stupňa založil tento záver na tejto analýze usmernení:

„225 Podľa usmernení vychádza Komisia pri výpočte pokút zo sumy stanovenej v závislosti od závažnosti porušenia... Pri posúdení závažnosti porušenia sa musí brať do úvahy samotná povaha porušenia, jeho skutočný dosah na trh, tam, kde je ho možné merať, a veľkosť relevantného zemepisného trhu (bod 1 A prvý pododsek). V tomto rámci sú porušenia klasifikované do troch kategórií, konkrétne ‚mierne porušenia‘, pre ktoré je predpokladaná výška pokút medzi 1 000 a 1 milión ecu, ‚závažné porušenia‘, pre ktoré sa predpokladaná výška pokút môže pohybovať medzi 1 miliónom a 20 miliónmi ecu, a ‚veľmi závažné porušenia‘, pre ktoré predpokladaná výška pokút presahuje 20 miliónov ecu (bod 1 A druhý pododsek prvá a tretia zarážka). V rámci každej z týchto kategórií, predovšetkým však pokiaľ ide o kategórie ‚závažné‘ a ‚veľmi závažné‘, umožňuje rozpätie stanovených sankcií uplatniť k podnikom diferencovaný prístup podľa povahy nimi spáchaných porušení (bod 1 A tretí pododsek). Okrem iného je potrebné zobrať do úvahy skutočnú hospodársku kapacitu pôvodcov porušení spôsobiť značnú škodu iným subjektom, osobitne spotrebiteľom a stanoviť výšku pokuty na takej úrovni, ktorá zabezpečí, aby mala dostatočne odstrašujúci charakter (bod 1 A štvrtý pododsek).

226 Ďalej môže byť tiež vzatá do úvahy skutočnosť, že podniky veľkého rozsahu disponujú väčšinou dostatočnou infraštruktúrou pre ovládanie ekonomicko-

právných vedomostí, ktoré im umožňujú lepšie posúdiť, či má ich správanie charakter porušenia a jeho dôsledky z hľadiska práva hospodárskej súťaže (bod 1 A piaty pododsek).

- 227 V rámci každej z troch vyššie uvedených kategórií sa môže v niektorých prípadoch zväziť stanovená výška pokút, aby bola zohľadnená špecifická záťaž, a teda aj reálny dosah porušovania pravidiel každého podniku v hospodárskej súťaži, najmä ak existuje značná disparita medzi veľkosťou podnikov pôvodcov porušenia rovnakej povahy, a v dôsledku toho prispôbiť východiskový bod podľa osobitného charakteru každého podniku... (bod 1 A šiesty pododsek).
- 228 Pokiaľ ide o faktor týkajúci sa dĺžky trvania porušenia, usmernenia rozlišujú medzi krátkodobými porušeniami (vo všeobecnosti v dĺžke trvania kratšej ako jeden rok), pre ktoré sa výška pokuty stanovená podľa závažnosti nemôže zvyšovať, strednodobé porušenia (vo všeobecnosti v dĺžke trvania od jedného do piatich rokov), pre ktoré sa výška pokuty môže zvýšiť o 50 % a dlhodobé porušenia (vo všeobecnosti v dĺžke trvania viac ako päť rokov), pre ktoré táto výška môže byť zvýšená o 10 % za každý rok (bod 1 B prvý pododsek prvá a tretia zarážka).
- 229 Usmernenia ďalej príkladom vymenovávajú zoznam prirážajúcich a poľahčujúcich okolností, ktoré môžu byť vzaté do úvahy na účely zvýšenia alebo zníženia základnej sumy a ktoré sa následne odvolávajú na oznámenie [o spolupráci].

230 Vo forme všeobecnej poznámky sa upresňuje, že konečný výpočet výšky pokuty podľa tejto schémy (základná suma zvýšená alebo znížená na percentuálnom základe) nemôže v žiadnom prípade prekročiť 10 % celosvetového obratu podnikov, ako je ustanovené v článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17 [bod 5 písm. a)]. Navyše usmernenia stanovujú, že v závislosti od okolností je potrebné po vykonaní vyššie uvedených výpočtov zobrať do úvahy na účely prispôsobenia *in fine* výšky predpokladaných pokút určité objektívne skutočnosti, ako napríklad špecifický ekonomický kontext, ekonomické alebo finančné výhody získané pôvodcami porušenia, špecifickú charakteristiku predmetných podnikov a ich reálnu platobnú schopnosť v špecifickom sociálnom kontexte [bod 5 písm. b)].“

252 Súd prvého stupňa mohol bez toho, aby sa dopustil nesprávneho právneho posúdenia, z uvedeného vyvodit', že tým, že Komisia oznámila v usmerneniach metódu, ktorú plánovala uplatniť pre výpočet pokút uložených na základe článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17, nevybočila z právneho rámca stanoveného týmto ustanovením a nijakým spôsobom neprekročila diskrečnú právomoc, ktorá jej bola udelená zákonodarcom, ako je uvedené v bode 432 napadnutého rozsudku HFB a i./Komisia a 277 napadnutého rozsudku LR AF 1998/Komisía.

253 Súd prvého stupňa teda správne v tomto bode zamietol námietky nezákonnosti smerujúce proti usmerneniam a opierajúce sa o nedostatok právomoci Komisie pre ich prijatie.

254 Tento záver nie je spochybnený prvým odvolacím dôvodom vzneseným odvolateľmi, podľa ktorého tým, že Komisia uviedla v usmerneniach metódu stanovovania výšky pokút, ktorá nevychádza z obratu dotknutých podnikov, sa odchýlila od výkladu článku 15 nariadenia č. 17 súdnou praxou.

255 Ako rozhodol Súd prvého stupňa, najmä v bode 442 napadnutého rozsudku HFB a i./Komisia a v bode 278 napadnutého rozsudku LR AF 1998/Komisia, Komisia nie je povinná pri stanovení výšky pokút v závislosti od závažnosti a dĺžky trvania daného porušenia vykonať výpočet pokuty na základe čiastok vychádzajúcich z obratu dotknutých podnikov.

256 Ako vysvetlil Súd prvého stupňa najmä v bodoch 443 a 444 napadnutého rozsudku HFB a i./Komisia a 280 a 281 napadnutého rozsudku LR AF 1998/Komisia, tento záver je úplne jasne založený na zásadách vyplývajúcich, podľa judikatúry Súdneho dvora pripomenutej v bodoch 240 až 243 tohto rozsudku, z článku 15 nariadenia č. 17.

257 Z týchto zásad totiž pod podmienkou zachovania hornej hranice stanovenej týmto ustanovením vychádzajúcej z celkového obratu (pozri rozsudok *Musique Diffusion française* a i./Komisia, už citovaný, bod 119) vyplýva, že Komisia je oprávnená na účely posúdenia závažnosti porušenia vziať pri stanovení výšky pokuty do úvahy obrat dotknutého podniku, ale že tomuto obratu nie je možné pripísať neprimeranú dôležitosť v porovnaní s ostatnými faktormi, ktoré sa posudzujú.

258 V tejto súvislosti je dôležité doplniť, ako tiež správne poznamenal Súd prvého stupňa najmä v bode 447 napadnutého rozsudku HFB a i./Komisia a 283 napadnutého rozsudku LR AF 1998/Komisa, že aj keď usmernenia nestanovujú, že výška pokút bude vypočítaná v závislosti od celkového obratu alebo relevantného obratu, nebránia tomu, aby tieto obraty boli vzaté do úvahy pri určení výšky pokuty s cieľom dodržať všeobecné zásady práva Spoločenstva a ak to vyžadujú okolnosti.

259 V tejto súvislosti Súd prvého stupňa rozhodol, najmä v bodoch 284 a 285 napadnutého rozsudku LR AF 1998/Komisía:

„284 Zdá sa, že pri uplatňovaní usmernení sa môže obrat dotknutých podnikov zobrať do úvahy pri skúmaní skutočnej hospodárskej kapacity pôvodcov porušenia spôsobiť značnú škodu ostatným subjektom na trhu a pri potrebe zaistiť, aby pokuta mala dostatočne odradzujúci charakter, alebo pri zohľadnení skutočnosti, že veľké podniky disponujú obvykle dostatočnou infraštruktúrou pre ovládanie ekonomicko-právnych vedomostí, ktoré im umožňujú lepšie posúdiť protiprávnosť ich konania a jeho dôsledky z hľadiska práva hospodárskej súťaže (pozri bod 226 vyššie). Obrat dotknutých podnikov môže tiež prichádzať do úvahy v súvislosti s určením špecifickej záťaže protiprávneho konania každého podniku, a teda jeho reálneho dosahu, na hospodársku súťaž, najmä ak existuje značná disparita medzi veľkosťou podnikov pôvodcov porušenia rovnakej povahy (pozri bod 227 vyššie). Takisto môžu obraty podnikov naznačovať hospodársku alebo finančnú výhodu prípadne nadobudnutú pôvodcami porušenia alebo iné im vlastné charakteristiky, ktoré je podľa okolností potrebné zobrať do úvahy (pozri bod 230 vyššie).

285 Navyše usmernenia stanovujú, že zásada rovnakého postihu za to isté konanie môže za určitých okolností viesť k uplatneniu diferencovaných výšok pokút na dotknuté podniky bez toho, aby sa táto diferenciácia riadila aritmetickým výpočtom (bod 1 A siedmy pododsek).“

260 Naopak, metóda výpočtu odporúčaná usmerneniami, keďže stanovuje, že pri posúdení závažnosti porušenia sa má, s cieľom určiť výšku pokuty, prihliadnúť na

veľké množstvo faktorov, medzi ktorými figuruje najmä prospech získaný porušením alebo potreba zaistiť odradzujúci účinok pokút, zdá sa, že viac vyhovuje zásadám zakotveným nariadením č. 17 vo svetle výkladu Súdneho dvora, najmä už citovaného rozsudku *Musique Diffusion française a i./Komisia*, ako údajný predchádzajúci postup Komisie uvádzaný odvolateľmi, v ktorom relevantný obrat hral prevažnú a relatívne mechanickú úlohu.

261 Odvolatelia sa teda nemôžu dovoľávať toho, že metóda výpočtu v usmerneniach, keďže za východiskový bod berie základné sumy, ktoré nie sú určené v závislosti od relevantného obratu, je vo svetle výkladu Súdneho dvora v rozpore s článkom 15 ods. 1 nariadenia č. 17.

262 Ako poznamenal generálny advokát v bode 73 svojich návrhov, samotné sporné rozhodnutie potvrdzuje okrem iného to, že metóda v usmerneniach umožňuje zobrať do úvahy obrat, pretože Komisia v tomto rozhodnutí rozdelila odvolateľov podľa ich veľkosti na štyri skupiny, a teda podstatným spôsobom diferencovala základné sumy.

263 V tejto súvislosti Súd prvého stupňa uviedol v bodoch 295 až 297 napadnutého rozsudku LR AF 1998/Komisia:

„295 Je potrebné ďalej poznamenať, že Komisia s cieľom prihliadnúť na rozdiel vo veľkosti podnikov zúčastnených na porušení rozdelila podniky na štyri

kategórie podľa ich dôležitosti na trhu Spoločenstva pri zachovaní úprav smerujúcich k zohľadneniu potreby zaistiť účinný odradzujúci charakter ([bod] 166 druhý a štvrtý pododsek [odôvodnení] rozhodnutia). Z [bodov] 168 až 183 [tých istých odôvodnení] vyplýva, že štyrom kategóriám boli pridelené pri stanovení výšky pokút, v poradí podľa dôležitosti, východiskové body 20, 10, 5 a 1 miliónov ecu.

296 Pokiaľ ide o určenie východiskových bodov pre každú z kategórií, Komisia v nadväznosti na otázku položenú Súdom prvého stupňa vysvetlila, že tieto sumy odrážajú dôležitosť každého z podnikov v sektore mestských vykurovacích potrubí vzhľadom na jeho veľkosť a závažnosť v porovnaní s ABB a v rámci kartelu. Na tento účel Komisia neprihliadla iba na ich obrat na dotknutom trhu, ale tiež na relatívny význam, ktorý členovia kartelu pripísali sebe samým, ako to vyplýva z kvót stanovených v rámci kartelu uvedených v prílohe 60 k oznámeniu o výhradách a z výsledkov dosiahnutých a plánovaných roku 1995 uvedených v prílohách 169 až 171 k oznámeniu o výhradách.

297 Navyše Komisia ešte zvýšila východiskový bod pre výpočet výšky pokuty, ktorá mala byť uložená ABB až do výšky 50 miliónov ECU, pretože zobrala do úvahy jej pozíciu ako jednej z hlavných európskych skupín ([bod] 168 [odôvodnení] rozhodnutia).“

264 Je potrebné skonštatovať, že aj keď usmernenia ustanovujú predpokladanú základnú sumu, ktorá presahuje 20 miliónov eur pre veľmi závažné porušenie, akým je

porušenie v prejednávanej veci, táto suma bola v spornom rozhodnutí významne upravená pre všetky dotknuté podniky, zachovávajúc postup Komisie pripomenutý Súdom prvého stupňa, ako je uvedené v predchádzajúcom bode tohto rozsudku.

265 V spornom rozhodnutí bol východiskový bod stanovený na 10 miliónov eur pre LR A/S, podnik zaradený do druhej kategórie, na 5 miliónov eur pre Dansk Rørindustri, skupinu Henss/Isoplus a LR GmbH, podniky zaradené do tretej kategórie, a na 1 milión eur pre Brugg, podnik zaradený do štvrtej kategórie. Pokiaľ ide o ABB, východiskový bod bol stanovený na 50 miliónov eur.

266 Z analýzy obsahu usmernení vykonanej Súdom prvého stupňa vyplýva, ako bolo zdôraznené aj v bode 251 tohto rozsudku, že v rozpore s tvrdením odvolateľ nejde o metódu aritmetického výpočtu, ktorý neumožňuje individuálnu úpravu pokút pre každý dotknutý podnik v závislosti od relatívnej závažnosti jeho účasti na porušení.

267 Ako zdôraznil generálny advokát v bode 75 svojich návrhov, uvedená analýza naopak preukazuje, že usmernenia obsahujú rozličné flexibilné prvky umožňujúce Komisii vykonávať svoju diskrečnú právomoc v súlade s ustanoveniami článku 15 nariadenia č. 17 vo svetle interpretácie Súdneho dvora, ktorého judikatúra bola v tejto súvislosti spomenutá v bodoch 240 až 243 tohto rozsudku.

- 268 Ako bolo uvedené v bode 264 tohto rozsudku, metóda stanovená v usmerneniach spôsobom, akým bola uplatnená v spornom rozhodnutí, zahŕňa významné úpravy výšky pokút podľa osobitostí každého hospodárskeho subjektu, najmä pokiaľ ide o základné sumy.
- 269 Keďže odvolacie dôvody odvolateľov vytýkajú Súdu prvého stupňa, že nespochybnil sporné rozhodnutie z dôvodu, že ich relevantný obrat nebol dostatočným spôsobom vzatý do úvahy, je na mieste ich zamietnuť.
- 270 So zreteľom na judikatúru Súdneho dvora, z ktorej vyplýva, že obrat je iba jeden z faktorov, ktoré Komisia môže vziať do úvahy pri výpočte výšky pokút, ako bolo uvedené aj v bode 243 tohto rozsudku, a keďže je zrejmé, že v spornom rozhodnutí bol tento obrat vzatý do úvahy, je potrebné skonštatovať, že napadnuté rozsudky v tomto bode nevykazujú žiadnu právnu vadu.
- 271 Pokiaľ ide o úmysel odvolateľov vytýkať týmito odvolacími dôvodmi Súdu prvého stupňa určité nesprávneho posúdenia v zistení alebo posúdení skutočností, stačí poznamenať, že nebolo preukázané žiadne prekrútenie skutočností a že z dokumentov priložených k spisu nevyplývajú žiadne vecné nepresnosti v zisteniach Súdu prvého stupňa.
- 272 Dansk Rørindustri, skupina Henss/Isoplus, LR A/S a LR GmbH ďalej tvrdia, že keďže základné sumy nie sú určené podľa relevantného obratu každého podniku, ale podľa absolútnych čiastok, ktoré sa javia byť osobitne vysoké, pokiaľ sa týkajú malých

a stredných podnikov, hranica 10 % celkového obratu uvedená v článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17 je prekročená už v počiatocnom štádiu výpočtu pokút pre podniky ich veľkosti tak, že v takejto situácii je napokon konečná výška uloženej pokuty vypočítaná aritmetickým spôsobom iba na základe celkového obratu.

273 V takomto prípade by uvedené malo za následok, že úpravy pokuty z dôvodu dĺžky trvania porušenia alebo prípadných priťažujúcich alebo poľahčujúcich okolností, ak by boli vykonané zo sumy prekračujúcej hranicu 10 % celkového obratu, sa nemôžu odraziť v konečnej výške pokuty, a teda nie sú vzaté do úvahy, prípadne iba spôsobom abstraktným a teoretickým.

274 Článok 15 ods. 2 nariadenia č. 17 však vyžaduje, aby tieto faktory boli skutočne zohľadnené pri výpočte pokuty a odrazili sa konkrétnym spôsobom na jej konečnej výške.

275 Skupina Henss/Isoplus, LR A/S a LR GmbH nakoniec na tomto základe tvrdia, že prijatím takejto metódy výpočtu v usmerneniach Komisia prekročila mieru svojej diskrečnej právomoci založenej na nariadení č. 17, a usmernenia sú teda nezákonné z dôvodu nedostatku právomoci tejto inštitúcie.

- 276 V tejto súvislosti treba skonštatovať, že úvahy Súdu prvého stupňa, najmä v bodoch 287 až 290 napadnutého rozsudku LR AF 1998/Komisia, ktoré viedli k zamietnutiu tejto argumentácie, nie sú postihnuté žiadnou právnou vadou.
- 277 Súd prvého stupňa vo veci samej správne rozhodol, že horná hranica výšky pokuty uvedená v článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17 sa má vnímať v tom zmysle, že konečná výška pokuty uloženej podniku nemôže prekročiť túto hranicu a že usmernenia tiež sledujú tento cieľ, ako vyplýva z ich bodu 5 písm. a).
- 278 Súd prvého stupňa v súlade s právom rozhodol, že článok 15 ods. 2 nariadenia č. 17 nezakazuje Komisii vychádzať pri jej výpočte z prechodnej výšky prekračujúcej túto hranicu. Takisto neodporuje tomu, aby prechodné výpočty berúce do úvahy závažnosť a dĺžku trvania porušenia vychádzali z vyššej sumy, ako je táto hranica.
- 279 Zdá sa, pokiaľ ide o výpočet, že konečná výška pokuty musí byť znížená o sumu prevyšujúcu túto hornú hranicu, pričom skutočnosť, že určité faktory, ako je závažnosť a dĺžka trvania porušenia, sa neodrazia účinným spôsobom na výške uloženej pokuty, je jednoducho len dôsledkom uplatnenia tejto hornej hranice na konečnú sumu.
- 280 V súlade s tvrdením Komisie účelom predmetnej hornej hranice je zabrániť uloženiu takých pokút, pri ktorých je zrejme, že podniky, vzhľadom na ich veľkosť

determinovanú ich celkovým obratom, hoci len približným a neúplným spôsobom, ich nebudú schopné uhradiť (pozri v tomto zmysle rozsudok *Musique Diffusion française* a i./Komisia, už citovaný, body 119 a 121).

281 Ide teda o hranicu jednotne uplatňovanú na všetky podniky a premenlivú v závislosti od veľkosti každého z nich, ktorá smeruje k vylúčeniu pokuty nadmernej a neprimeranej výšky.

282 Táto horná hranica má teda odlišný a autonómny cieľ v porovnaní s kritériami závažnosti a dĺžky trvania porušenia.

283 Má len jediný možný dôsledok, a to ten, že výška pokuty vypočítaná na základe týchto kritérií bude znížená na najvyššiu povolenú úroveň. Jej uplatnenie znamená, že dotknutý podnik v zásade neplatí pokutu, ktorú by bol inak povinný zaplatiť v dôsledku posúdenia založeného na týchto kritériách.

284 Uvedené platí o to viac v prípade, tak ako v prejednávanej veci pre Dansk Rørindustri, skupinu Henss/Isoplus, LR A/S a LR GmbH, ak dané úpravy majú povahu zvýšenia výšky pokuty.

- 285 Je totiž potrebné skonštatovať, že v prípade odvolateľov nebola Komisiou vyvodená žiadna poľahčujúca okolnosť a že teda základná suma mohla byť jedine zvýšená z dôvodu skutočností, ktoré Komisia zobrala do úvahy, konkrétne v dôsledku dĺžky trvania porušenia a niektorých priťažujúcich okolností.
- 286 Z uvedeného vyplýva, že uplatnenie hornej hranice malo za následok, že odvolatelia neboli zaťažení zvýšením, ktoré by boli v zásade povinní uhradiť z dôvodu daných priťažujúcich okolností.
- 287 Uplatnenie hornej hranice uvedenej v článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17 teda neznamená, v rozpore s tvrdením Dansk Rørindustri a LR A/S, že výška pokuty bola vypočítaná jedine na základe celkového obratu.
- 288 Skutočnosť, že konečná výška pokuty je rovnaká ako horná hranica, neznamená, že bola vypočítaná jedine uplatnením tejto maximálnej hranice, ale že výška pokuty, ktorá by mala byť v zásade stanovená vzhľadom na závažnosť a dĺžku trvania porušenia, bola znížená do výšky predmetnej hranice.
- 289 LR A/S teda nemôže vytýkať Súdu prvého stupňa, že si odporuje tým, že rozhodol, že na strane jednej podľa judikatúry Súdneho dvora posúdenie závažnosti porušenia pri stanovení výšky pokuty nemôže vychádzať iba z jediného činiteľa a že na druhej strane boli v spornom rozhodnutí výšky pokút určené na úrovni tejto hornej hranice.

290 Skupina Henss/Isoplus tvrdí, odvolávajúc sa na bod 2 piatu zarážku usmernení, že tieto zaviedli novú príťažujúcu okolnosť vyvedenú zo zisku nenáležite zarobeného v dôsledku porušenia.

291 Na túto okolnosť sa nevzťahuje článok 15 ods. 2 nariadenia č. 17. Okrem iného existuje riziko, že na zisk podniku sa bude prihliadať dvojnásobne, pretože bude vzatý do úvahy už pri stanovení závažnosti porušenia. Usmernenia by boli v tomto bode nezákonné z dôvodu nedostatku právomoci Komisie na ich prijatie.

292 Súd prvého stupňa rozhodol v súlade s právom v bodoch 454 až 456 napadnutého rozsudku HFB a i./Komisia, že z judikatúry Súdu prvého stupňa vyplýva, že zisk, ktorý podniky mohli mať z ich postupov, je súčasťou faktorov, na ktoré je možné prihliadnúť pri posúdení závažnosti porušenia, a prihliadnutie na tento faktor smeruje k zaisteniu odstrašujúceho charakteru pokuty (pozri rozsudok Musique Diffusion française a i./Komisia, už citovaný, bod 129).

293 Ide teda zjavne o faktor, ktorý môže byť vzatý do úvahy v súlade s článkom 15 ods. 2 nariadenia č. 17, nezávisle od toho, či je explicitne spomenutý v usmerneniach.

294 Tie ustanovujú, že je potrebné zobrať do úvahy ako príťažujúcu okolnosť potrebu zvýšiť pokutu na účely prekročenia zisku zarobeného nenáležite v dôsledku

porušenia pravidiel v prípadoch, kde je možné objektívne stanoviť jeho výšku. Ako tvrdila Komisia, z uvedeného vyplýva, že táto prirážajúca okolnosť smeruje k zvýšeniu základnej sumy, ak objektívne stanovenie takéhoto nenáležitého zisku umožní určiť, že úroveň základnej sumy nie je dostatočná pre vykompenzovanie prospechu, ktorý podnik z porušenia získal.

295 Za týchto okolností usmernenia neprestávajú riziko, že zisk bude vzatý do úvahy dvakrát.

296 Z uvedeného vyplýva, že vznesené odvolacie dôvody musia byť zamietnuté.

b) O odvolacích dôvodoch založených na porušení zásad proporcionality a rovnosti zaobchádzania pri určení výšky pokút v spornom rozhodnutí podľa metódy výpočtu ustanoveného v usmerneniach

297 Dansk Rørindustri, skupina Henss/Isoplus, KE KELIT, LR A/S, Brugg a LR GmbH namietajú, že Súd prvého stupňa zamietol ich žalobné dôvody založené na porušení zásad proporcionality a prípadne rovnosti zaobchádzania pri určení výšky pokút v spornom rozhodnutí podľa metódy výpočtu stanoveného v usmerneniach.

298 Títo odvolatelia v podstate tvrdia, že podľa metódy stanovenej v usmerneniach nie sú základné sumy určené v závislosti od relevantného obratu, ale formou paušálnych

čiasť ustálených na osobitne vysokých úrovniach pre podniky ich veľkosti, konkrétne malých a stredných podnikov, označených v spornom rozhodnutí ako podniky druhej a tretej kategórie.

299 Z uvedeného by vyplývalo, pokiaľ ide o tieto podniky, že horná hranica 10 % celkového obratu uvedená v článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17 sa značne prekročila už v úvodnom štádiu výpočtu, takže bez ohľadu na prípadné zníženie pokút na základe oznámenia o spolupráci, sú im uložené pokuty v skutočnosti ustálené na úrovni tejto hornej hranice a zodpovedajú teda maximálnej výške pokuty.

300 Predmetná úroveň výšky pokuty uloženej dotknutým odvolateľom zahŕňa nerovnosť zaobchádzania a porušenie zásady proporcionality, čo sa osobitne ukáže v prípade porovnania takejto výšky pokuty s pokutou uloženou ABB, jedinému nadnárodnému podniku v sektore mestského vykurovania a nespochybniteľnému vodcovi kartelu, keďže táto suma predstavuje iba malé percento celkového obratu ABB pred znížením na základe oznámenia o spolupráci, konkrétne 0,36 %.

301 V prvom rade je potrebné odmietnuť ako neprípustný odvolací dôvod vznesený LR A/S, smerujúci k preukázaniu porušenia zásad proporcionality a rovnosti zaobchádzania, ktorých porušenie má vyplývať zo skutočnosti, že tomuto odvolateľovi bola

302 Takto formulovaný odvolací dôvod má za cieľ opätovne všeobecne preskúmať pokutu uloženú LR A/S, a teda je podľa judikatúry uvedenej v bodoch 245 a 246 tohto rozsudku v rámci odvolania neprípustný.

303 Tiež treba pripomenúť, že cieľom posúdenia Súdneho dvora je v rámci odvolania na jednej strane, akým spôsobom Súd prvého stupňa vzal do úvahy z právneho hľadiska správne všetky faktory podstatné pre posúdenie závažnosti konania vo svetle článkov 85 Zmluvy a 15 nariadenia č. 17, a na strane druhej overiť, či Súd prvého stupňa odpovedal, z právneho hľadiska dostatočne, na všetky tvrdenia uvedené odvolateľom, ktorých cieľom je zrušenie alebo zníženie pokuty, ako to už bolo spomenuté v bode 244 tohto rozsudku.

304 V bodoch 198 až 210 napadnutého rozsudku Dansk Rørindustri/Komisia, 292 až 301 napadnutého rozsudku LR AF 1998/Komisia a 299 až 305 napadnutého rozsudku Lögstör Rör/Komisia Súd prvého stupňa mohol rozhodnúť bez toho, aby sa dopustil nesprávneho posúdenia, ktoré by mohlo byť spochybnené v odvolaní, že na úroveň výšky pokuty uloženej odvolateľom patriacim do druhej a tretej kategórie sa nemôže pozeráť tak, že naznačuje nerovnosť zaobchádzania v porovnaní najmä v úrovňou výšky pokuty uloženej ABB.

305 Súd prvého stupňa vyvodil tento záver z detailného preskúmania metódy výpočtu výšky pokuty, ktorá bola použitá v spornom rozhodnutí.

306 V tejto súvislosti Súd prvého stupňa uviedol, že výšky pokút boli stanovené na základe základných čiastok, ktoré samotné boli určené na základe predpokladanej

sumy 20 miliónov eur uvedenej v usmerneniach pre veľmi závažné porušenia a ktoré boli upravené pre všetky dotknuté podniky v závislosti od veľkosti každého z nich a relatívnej závažnosti ich účasti na porušení.

307 Základná suma bola takto pre Dansk Rørindustri, LR A/S a LR GmbH stanovená na 5 miliónov eur. Súd prvého stupňa tiež zdôraznil, že základná suma stanovená pre ABB dosiahla 50 miliónov eur, aby bola vzatá do úvahy jej pozícia ako jednej z hlavných európskych skupín v dotknutom sektore.

308 Súd prvého stupňa navyše zdôraznil, že základná suma stanovená pre ABB, po jej zvýšení z dôvodu dĺžky trvania porušenia, bola ešte zvýšená o 50 % za prirátajúce okolnosti, akou je skutočnosť, že bola vodcom kartelu.

309 Zdá sa, že percentuálne podiely stanovené v tejto súvislosti pre Dansk Rørindustri, LR A/S a LR GmbH boli ustálené na úrovniach výrazne nižších vzhľadom na danú a menej dôležitú úlohu každého z podnikov v karteli, ako to vyplýva najmä z bodu 306 napadnutého rozsudku Lögstör Rör/Komisía.

310 V bode 210 napadnutého rozsudku Dansk Rørindustri/Komisía, 298 napadnutého rozsudku LR AF 1998/Komisía a 304 napadnutého rozsudku Lögstör Rör/Komisía

Súd prvého stupňa došiel k záveru bez toho, aby sa dopustil nesprávneho právneho posúdenia, že so zreteľom na všetky relevantné faktory, ktoré boli vzaté do úvahy, rozdiel medzi východiskovým bodom stanoveným pre Dansk Rørindustri, LR A/S a LR GmbH na jednej strane a tým, ktorý bol stanovený pre ABB, na strane druhej je objektívne odôvodnený.

311 Správnosť tohto záveru je okrem iného posilnená viacerými úpravami prítomnými v spornom rozhodnutí vzhľadom na dĺžku trvania porušenia a príťažujúce okolnosti, ktoré sú silne diferencované podľa závažnosti účasti každého dotknutého podniku na danom porušení.

312 Ako správne rozhodol Súd prvého stupňa v bode 442 napadnutého rozsudku HFB a i./Komisia a v bode 278 napadnutého rozsudku LR AF 1998/Komisia, zo zásad spomenutých v bodoch 240 až 243 tohto rozsudku vyplýva, že v prípade, ak sú pokuty uložené viacerým podnikom zúčastneným na tom istom porušení, Komisia nie je povinná pri určení výšky pokút v závislosti od závažnosti a dĺžky trvania daného porušenia zaistiť, aby konečné výšky pokút uložených podnikom, ktoré sú výsledkom výpočtov, odrážali každý rozdiel medzi podnikmi vzhľadom na ich celkový alebo relevantný obrat.

313 Súd prvého stupňa teda v súlade s právom zamietol námietku nezákonnosti vnesenú skupinou Henss/Isoplus založenú na nezákonnosti usmernení z dôvodu porušenia zásady rovnosti zaobchádzania v tom, že metóda výpočtu obsiahnutá v usmerneniach nie je založená na obrate dotknutých podnikov.

- 314 Na odvolací dôvod vznesený v tomto bode skupinou Henss/Isoplus sa preto nemôže prihliadnúť.
- 315 Súd prvého stupňa tiež správne vyvodil zo zásad spomenutých v bodoch 240 až 243 tohto rozsudku, že Komisii nemôže byť vytýkané, že ustanovila východiskový bod, ktorý viedol k tomu, že konečná výška pokuty je z hľadiska percentuálneho podielu na celkovom obrate vyššia ako výška pokuty uložená ABB.
- 316 V zásade na základe rovnakej úvahy, ako je úvaha zhrnutá v bodoch 306 až 310 tohto rozsudku Súd prvého stupňa v bodoch 303 a 304 napadnutého rozsudku LR AF 1998/Komisia zamietol tvrdenie, podľa ktorého Komisia nezobrala dostatočne do úvahy relevantný obrat LR A/S, čo viedlo k tomu, že tejto spoločnosti bola uložená diskriminačná pokuta v porovnaní s pokutami uloženými podnikom tretej kategórie.
- 317 Odvolací dôvod vznesený v tomto bode LR A/S v rozsahu, v akom je prípustný, nemôže obstať.
- 318 Odvolací dôvod založený na údajnej diskriminácii vzhľadom na podniky štvrtej kategórie a vznesený týmto odvolateľom nie je v rámci odvolania prípustný, keďže zo žaloby podanej touto spoločnosťou na Súd prvého stupňa vyplýva, že uvedený žalobný dôvod pred ním nebol vznesený.

319 Na základe tej istej úvahy rozvinutej v bodoch 306 až 310 tohto rozsudku Súd prvého stupňa mohol tiež rozhodnúť bez toho, aby sa dopustil akéhokoľvek nesprávneho právneho posúdenia, že pokuty takto uložené nie sú neprimerané.

320 Keďže pri posúdení primeranosti charakteru výšky pokút Súd prvého stupňa zobral do úvahy, z právneho hľadiska správne, všetky faktory podstatné pre posúdenie závažnosti konania vo svetle článkov 85 Zmluvy a 15 nariadenia č. 17 a na strane druhej nebolo preukázané, že by Súd prvého stupňa neodpovedal, z právneho hľadiska dostatočne, na všetky tvrdenia odvolateľov, ktorých cieľom je zrušenie alebo zníženie pokuty, tvrdenia odvolateľov, ktoré smerujú k preukázaniu, že niektorý z faktorov bol nedostatočne Súdom prvého stupňa vzatý do úvahy, sú v rámci odvolania neprípustné.

321 Dansk Rørindustri a LR GmbH vytykajú Súdu prvého stupňa, že nepochybnil sporné rozhodnutie z dôvodu, že uplatnenie hornej hranice uvedenej v článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17 na konečnú výšku pokuty malo za následok, pre niektoré podniky, medzi ktoré patria títo odvolatelia, že úpravy základnej sumy, priaznivé voči týmto podnikom z hľadiska absolútneho alebo relatívneho, sa neodrazili na konečnej výške pokuty, pretože boli vykonané zo sumy prekračujúcej hornú hranicu, zatiaľ čo pre iné podniky zúčastnené na tom istom karteli sa takéto úpravy skutočne premietli do konečnej výšky pokuty, ktorá im bola uložená. Takýto výsledok je v rozpore so zásadou rovnosti zaobchádzania.

322 V tejto súvislosti LR GmbH kritizuje skutočnosť, že relatívne nižšia dĺžka trvania porušenia, ktoré mu bolo prisúdené v porovnaní s ostatnými podnikmi, ako napríklad ABB, sa neodrazila na konečnej výške jeho pokuty, zatiaľ čo v prípade

iných podnikov ako Brugg a KE KELIT sa tak stalo, takže konečná výška ich pokuty nemusela byť znížená na úroveň hornej hranice uvedenej v článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17. Dansk Rørindustri osobitne pred Súdom prvého stupňa namieta, že skrátenie dĺžky trvania porušenia sa neodrazilo v konečnej výške jeho pokuty.

323 Ako vyplýva z bodov 278 až 283 tohto rozsudku, takýto výsledok však nemôže byť kritizovaný z hľadiska zásady rovnosti zaobchádzania, pretože je jednoducho len dôsledkom uplatnenia uvedenej hornej hranice na konečnú výšku pokuty, keďže sa týmto odvolateľom zdá, že horná hranica je prekročená.

324 Je potrebné preskúmať ďalšie tri osobitné odvolacie dôvody založené na porušení zásad rovnosti a proporcionality.

325 V rámci svojho prvého odvolacieho dôvodu LR A/S v prvom rade Súdu prvého stupňa vytýka, že v bode 308 napadnutého rozsudku LR AF 1998/Komisia zamietol jeho tvrdenie, podľa ktorého je pokuta neprimeraná z dôvodu, že Komisia nevzala do úvahy kapacitu tohto odvolateľa zaplatiť pokutu a stanovila výšku pokuty na úroveň ohrozujúcu jeho prežitie.

326 Tento odvolací dôvod nemožno uznať.

327 Súd prvého stupňa v tomto bode správne rozhodol, že Komisia nie je povinná pri stanovení výšky pokuty zobrať do úvahy stratovú finančnú situáciu podniku; uznanie takejto povinnosti by totiž znamenalo, že podniky menej prispôsobené podmienkam trhu by získali neodôvodnenú výhodu (pozri v tomto zmysle rozsudok z 8. novembra 1983, IAZ/Komisia, 96/82 až 102/82, 104/82, 105/82, 108/82 a 110/82, Zb. s. 3369, body 54 a 55).

328 Svojím druhým odvolacím dôvodom KE KELIT ďalej namieta, že Súd prvého stupňa v bodoch 167, 169 a 170 napadnutého rozsudku KE KELIT/Komisia rozhodol, že Komisii nemožno vytýkať, že zvýšila o 10 % pokutu, ktorá mu bola uložená z dôvodu dĺžky trvania vytknutého porušenia, konkrétne pätnásť mesiacov, zatiaľ čo keby táto dĺžka bola dvanásť mesiacov, k žiadnemu zvýšeniu by z tohto dôvodu nedošlo.

329 Pokiaľ ide o strednodobé porušenie v zmysle bodu 1 B prvého pododseku druhej zarážky usmernení – konkrétne porušenie v dĺžke trvania od jedného do piatich rokov, pre ktoré môže maximálne zvýšenie dosiahnuť 50 % – zvýšenie uskutočnené z dôvodu trojmesačného prekročenia obdobia jedného roka, pre ktoré nie je ustanovená žiadna dodatočná suma, ako to vyplýva z bodu 1 B prvého pododseku prvej zarážky tých istých usmernení, by malo byť vypočítané lineárnym spôsobom pre každý mesiac prekročenia. Uskutočnené zvýšenie by teda malo byť o 1,042 % za mesiac, 50 % rozdelených na štyridsaťosem mesiacov, teda o 3,126 % za tri mesiace prekročenia.

- 330 Tento lineárny prístup je potrebné uplatňovať na základe zásady rovnosti zaobchádzania, podľa ktorej sa rozdiely medzi podnikmi zúčastnenými na karteli z hľadiska dĺžky trvania porušenia musia odraziť vo výške pokuty.
- 331 Sám Súd prvého stupňa takto postupoval v bodoch 214 až 216 napadnutého rozsudku Dansk Rørindustri/Komisia tým, že znížil pokutu o 1 % za každý mesiac, počas ktorého nebolo porušenie podľa jeho názoru preukázané.
- 332 Súd prvého stupňa by teda porušil zásadu rovnosti zaobchádzania, keby neuplatnil ten istý prístup voči KE KELIT (pozri v tomto zmysle rozsudok zo 16. novembra 2000, Weig/Komisia, C-280/98 P, Zb. s. I-9757, bod 63).
- 333 Tento odvolací dôvod nie je opodstatnený.
- 334 V bodoch 167 až 171 napadnutého rozsudku KE KELIT/Komisia Súd prvého stupňa vo veci samej rozhodol, že dĺžka trvania porušenia vyvedeného voči KE KELIT nebola neprimeraná z dôvodu, že v spornom rozhodnutí Komisia nevychádzala z takéhoto lineárneho prístupu.
- 335 Ako vyplýva z bodov 170 a 178 odôvodnení sporného rozhodnutia, na ktoré sa Súd prvého stupňa odvoláva v bode 170 tohto napadnutého rozsudku, Komisia vzala pri

všetkých podnikoch do úvahy skutočnosť, po prvé, že v úvodnej fáze boli dohody neúplné a mali mimo dánskeho trhu obmedzený účinok, po druhé, že koncom roku 1993 a začiatkom roku 1994 boli prerušené, a po tretie, že dosiahli najdokonalejšiu formu iba ako kartel na úrovni Spoločenstva, ktorý bol vytvorený v rokoch 1994 a 1995.

336 Vzhľadom na širokú mieru voľnej úvahy Komisie pri určení výšky pokuty, Súd prvého stupňa mohol vyvodiť bez toho, aby sa dopustil nesprávneho právneho posúdenia, že zvýšenie z dôvodu dĺžky trvania porušenia vyvodeného voči KE KELIT nespôsobilo porušenia zásady rovnosti zaobchádzania.

337 Pokiaľ ide o tvrdenie vznesené KE KELIT a založené na napadnutom rozsudku Dansk Rørindustri/Komisia, z judikatúry Súdneho dvora určite vyplýva, že výkon plnej rozhodovacej právomoci pri určení výšky pokút nemôže viesť k diskriminácii medzi podnikmi, ktoré sa zúčastnili na dohode v rozpore s článkom 85 ods. 1 Zmluvy, a že ak má Súd prvého stupňa v úmysle odkloniť sa osobitne vo vzťahu k niektorému podniku od metódy výpočtu uplatnenej Komisiou, za predpokladu, že ju nespochybnil, je potrebné, aby to v napadnutom rozsudku vysvetlil (pozri najmä rozsudok z 18. septembra 2003 Volkswagen/Komisia, C-338/00 P, Zb. s. I-9189, bod 146).

338 Táto zásada však nie je uplatniteľná v prejednávanej veci, keďže je nesporné, že výšku pokuty pre KE KELIT nestanovil Súd prvého stupňa v rámci výkonu plnej rozhodovacej právomoci, ale Komisia v spornom rozhodnutí.

- 339 Okrem iného zo znenia bodu 55 v spojení s bodom 215 napadnutého rozsudku Dansk Rørindustri/Komisia vyplýva, že Súd prvého stupňa nemal v úmysle odchyliť sa od metódy výpočtu uplatnenej Komisiou, ale naopak, chcel sa uistiť, že tri faktory, ktoré Komisia zobrala do úvahy pri posúdení dĺžky trvania porušenia, ako je uvedené v bode 335 tohto rozsudku, sa odrazili v období stanovenom pre Dansk Rørindustri.
- 340 Nie je okrem iného preukázané, že situácia KE KELIT by bola porovnateľná so situáciou Dansk Rørindustri, a to najmä pokiaľ ide, pre prvý podnik, o strednodobé porušenie v zmysle bodu 1 B usmernení, v dĺžke trvania od jedného do piatich rokov, zatiaľ čo druhému podniku bolo pripísané podľa toho istého ustanovenia dlhodobé porušenie, v dĺžke trvania viac ako päť rokov.
- 341 Nakoniec, svojím štvrtým odvolacím dôvodom Brugg kritizuje body 149 až 157 napadnutého rozsudku Brugg Rohrsysteme/Komisia.
- 342 Podľa Brugg Komisia za východiskový bod pre výpočet pokuty pre podniky tretej a štvrtej kategórie zobrala vzťah od päť do jedna, ktorý je vo svojej podstate adekvátny.
- 343 Vzhľadom však na to, že základná suma stanovená pre podniky tretej kategórie už presahuje hornú hranicu 10 % uvedenú v článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17, od tohto vzťahu sa upustilo následkom zníženia sumy na úroveň hornej hranice.

344 Podľa tohto odvolateľa je preto namieste znížiť tiež základnú sumu stanovenú pre podniky štvrtej kategórie, aby bol v tomto štádiu výpočtu obnovený vzťah od päť do jedna.

345 Tento odvolací dôvod musí byť zamietnutý.

346 Súd prvého stupňa v súlade s právom zamietol tento žalobný dôvod z dôvodu uvedeného v bode 155 napadnutého rozsudku Brugg Rohrsysteme/Komisia, a to že za diskrimináciu nemôže byť považovaná okolnosť, že východiskový bod uplatnený pre podniky tretej kategórie vyústil do čiastok, ktoré museli byť znížené, aby sa zohľadnila hranica 10 % obratu ustanovená v článku 15 nariadenia č. 17, zatiaľ čo takéto zníženie nebolo potrebné pre podniky štvrtej kategórie. Tento rozdiel v zaobchádzaní je totiž len priamym dôsledkom maximálnej hranice uplatnenej na pokuty podľa nariadenia č. 17, ktorého zákonnosť nebola spochybnená a ktoré sa zjavne uplatňuje len v prípadoch, ak výška predpokladanej pokuty presiahla 10 % obratu dotknutého podniku, ako bolo uvedené v bodoch 278 až 283 tohto rozsudku.

347 Zo všetkého uvedeného vyššie vyplýva, že odvolacie dôvody uvedené odvolateľmi z dôvodu porušenia zásady proporcionality a zásady rovnosti zaobchádzania musia byť zamietnuté v celom rozsahu.

c) O odvolacích důvodech skupiny Henss/Isoplus založených na porušení práva na obhajobu při posouzení přitěžujících okolností

348 Tretou časťou svojho prvého odvolacieho dôvodu skupina Henss/Isoplus vytýka Súdu prvého stupňa, že sa dopustil nesprávneho právneho posúdenia tým, že zamietol, v bodoch 474 až 481 napadnutého rozsudku HFB a i./Komisia, námietku nezákonnosti vznesenú voči usmerneniam a osobitne ich bodu 2 druhej zarážky, ktorý stanovuje zvýšenie základnej sumy „tam, kde existujú prítiažujúce okolnosti ako napr. ... odmietnutie spolupracovať alebo pokusy prekázať Komisii pri jej šetrení“ [*neoficiálny preklad*].

349 Podľa tohto odvolateľa usmernenia v predmetnom bode implikujú porušenie práva na obhajobu a v dôsledku toho musia byť vyhlásené za neaplikovateľné, keďže prítiažujúca okolnosť sa uplatní v okamihu, keď podnik vykonáva svoje právo na obhajobu, najmä ak v súlade s judikatúrou odmietne poskytnúť informácie v zmysle článku 11 nariadenia č. 17 z dôvodu, že by prispeli k jeho vlastnému obvineniu.

350 Tento odvolací dôvod nemôže byť uznaný.

351 Ako totiž v súlade s právom pripomenul Súd prvého stupňa v bode 475 napadnutého rozsudku HFB a i./Komisia, konanie podniku počas správneho konania môže tvoriť súčasť faktorov, ktoré je potrebné zobrať do úvahy pri stanovení výšky pokuty (pozri najmä rozsudok zo 16. novembra 2000, Finnboard/Komisia, C-298/98 P, Zb. s. I-10157, bod 56).

352 Z bodu 478 tohto napadnutého rozsudku vyplýva, že bod 2 druhá zarážka usmernení sa má vykladať v tom zmysle, že podniku, ktorý spochybňuje pozíciu Komisie, ale ktorý prispeje takou mierou spolupráce, akou je povinný na základe nariadenia č. 17, nebude z tohto dôvodu uložená zvýšená pokuta (pozri rozsudok Finnboard/Komisia, už citovaný, bod 58).

353 Príťažujúca okolnosť, akú predstavuje odmietnutie akejkoľvek spolupráce alebo pokusy prekážať pri šetrení, nemôže byť teda uplatnená, ak ide výlučne o výkon práva na obhajobu.

354 Okrem iného Skupina Henss/Isoplus druhou časťou svojho tretieho odvolacieho dôvodu vytýka Súdu prvého stupňa, že sa dopustil nesprávneho právneho posúdenia tým, že v bodoch 555 až 565 napadnutého rozsudku HFB a i./Komisia rozhodol, že jeho základné právo na obhajobu nebolo porušené tým, že Komisia uplatnila voči nemu príťažujúcu okolnosť, ktorá spočívala v pokuse klamať túto inštitúciu o skutočných vzťahoch medzi podnikmi v skupine.

355 Podľa odvolateľa Súd prvého stupňa nesprávne rozhodol, že Komisia bola oprávnená vytýkať mu, že poprel existenciu vzťahov spadajúcich do oblasti práva spoločností a neodhalil prísne dôverné fiduciárne vzťahy medzi jednotlivými spoločnosťami.

356 Skupina Henss/Isoplus týmto konaním iba vykonávala svoje právo na obhajobu, a teda tieto skutočnosti jej nemôže Komisia pripísať ako príťažujúce okolnosti.

- 357 Predmetné tvrdenie vychádza z nesprávneho pochopenia bodov 556 až 560 tohto napadnutého rozsudku.
- 358 Súd prvého stupňa v týchto bodoch totiž rozhodol, že počas správneho konania sa predmetná skupina neobmedzila len na spochybnenie posúdenia skutočností a právnej pozície Komisie, ale tiež jej poskytla neúplné a čiastočne nepresné informácie.
- 359 Súd prvého stupňa prišiel k tomuto záveru na základe v zásade nezávislého posúdenia dôkazov, ktoré mu boli predložené, a osobitne na základe preskúmania odpovedí na žiadosti o informácie a pripomienok k oznámeniu o námietkach predložených skupinou Henss/Isoplus.
- 360 Napokon, v rozpore s tvrdením odvolateľa bod 557 napadnutého rozsudku HFB a i./Komisia neznamená, že Súd prvého stupňa skonštatoval, že žiadosť o informácie, adresovaná odvolateľovi na základe článku 11 nariadenia č. 17, obsahovala otázku týkajúcu sa osobitne fiduciárnych vzťahov medzi podnikmi predmetnej skupiny, vzťahov, ktoré Komisia nemala a ani nemohla poznať.
- 361 Súd prvého stupňa iba skonštatoval, že predmetný odvolateľ odpovedou na všeobecnejšiu otázku, ktorou sa od neho požadovalo upresnenie všetkých skutočností týkajúcich sa stretnutí s konkurenčnými spoločnosťami, a najmä týkajúcich sa účastníkov týchto stretnutí, ich mien, podnikov a funkcií, poskytol určité neúplné a čiastočne nepresné informácie.

362 V tomto bode teda zjavne neexistuje rozpor medzi predmetnou úvahou a spisom. Procesná vada namietaná v tejto súvislosti skupinou Henss/Isoplus ako časť jej siedmeho odvolacieho dôvodu musí byť preto zamietnutá.

363 So zreteľom na všetko vyššie uvedené musia byť odvolacie dôvody vznesené skupinou Henss/Isoplus a založené na porušení práva na obhajobu pri posúdení prirážajúcich okolností zamietnuté.

d) O odvolacom dôvode LR A/S založenom na nezohľadnení poľahčujúcich okolností

364 Svojím tretím odvolacím dôvodom LR A/S vytýka Súdu prvého stupňa, že v bodoch 336 až 346 napadnutého rozsudku LR AF 1998/Komisia rozhodol, že Komisia mohla legitímne usúdiť, že vo vzťahu k nemu neexistujú žiadne poľahčujúce okolnosti.

365 V tomto bode spoločnosť LR A/S v prvom rade tvrdí, že mala právo na zníženie z dôvodu týchto poľahčujúcich okolností:

— jej postavenie je vedľajšie v porovnaní s ABB, najsilnejším subjektom, jedinou nadnárodnou skupinou v sektore mestského vykurovania a vodcom kartelu,

— hospodársky nátlak vykonávaný ABB na spoločnosť LR A/S, aby sa zúčastnila kartelu a vykonala rozhodnutia prijaté kartelom,

— skutočnosť, že porušenia vytýkané ABB boli vážnejšie ako porušenia vyvolané voči LR A/S.

366 Súd prvého stupňa správne rozhodol v bode 338 napadnutého rozsudku, že stredná veľkosť tohto odvolateľa nemôže zakladať poľahčujúcu okolnosť.

367 Pokiaľ ide osobitne o jeho pozíciu voči ABB, LR A/S v rozpore s rozhodnutím Súdu prvého stupňa v bode 339 toho istého napadnutého rozsudku tvrdí, že na základe všetkých relevantných individuálnych faktorov by bolo v súlade s požiadavkou určiť výšku pokuty, ktorá mu bola uložená, ak by sa nátlak uskutočnený ABB na iné podniky zúčastnené na karteli, akým je LR A/S, premietol v úprave jeho vlastnej pokuty smerom nadol, a nielen v úprave pokuty ABB smerom nahor.

368 Spomenutá úprava pokuty okrem iného nezaistuje, aby pokuta odrážala prípadné rozdiely v postavení LR A/S a iných podnikov, ktoré nepodstúpili takýto nátlak, alebo ho podstúpili v menšej miere, a vedie k systematickej diskriminácii odvolateľa voči týmto podnikom.

369 Súdu prvého stupňa nemožno vytýkať, že zamietol túto námietku z dôvodu, že LR A/S mohol radšej oznámiť nátlak, ktorého bol objektom, príslušným orgánom a podať na Komisiu sťažnosť podľa článku 3 nariadenia č. 17, ako sa zúčastniť na karteli.

370 Existencia takéhoto nátlaku totiž nič nemení na skutočnosti a závažnosti porušenia spáchaného odvolateľom.

371 Nakoniec, LR A/S spochybňuje bod 345 napadnutého rozsudku LR AF 1998/ Komisia, ktorým Súd prvého stupňa rozhodol, že skutočnosť, že odvolateľ zaviedol program nápravy, nemôže byť kvalifikovaná ako poľahčujúca okolnosť vedúca k zníženiu pokuty. Súd prvého stupňa takto neuznal osvedčenú prax.

372 Toto tvrdenie nemôže byť uznané.

373 Súd prvého stupňa sa nedopustil žiadneho nesprávneho právneho posúdenia tým, že v dotknutom bode tohto rozsudku rozhodol, že aj keď je určite dôležité, že LR A/S prijala opatrenia na zabránenie toho, aby bolo v budúcnosti spáchané nové porušenie práva hospodárskej súťaže Spoločenstva jej zamestnancami, táto okolnosť nič nemení na existencii porušenia, ktoré bolo v tejto prejednávanej veci skonštatované. Súd prvého stupňa v súlade s právom rozhodol, že táto okolnosť nezaväzuje Komisiu znížiť z dôvodu poľahčujúcich opatrení výšku pokuty tohto odvolateľa.

374 Vzhľadom na vyššie uvedené treba skúmaný odvolací dôvod zamietnuť.

e) O odvolacích dôvodoch skupiny Henss/Isoplus a LR A/S založených na nezohľadnení alebo nedostatočnom zohľadnení ich spolupráce počas správneho konania

375 Prvou časťou svojho tretieho odvolacieho dôvodu skupina Henss/Isoplus vytýka Súdu prvého stupňa, že v bodoch 607 až 623 napadnutého rozsudku HFB a i./Komisia rozhodol, že Komisia oprávnene odmietla znížiť výšku pokuty na základe oznámenia o spolupráci a že Komisia tým neporušila článok 15 ods. 2 nariadenia č. 17.

376 V tejto súvislosti skupina Henss/Isoplus vytýka Súdu prvého stupňa, po prvé, že v bodoch 609 a 610 napadnutého rozsudku rozhodol, že Komisia jej oprávnene odoprela znížiť pokutu na základe bodu 3 šiestej odrážky usmernení, pretože takéto zníženie sa vzťahuje na porušenie, na ktoré sa neuplatňuje oznámenie o spolupráci, zatiaľ čo kartel porovnateľný s kartelom v tejto veci jasne do tejto oblasti spadá, ako je to popísané v časti A bodu 1 oznámenia.

377 Znenie časti A bodu 1 nestanovuje, že uvedené oznámenie sa uplatňuje výlučne na tieto porušenia.

378 Z oznámenia o spolupráci tiež nevyplýva, že by Komisia nemohla vziať do úvahy čiastočné priznania alebo spoluprácu výlučne na základe tohto oznámenia. Do takej miery reštriktívny výklad by bol v rozpore s článok 6 EDLP a so zásadou prezumpcie nevinu ako jednou zo všeobecných zásad práva Spoločenstva.

379 Tvrdenie skupiny Henss/Isoplus v tomto bode vychádza z nesprávneho pochopenia bodov 609 a 610 napadnutého rozsudku.

380 Na základe výkladu bodu 3 šiestej zarážky usmernení, ktorý nevykazuje žiadne nesprávneho právneho posúdenia, sa Súd prvého stupňa obmedzil na skonštatovanie, že tam uvedená osobitná poľahčujúca okolnosť sa uplatňuje len na porušenia, na ktoré sa nevzťahuje oznámenie o spolupráci.

381 Je totiž nespochybniteľné, ako tvrdí Súd prvého stupňa, že v prejednávanej veci ide o kartel a v dôsledku toho o porušenie, na ktoré sa toto oznámenie vzťahuje.

382 Súd prvého stupňa teda v súlade s právom došiel k záveru, že Komisii nemôže byť vytýkané, že neprihliadla na spoluprácu tohto odvolateľa na základe uvedenej poľahčujúcej okolnosti.

- 383 Skupina Henss/Isoplus ďalej tvrdí, že druhá veta bodu 615 tohto napadnutého rozsudku je postihnutá procesnou vadou, keďže v spise je uvedené, že v odpovedi na oznámenie o výhradách všetky spoločnosti patriace do tejto skupiny priznali svoju účasť na karteli na úrovni Spoločenstva v období od konca roku 1994 do začiatku roku 1996.
- 384 Týmto odvolacím dôvodom odvolateľ hlavne vytýka Súdu prvého stupňa, že rozhodol, že popretie účasti dotknutých spoločností tejto skupiny na karteli v ich vyjadreniach k oznámeniu o výhradách nebolo obmedzené len na obdobie pred októbrom 1994, ale týkalo sa celej dĺžky trvania porušenia.
- 385 Tvrdenia uvedené v tejto súvislosti skupinou Henss/Isoplus pred Súdny dvorom v žiadnom prípade nepreukazujú, že Súd prvého stupňa v tomto bode nedocenil význam odpovede na oznámenie o výhradách tým, že ju vykladal spôsobom, že v uvedenom dokumente popreli dotknuté spoločnosti svoju účasť na karteli počas celej dĺžky jej trvania.
- 386 Z dokumentov priložených k spisu teda nevyplýva, že zistenia Súdu prvého stupňa by boli v tomto bode vecne nepresné.

387 Skupina Henss/Isoplus nakoniec v rozpore s rozhodnutím Súdu prvého stupňa tvrdí, že Komisia jej bola povinná na základe časti D oznámenia o spolupráci priznať výrazné zníženie výšky pokuty.

388 Na rozdiel od častí B a C tohto oznámenia dosiahnutie zníženia na základe časti D nevyžaduje stálu a úplnú spoluprácu, ale je podriadené jedine podmienke poskytnúť pred zaslaním oznámenia o výhradách určité informácie, dokumenty alebo iné dôkazy, ktoré prispievajú k potvrdeniu existencie spáchaného porušenia.

389 Súd prvého stupňa v bode 617 napadnutého rozsudku HFB a i./Komisia, ako aj Komisia pri vypočutí a v bodoch 110 a 180 odôvodnenia napadnutého rozsudku uznali, že spolupráca a priznania odvolateľov, aj keď len neúplné, v zásade naplnili podmienky uplatnenia časti D bodu 2 prvej zarážky oznámenia o spolupráci.

390 Podľa skupiny Henss/Isoplus jej nemohlo byť toto zníženie odoprené z dôvodu existencie prítiažujúcich okolností alebo z dôvodu, že pri výkone svojho práva na obhajobu odmietla Komisii niektoré okolnosti odhaliť, poskytla jej chybné informácie alebo spochybnila určité skutočnosti.

- 391 Tento odvolací dôvod musí byť zamietnutý.
- 392 Z bodu 617 napadnutého rozsudku HFB a i./Komisia samozrejme vyplýva, ako zdôrazňuje odvolateľ, že Súd prvého stupňa uznal jeho spoluprácu, aj keď nebola zásadná, a priznania, aj keď boli iba čiastočné.
- 393 Súd prvého stupňa však oprávnene a bez toho, aby sa dopustil nesprávneho právneho posúdenia, ktoré by mohlo byť namietané v rámci odvolania, rozhodol, že informácie poskytnuté týmto odvolateľom, a ktoré v zásade môžu spadať pod situáciu umožňujúcu zníženie pokuty na základe časti D bodu 2 oznámenia o spolupráci, nemuseli nevyhnutne viesť k tomu, aby Komisia odvolateľovi priznala zníženie na základe tohto oznámenia.
- 394 Komisia totiž v tejto súvislosti disponuje voľnou úvahou, ako to vyplýva zo samotného znenia tohto bodu 2 a osobitne úvodných slov „Môže ísť najmä o prípad...“.
- 395 Navyše, a tento argument je podstatný, zníženie na základe oznámenia o spolupráci môže byť odôvodnené len vtedy, ak poskytnuté informácie a všeobecnejšie konanie dotknutého podniku môžu byť v danej súvislosti považované za skutočnú spoluprácu z jeho strany.

396 Ako vyplýva zo samotného pojmu spolupráca, zdôrazneného v texte oznámenia o spolupráci a najmä v časti D bodu 1 tohto oznámenia, zníženie na základe uvedeného oznámenia môže byť totiž priznané jedine vtedy, ak konanie dotknutého podniku svedčí o takomto spôsobe spolupráce.

397 Ako skonštatoval Súd prvého stupňa v bodoch 618 a 622 napadnutého rozsudku, keďže skupina Henss/Isoplus v prejednávanej veci poskytla neúplné a čiastočne nepresné informácie, nemôže sa dovolávať takéhoto konania.

398 V rozpore s tvrdením tohto odvolateľa Súd prvého stupňa teda nespochybnil ani zásadu trestného práva, podľa ktorej každé priznanie, aj keď je iba čiastočné, musí povinne viesť k zníženiu pokuty, ani právo na obhajobu a zásadu *ne bis in idem*.

399 Pokiaľ ide o zníženie výšky pokuty, ktorého cieľom je vynahradiť podniku to, že prispel k správne konaniu spôsobom umožňujúcim Komisii skonštatovať porušenie s menšími ťažkosťami a prípadne ho ukončiť, ako tvrdí táto inštitúcia, bolo by absurdné ju zaviazať na priznanie zníženia pokuty v prípade, ak by súčinnosť podniku neumožnila dosiahnuť vyššie uvedený cieľ, ale naopak, dokonca by mu zabránila.

- 400 Ako už bolo rozhodnuté v bodoch 358 až 362 tohto rozsudku, skupina Henss/Isoplus sa teda nemôže v situácii, akou je situácia v prejednávanej veci, dovoliavať, že jej právo na obhajobu bolo porušené.
- 401 Predmetný odvolateľ nebol totiž povinný pristúpiť k žiadnej spolupráci alebo priznaniu. Navyše, právo na obhajobu neznamená oprávnenie poskytovať neúplné a čiastočne nepresné informácie.
- 402 Porušenie zásady *ne bis in idem*, ak bolo založené na okolnosti, že na predmetné konanie sa už prihliadlo ako na prirážajúcu okolnosť, tiež nemôže byť uznané.
- 403 Skutočnosť, že podnik nebol odmenený za spoluprácu, ktorá neumožnila Komisii skonštatovať porušenie s menšími ťažkosťami a prípadne ho ukončiť, nemôže byť považovaná za sankciu začleňovanú k potrestaniu, ktoré predstavuje uznanie prirážajúcej okolnosti.
- 404 Svojím štvrtým odvolacím dôvodom LR A/S tvrdí, že body 359 až 370 napadnutého rozsudku LR AF 1998/Komisia sú postihnuté nesprávnym právnym posúdením

v tom, že Súd prvého stupňa nimi potvrdil mieru zníženia výšky pokuty priznanej Komisiou za spoluprácu tohto odvolateľa počas správneho konania, konkrétne 30 %, zatiaľ čo odvolateľ tvrdí, že z tohto dôvodu mal nárok na výraznejšie zníženie.

405 V prvom rade, ako už bolo rozhodnuté v bodoch 191 až 196 tohto rozsudku, odpovedajúc na druhý odvolací dôvod uvedeného odvolateľa, tento nemohol založiť žiadnu legitímnu dôveru na údajnej rozhodovacej praxi Komisie, teda praxi existujúcej v čase konkretizácie jeho spolupráce, a ktorá v tomto prípade bola výhodnejšia ako oznámenie o spolupráci.

406 Štvrtý odvolací dôvod vznesený LR A/S, keďže smeruje k spochybneniu bodov 361 a 366 napadnutého rozsudku na základe vyššie uvedeného tvrdenia, musí byť zamietnutý.

407 Odvolateľ tvrdí, po druhé, že výraznejšie zníženie pokuty mu malo byť priznané z dôvodu, že bol prvým podnikom, ktorý s Komisiou spolupracoval, čo viedlo ostatné podniky k tomu, aby konali rovnako.

408 V tejto súvislosti stačí skonštatovať, že v bodoch 363 až 365 tohto napadnutého rozsudku Súd prvého stupňa rozhodol v rámci nezávislého posúdenia skutkových okolností, že miera zníženia priznaného LR A/S z dôvodu jeho spolupráce bola

primeraná, najmä preto, že zo sporného rozhodnutia vyplýva, že Komisia nebola ochotná priznať zníženie pokuty o 50 % podnikom, ktoré jej neposkytli informácie pred žiadosťou o informácie a že je nepochybné, že tento odvolateľ poskytol tejto inštitúcii dokumenty iba po prijatí takejto žiadosti o informácie.

409 Po tretie LR A/S vytýka Súdu prvého stupňa, že v bode 368 toho istého rozsudku zamietol jeho tvrdenie, podľa ktorého mal právo na oslobodenie od pokuty za obdobie nasledujúce po šetreniach, pretože bol prvým podnikom, ktorý odhalil, že kartel po šetreniach Komisie pokračoval.

410 Odôvodnenie uvedené Súdom prvého stupňa v uvedenom bode 368, podľa ktorého porušenie, a teda aj zníženie, musia byť pri posúdení spolupráce zobrať do úvahy v ich celku, nie je rozhodujúce a neodporuje priznaniu zníženia väčšieho rozsahu.

411 V tejto súvislosti Súd prvého stupňa rozhodol bez toho, aby sa dopustil nesprávneho právneho posúdenia, ktoré by mu mohlo byť vytýkané v rámci odvolania, že pokračovanie kartelu najmä po vykonaných šetreniach predstavuje aspekt neoddeliteľný od porušenia a že toto porušenie mohlo byť pri uplatnení oznámenia o spolupráci posúdené iba globálnym spôsobom.

- 412 Pokiaľ ide o mieru zníženia spochybenú LR A/S, úvahy Súdu prvého stupňa v bode 368 napadnutého rozsudku LR AF 1998/Komisia, ktoré sú založené na oznámení o spolupráci, nie sú zatažené žiadnym nesprávnym právnym posúdením vo výklade uvedeného oznámenia. Tento odvolací dôvod preto nemôže byť uznaný.
- 413 LR A/S tvrdí, po štvrté, že Súd prvého stupňa tým, že v bodoch 240 až 245 napadnutého rozsudku ABB Asea Brown Boveri/Komisia rozhodol, že ABB mal právo na zníženie výšky pokuty o viac ako 30 %, pretože tento odvolateľ na rozdiel od LR A/S nespochybnil skutkovú podstatu hlavných skutočností po doručení oznámenia o výhradách, sankcionoval LR A/S jedine z dôvodu výkonu jeho práva na obhajobu. Súd prvého stupňa teda porušil základné zásady, ktoré sú ustanovené najmä v článku 6 EDLP, a navyše sa dopustil diskriminačného zaobchádzania.
- 414 Z bodu 243 napadnutého rozsudku ABB Asea Brown Boveri/Komisia vyplýva, že Súd prvého stupňa, odvolávajúc sa na bod 26 druhý pododsek a bod 27 piaty pododsek odôvodnenia sporného rozhodnutia, skonštatoval, že LR A/S tvrdil na rozdiel od ABB, že pred rokom 1994 kartel neexistoval mimo dánskeho trhu a že navyše nešlo o stály kartel. Okrem iného popieral svoju účasť na činnostiach smerujúcich k eliminácii Powerpipe alebo realizáciu týchto sankcií.
- 415 Za týchto okolností nemôže byť Súdu prvého stupňa vytýkané akékoľvek diskriminačné zaobchádzanie LR A/S voči ABB.

- 416 V rozpore s tvrdením LR A/S tento odvolateľ nie je vo vzťahu k ABB penalizovaný jedine z dôvodu, že vykonával svoje právo na obhajobu.
- 417 V prejednávanej veci totiž ABB, na rozdiel od ostatných podnikov vrátane LR A/S, uprednostnil vzdať sa práva na spochybňovanie hlavných skutočností uvedených Komisiou a jej záverov a z tohto pohľadu s uvedenou inštitúciou plne spolupracoval, aby mal možnosť získať dodatočné zníženie výšky pokuty.
- 418 Ide teda o slobodnú voľbu ABB, v dôsledku ktorej Komisia priznala tejto spoločnosti priaznivejšie zaobchádzanie.
- 419 Tento postup bol tiež prístupný pre LR A/S. Z uvedeného nevyplýva, že by nepriznaním dodatočného zníženia LR A/S, pretože sa rozhodol nenasledovať tento postup, bol tento podnik nútený svedčiť pod hrozbou sankcie porušenia článku 6 EDLP, alebo by bol penalizovaný jedine z dôvodu výkonu jeho práva na obhajobu.

420 Vzhľadom na všetko vyššie uvedené musí byť štvrtý dôvod odvolací vznesený LR A/S zamietnutý v celom rozsahu.

D — O odvolacích dôvodoch, ktoré sa týkajú práva byť vypočutý a povinnosti odôvodnenia

1. O odvolacích dôvodoch založených na porušení práva byť vypočutý

421 Svojimi odvolacími dôvodmi Dansk Rørindustri (tretí odvolací dôvod), skupina Henss/Isoplus (dva prvé odvolacie dôvody), KE KELIT (štvrtý odvolací dôvod), Brugg (tretí odvolací dôvod) a LR GmbH (štvrtý odvolací dôvod) vytýkajú Súdu prvého stupňa, že zamietol ich dôvody založené na porušení práva byť vypočutý, pretože počas správneho konania a osobitne v odpovedi na oznámenie o výhradách nemohli prezentovať svoj názor na otázku retroaktívneho uplatnenia usmernení v prejednávanej veci, keďže Komisia v žiadnom okamihu správneho konania neoznámila svoj záujem ich uplatniť.

422 Je potrebné skonštatovať, ako správne tvrdila Komisia, že odvolací dôvod uvedený v tejto súvislosti Dansk Rørindustri nebol vznesený pred Súdom prvého stupňa a predstavuje nový odvolací dôvod, a teda je v rámci odvolania neprípustný.

- 423 Odvolateľ vo svojej replike v podstate tvrdí, že nejde o nový odvolací dôvod, keďže môže byť implicitne vyvodený z odvolacích dôvodov a tvrdení, ktoré rozvinul pred Súdom prvého stupňa vo veci stanovenia pokuty.
- 424 Zo spisu však vyplýva, že ani v žalobe, ani v replike, ktoré boli predložené Súdu prvého stupňa, tento odvolateľ nevzniesol odvolací dôvod týkajúci sa práva byť vypočutý na podporu ostatných dôvodov vznesených v prvom stupni.
- 425 V tejto súvislosti je tiež okrem iného potrebné skonštatovať, že odvolanie neoznačuje a ani neumožňuje identifikovať kritizované body alebo účastníka konania tohto napadnutého rozsudku.
- 426 Je totiž vhodné pripomenúť, že podľa ustálenej judikatúry z článkov 168 A Zmluvy ES (teraz článok 225 ES), 51 prvého pododseku Štatútu Súdneho dvora a 112 ods. 1 prvého pododseku písm. c) Rokovacieho poriadku Súdneho dvora vyplýva, že v odvolaní musia byť presným spôsobom uvedené kritizované časti rozsudku, ktorého zrušenie sa navrhuje, a právne tvrdenia, ktoré osobitným spôsobom podporujú tento návrh, pod hrozbou sankcie neprípustnosti odvolania alebo daného odvolacieho dôvodu (pozri najmä rozsudok Limburgse Vinyl Maatschappij a i./Komisia, už citovaný, bod 497 a citovanú judikatúru).
- 427 Čo sa týka odvolacích dôvodov uvedených v tomto bode skupinou Henss/Isoplus, KE KELIT, Brugg a LR GmbH, okrem určitých aspektov vlastných jednotlivým

odvolateľom, ktoré budú rozobrané na druhom mieste v rozsahu, v akom sú kritizované v tomto odvolaní, Súd prvého stupňa ich v podstate zamietol z rovnakých dôvodov v bodoch 310 až 322 napadnutého rozsudku HFB a i./Komisia, 75 až 89 napadnutého rozsudku KE KELIT/Komisia, 82 až 98 napadnutého rozsudku Brugg Rohrsysteme/Komisia a 192 až 206 napadnutého rozsudku Lögstör Rör/Komisia.

428 V týchto napadnutých rozsudkoch Súd prvého stupňa najskôr v súlade s právom pripomenul, že podľa ustálenej judikatúry Súdu prvého stupňa, ak Komisia výslovne uvedie v oznámení o výhradách, že bude skúmať, či je potrebné uložiť dotknutým podnikom pokutu, a ak označí hlavné skutkové a právne okolnosti spôsobilé viesť k pokute, ako napríklad závažnosť a dĺžka trvania predpokladaného porušenia a skutočnosť, že bolo spáchané „úmyselne alebo z nedbanlivosti“, naplní svoju povinnosť dodržať právo podnikov byť vypočutý. Súd prvého stupňa tiež správne rozhodol, že takéto konanie Komisie im poskytuje údaje potrebné na ich obhajobu, nie iba proti uznaniu porušenia, ale tiež proti uloženiu pokuty (pozri v tomto zmysle najmä rozsudok *Musique Diffusion française* a i./Komisia, už citovaný, bod 21).

429 Súd prvého stupňa ďalej skonštatoval vo veci každého z týchto odvolateľov, že preskúmanie oznámenia o výhradách preukázalo, že obsahuje skutkové a právne okolnosti, na základe ktorých mala Komisia v úmysle vypočítať pokutu, ktorá mala byť uložená dotknutým podnikom, je preto potrebné z toho vyvodiť záver, že v tejto súvislosti právo týchto odvolateľov byť vypočutý bolo riadne dodržané.

430 Pokiaľ ide o posúdenie dôkazov, konkrétne oznámenia o výhradách každého z týchto odvolateľov, preskúmanie Súdneho dvora v rámci odvolania sa obmedzuje len na prípady prekrútenia týchto dôkazov (pozri najmä rozsudok *Mag Instrument/ÚHVT*, už citovaný, bod 39).

- 431 Tvrdenia skupiny Henss/Isoplus, KE KELIT, Brugg a LR GmbH nesmerovali k preukázaniu takéhoto prekrútenia, takže táto časť napadnutých rozsudkov nemôže byť kritizovaná.
- 432 Uvedení odvolatelia tvrdia, že Súd prvého stupňa sa dopustil nesprávneho právneho posúdenia, keď rozhodol, že oznámenie o výhradách každého dotknutého odvolateľa obsahovalo dostatočné náležitosti umožňujúce dodržanie práva byť vypočutý a že z neho vyplývalo, že bolo v prejednávanej veci postačujúce na dodržanie tohto práva a že Komisia teda nebola povinná počas správneho konania oznámiť odvolateľom svoj zámer uplatniť novú metódu výpočtu pokút.
- 433 Tí istí odvolatelia v podstate tvrdia, že zámer uplatniť usmernenia mal byť spomenutý počas správneho konania, keďže tieto pravidlá obsahovali zásadnú reformu metódy výpočtu pokút, a že išlo okrem iného o retroaktívne uplatnenie. Za daných podmienok takáto informácia predstavuje podstatnú náležitosť pre obhajobu odvolateľov v otázke výpočtu výšky pokút.
- 434 V tejto súvislosti Súd prvého stupňa v súlade s právom skonštatoval, že podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora by poskytnutie údajov týkajúcich sa výšky zamýšľaných pokút v čase, keď podniky neboli vyzvané uplatniť svoje pripomienky k výhradám, ktoré voči nim boli vznesené, znamenalo predvídanie rozhodnutia Komisie neprimeraným spôsobom (pozri rozsudky Musique Diffusion française a i./Komisia, už citovaný, bod 21, a Michelin/Komisia, už citovaný, bod 19).

435 Súd prvého stupňa tiež správne doplnil, že podľa tej istej judikatúry Komisia nebola povinná v oznámení o výhradách uviesť možnosť prípadnej zmeny svojej politiky, pokiaľ ide o úroveň výšky pokút, teda o možnosť, ktorá závisí od všeobecných hodnotení politiky hospodárskej súťaže, bez toho, aby mala priamy vzťah s osobitnými okolnosťami prejednávanej veci (pozri rozsudok *Musique Diffusion française* a i./Komisia, už citovaný, bod 22).

436 Bezpochyby sa zdá, že usmernenia obsahujú novú metódu stanovovania výšky pokút, predstavujúcu dôležitú reformu v tejto oblasti, najmä pokiaľ ide o tarifikáciu, aj keď relatívnu a flexibilnú, základných súm, ktoré stanovuje ako východiskový bod pre výpočet.

437 Ako však vyplýva zo zamietnutia odvolacích dôvodov týkajúcich sa údajnej nezákonnosti usmernení, ako bolo rozhodnuté v bodoch 250 až 253 tohto rozsudku, táto nová metóda naďalej zostáva založená na nevyhnutných kritériách závažnosti a dĺžky trvania porušenia uvedených v článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17, pretože pozostáva hlavne v upresnení spôsobu, akým má Komisia v úmysle uplatniť tieto kritériá na určenie výšky pokút.

438 Je pravda, že usmernenia obsahujú v tejto súvislosti dôležité upresnenia a že by možno bolo žiaduce, keby Komisia poskytla tieto upresnenia podnikom, v rozsahu, aký nenasvedčuje tomu, že by predznamenávala neprimeraným spôsobom svoje rozhodnutie.

- 439 Z uvedeného tiež vyplýva, ako správne rozhodol Súd prvého stupňa, že právo byť vypočutý, pokiaľ ide o výpočet výšky pokuty, sa nevzťahuje na spôsob, akým má Komisia v úmysle uplatniť nevyhnutné kritériá závažnosti a dĺžky trvania porušenia na určenie výšky pokút.
- 440 Čo sa týka tvrdenia tých istých odvolateľov, podľa ktorého mali právo byť vypočutí, pokiaľ ide o úmysel Komisie retroaktívne uplatniť usmernenia, je potrebné skonštatovať, ako bolo rozhodnuté v bode 231 tohto rozsudku, že nová metóda výpočtu obsiahnutá v usmerneniach bola primerane predvídateľná dotknutými podnikmi v čase, keď boli spáchané príslušné porušenia. Za týchto podmienok sa odvolatelia nemôžu dovolávať práva byť vypočutý vo veci retroaktívneho uplatnenia usmernení. Tento odvolací dôvod musí byť teda tiež zamietnutý.
- 441 Ďalej je potrebné zaoberať sa niektorými osobitnými tvrdeniami uvedenými jednotlivými odvolateľmi na podporu ich odvolacích dôvodov založených na porušení práva byť vypočutý.
- 442 Skupina Henss/Isoplus vytýka Súdu prvého stupňa, že v bode 312 napadnutého rozsudku HFB a i./Komisia uviedol, že pokiaľ ide o určenie výšky pokút, podniky požívali zvýšenú ochranu, pokiaľ ide o ich práva na obhajobu, pretože Súd prvého stupňa rozhodoval v rámci plnej rozhodovacej právomoci a bol najmä oprávnený zrušiť alebo znížiť pokutu na základe článku 17 nariadenia č. 17.

443 Odvolateľ tvrdí, že podľa tohto nariadenia mal právo na dve inštancie s plnou rozhodovacou právomocou, konkrétne na Komisiu a Súd prvého stupňa, a nemôže byť preto pozbavený jedného inštančného stupňa porušením práva byť vypočutý vo veci výpočtu pokuty. Porušenie jeho práva na obhajobu, ktoré nastane v štádiu správneho konania, nemôže byť napravené počas konania pred Súdom prvého stupňa.

444 Tento odvolací dôvod nie je opodstatnený.

445 Ako uviedla Komisia, Súd prvého stupňa v bode 312 napadnutého rozsudku HFB a i./Komisia jedine a správne rozhodol, že jeho plná rozhodovacia právomoc predstavuje zvýšenú ochranu. Nerozhodol ani neuviedol, ako tvrdí skupina Henss/Isoplus, že ide o náhradu jedného stupňa, akým je správne konanie pred Komisiou, ktorá by Súdu prvého stupňa umožňovala napraviť akékoľvek porušenie práva na obhajobu, ktoré nastalo v štádiu uvedeného konania.

446 Ten istý odvolateľ okrem iného tvrdí, že Súd prvého stupňa sa dopustil nesprávneho právneho posúdenia tým, že zamietol jeho odvolací dôvod založený na porušení práva byť vypočutý najmä preto, že príťažujúca okolnosť v bode 2 druhej zarážky usmernení — konkrétne odmietnutie akejkoľvek spolupráce a pokusy prekážať pri šetrení — uvedená v jeho neprospech bola vzatá do úvahy bez toho, aby bol informovaný o úmysle Komisie takto postupovať, a teda bez toho, aby bol v tejto veci vypočutý.

- 447 V tejto súvislosti stačí skonštatovať, že na predmetné tvrdenie nie je možné prihliadnuť, keďže zo spisu vyplýva, že táto príťažujúca okolnosť zjavne nemohla byť predmetom oznámenia o výhradách, pretože sa prejavila najmä počas fázy správneho konania, konkrétne v odpovedi na predmetné oznámenie podanej skupinou Henss/Isoplus, a následne pokračovala.
- 448 Brugg vytýka Súdu prvého stupňa, že zamietol v bode 97 napadnutého rozsudku Brugg Rohrsysteme/Komisia jeho tvrdenie, podľa ktorého Komisia počas vypočutia vyvolala v odvolateľovi vieru, že pokuta bude určená na základe jeho relevantného obratu. Ako uviedol Súd prvého stupňa k tomuto bodu, Komisia počas vypočutia výslovne požiadala Brugg, aby potvrdil predmetný obrat. Komisia v žiadnom okamihu nenaznačila, že založí svoje rozhodnutie na usmerneniach.
- 449 V tejto súvislosti stačí skonštatovať, že predmetným odvolacím dôvodom má odvolateľ v úmysle spochybníť prostredníctvom jednoduchého tvrdenia posúdenie skutkových okolností Súdnom prvého stupňa, čo nepredstavuje, s výnimkou prekrútenia dôkazov, právnu otázku, na ktorú by sa ako takú vzťahovala preskúmanie Súdneho dvora.
- 450 Keďže tento odvolateľ neuvádza žiadne tvrdenie spôsobilé preukázať akékoľvek prekrútenie daných dôkazov skúmaných v bodoch 94 až 97 napadnutého rozsudku Brugg Rohrsysteme/Komisia, tento odvolací dôvod musí byť zamietnutý.

2. O odvolacích důvodech založených na porušení povinnosti odôvodnenia výpočtu pokút

451 Jednotlivými odvolacími důvody KE KELIT (piaty odvolací dôvod), LR A/S (druhý odvolací dôvod) a LR GmbH (tretí odvolací dôvod) vytýkajú Súdu prvého stupňa, že rozhodol, osobitne v bodech 205 napadnutého rozsudku KE KELIT/Komisia, 390 napadnutého rozsudku LR AF 1998/Komisia a 374 napadnutého rozsudku Lögstör Rör/Komisia, že v spornom rozhodnutí Komisia nebola povinná výslovne sa vyjadriť, či a z akých dôvodov v prejednávanej veci uplatnila usmernenia.

452 KE KELIT a LR GmbH tvrdia, že so zreteľom na zmenu, ktorú prinášajú usmernenia, pokiaľ ide o metódu výpočtu výšky pokút, dôvody tejto zmeny a retroaktívneho uplatnenia usmernení v prejednávanej veci mali byť v usmerneniach osobitne vysvetlené. LR A/S tvrdí, že toto rozhodnutie malo byť odôvodnené, pokiaľ ide o retroaktívne uplatnenie usmernení a oznámenia o spolupráci.

453 Na úvod je v tejto súvislosti potrebné pripomenúť, že podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora rozsah povinnosti odôvodnenia predstavuje právnu otázku, na ktorú sa vzťahuje preskúmanie Súdneho dvora v rámci odvolania, ale preskúmanie zákonnosti rozhodnutia vykonávané v tomto rámci musí nevyhnutne vziať do úvahy skutočnosti, o ktoré sa oprel Súd prvého stupňa, aby prišiel k záveru, či je odôvodnenie dostačujúce alebo nedostačujúce (pozri v tomto zmysle rozsudok z 20. novembra 1997, Komisia/V, C-188/96 P, Zb. s. I-6561, bod 24).

454 Čo sa týka odvolacieho dôvodu odvolateľov, podľa ktorého sporné rozhodnutie malo byť odôvodnené v otázke retroaktívneho uplatnenia usmernení, je na mieste pripomenúť, že v bode 231 tohto rozsudku bolo rozhodnuté, že nová metóda výpočtu obsiahnutá v usmerneniach bola primerane predvídateľná dotknutými podnikmi v čase, keď boli spáchané príslušné porušenia. Za týchto podmienok retroaktívne uplatnenie usmernení nevyžadovalo osobitné odôvodnenie. Tento odvolací dôvod musí byť teda tiež zamietnutý.

455 Pokiaľ ide o odvolací dôvod LR A/S založený na porušení povinnosti odôvodnenia v otázke retroaktívneho uplatnenia oznámenia o spolupráci, ten musí byť tiež zamietnutý.

456 Z rovnakých dôvodov, ako sú dôvody uvedené v bodoch 227 až 231 tohto rozsudku, oznámenie o spolupráci, aj za predpokladu, že v jeho dôsledku sa úroveň uložených pokút zvýšila, bolo primerane predvídateľné podnikmi, akým je odvolateľ, v čase, keď boli spáchané príslušné porušenia, a to takým spôsobom, že uplatnenie tohto oznámenia na porušenia spáchané pred jeho prijatím neporušilo zásadu zákazu retroaktivity.

457 Sporné rozhodnutie teda nemuselo byť odôvodnené v otázke retroaktívneho uplatnenia oznámenia o spolupráci.

458 V troch napadnutých rozsudkoch KE KELIT/Komisia, LR AF 1998/Komisia a Lögstör Rör/Komisia Súd prvého stupňa potvrdil, že Komisii nemôže byť vytýkané, že sa výslovne nevyjadrila o právnom rámci uplatňovanom na prejednávanej veci, osobitne o uplatnení usmernení.

459 Z napadnutých rozhodnutí tiež vyplýva a najmä z bodu 209 rozsudku LR AF 1998/Komisia, že v žiadnom okamihu správneho konania Komisia neoznámila, že má v úmysle uplatniť usmernenia.

460 Znenie sporného rozhodnutia preukazuje, že rozhodnutie neobsahuje žiadnu výslovnú zmienku o usmerneniach.

461 Je na mieste pripomenúť, že usmernenia predstavujú pravidlá postupu všeobecnej platnosti a ktoré je Komisia v zásade povinná uplatňovať. Z uvedeného vyplýva, že zákonnosť rozhodnutia, ktorým sa uplatnili usmernenia, akým je sporné rozhodnutie, môže byť posúdená vzhľadom na usmernenia, ako bolo rozhodnuté v bode 211 tohto rozsudku.

462 Podľa ustálenej judikatúry je cieľom povinnosti odôvodniť individuálne rozhodnutie umožniť Súdnemu dvoru vykonať preskúmanie zákonnosti rozhodnutia a dotknutej

osobe poskytnúť dostatočné podklady na to, aby zistila, či je rozhodnutie opodstatnené alebo či má vady, ktoré by umožnili napadnúť jeho zákonnosť (pozri najmä rozsudok z 2. októbra 2003, Corus UK/Komisia, C-199/99 P, Zb. s. I-11177, bod 145).

463 Odôvodnenie teda v zásade musí byť oznámené dotknutej osobe v rovnakom čase ako rozhodnutie, ktoré mu spôsobuje ujmu. Absencia odôvodnenia nemôže byť napravená tým, že dotknutá osoba sa dozvie dôvody rozhodnutia v konaní pred Súdny dvorom (rozsudok z 26. novembra 1981, Michel/Parlament, 195/80, Zb. s. 2861, bod 22).

464 Z uvedeného vyplýva, že treba preskúmať, či v čase prijatia sporného rozhodnutia podniky vedeli dostatočne určitým spôsobom, že v tejto súvislosti vykonaný výpočet výšky pokút sa uskutočnil na základe novej metódy výpočtu stanovenej usmerneniami, aby mohli prípadne napadnúť zákonnosť uvedeného rozhodnutia z dôvodu týchto usmernení.

465 V napadnutých rozsudkoch Súd prvého stupňa správne rozhodol, že požiadavka odôvodnenia je najmä dôsledkom kontextu a všetkých pravidiel spravujúcich danú oblasť. Z uvedeného vyvodil, že Komisia nebola povinná výslovne uviesť, či a z akých dôvodov v prejednáwanej veci uplatnila usmernenia, keďže v ich úvode je ustanovené, že „nová metodológia uplatniteľná na výšku pokuty sa bude odteraz riadiť nasledujúcou schémou“. Komisia sa takto zaviazala uplatňovať predmetné usmernenia pri určení výšky pokút za porušenie pravidiel hospodárskej súťaže.

466 Je však potrebné skonštatovať, že časť úvodu usmernení citovaná v predchádzajúcom bode nepreukazuje jasne a bez dvojznačnosti, že smeruje k určeniu časovej pôsobnosti usmernení takým spôsobom, že sa vzťahuje na porušenia, akými sú aj porušenia v prejednávanej veci, ktoré nastali pred prijatím usmernení.

467 Súd prvého stupňa prinajmenšom v bode 375 napadnutého rozsudku Lögstör Rör/ Komisia zdôraznil, že v každom prípade v odôvodnení sporného rozhodnutia, ktoré sa týka uplatnenia článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17, najmä v jeho bodoch 163 až 168 Komisia výslovne prevzala také úvahy o výške pokuty, ktoré sú analogické s úvahami obsiahnutými v odôvodneniach usmernení.

468 Preskúmanie všetkých odôvodnení sporného rozhodnutia týkajúceho sa výpočtu výšky pokuty, konkrétne bodov 168 až 183, potvrdzuje, že toto rozhodnutie musia dotknuté podniky odôvodnene vnímať tak, že sa na ne budú uplatňovať usmernenia a nová metóda výpočtu, ktorú stanovujú.

469 Za týchto podmienok mohol Súd prvého stupňa dôjsť k záveru, že sporné rozhodnutie bolo dostatočne odôvodnené.

470 Odvolacie dôvody vznesené KE KELIT, LR A/S a LR GmbH založené na porušení povinnosti odôvodnenia týkajúceho sa výpočtu pokút musia byť teda zamietnuté.

VII — O trovách

471 Podľa článku 69 ods. 2 rokovacieho poriadku uplatniteľného na základe článku 118 uvedeného rokovacieho poriadku na konanie o odvolaní účastník konania, ktorý vo veci nemal úspech, je povinný nahradiť trovy konania, ak to bolo v tomto zmysle navrhnuté. Keďže Komisia navrhla zaviazať Dansk Rørindustri, skupinu Henss/Isoplus, KE KELIT, LR A/S, Brugg, LR GmbH a ABB na náhradu trov konania a tie nemali úspech vo svojich dôvodoch, je opodstatnené zaviazať ich na náhradu trov konania.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (veľká komora) rozhodol a vyhlásil:

1. Veci C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P až C-208/02 P a C-213/02 P sú spojené na spoločné konanie na účely vyhlásenia rozsudku.

2. Odvolania sa zamietajú.

- 3. Dansk Rørindustri A/S, Isoplus Fernwärmetechnik Vertriebsgesellschaft mbH, Isoplus Fernwärmetechnik Gesellschaft mbH, Isoplus Fernwärmetechnik GmbH, KE KELIT Kunststoffwerk GmbH, LR af 1998 A/S, Brugg Rohrsysteme GmbH, LR af 1998 (Deutschland) GmbH a ABB Asea Brown Boveri Ltd sú povinní nahradiť trovy konania.**

Podpisy